สิริลงฺกาทีเป

โมคฺคลฺลานตฺเถเรน วิรจิตา

อภิธานปฺปทีปิกา

สารบัญ

อภิธานปฺปทีปิกา

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

ปณามคาถา

พุทฺธปณาม

ก) ตถาคโต โย กรุณากโร กโร-
ปยาตโมสชฺช สุขปฺปทํ ปทํ
อกา ปรตฺถํ กลิสมฺภเว ภเว
นมามิ ตํ เกวลทุกฺกรํ กรํ.

ธมฺมปณาม

ข) อปูชยุํ ยํ มุนิกุญฺชรา ชรา-
รุชาทิมุตฺตา ยหิมุตฺตเร ตเร
จิตา ติวฏฺฏมฺพุนิธึ นรานรา
ตรึสุ ตํ ธมฺมมฆปฺปหํ ปหํ.

สํฆปณาม

ค) คตํ มุนินฺโทรสสูนุตํ นุตํ
สุปุญฺญเขตฺตํ ภุวเนสุ ตํ สุตํ
คณมฺปิ ปาณีกตสํวรํ วรํ
สทา คุโณฆาน นิรนฺตรนฺตรํ.

ปฏิญฺญา

ฆ) นามลิงฺเคสุ โกสลฺล- มตฺถนิจฺฉยการณํ
ยโต มหพฺพลํ พุทฺธ- วจเน ปาฏวตฺถินํ.

ง) นามลิงฺคานฺยโต พุทฺธ- ภาสิตสฺสารหานฺยหํ
ทสฺสยนฺโต ปกาเสสฺส- **มภิธานปฺปทีปิกํ**.

ปริภาสา

จ) ภิยฺโย **รูปนฺตรา สาห-** **จริเยน** จ กตฺถจิ
กฺวจ**าหจฺจวิธาเนน** เญยฺยํ ถีปุนฺนปุํสกํ.

ฉ) อภินฺนลิงฺคานํ เยว ทฺวนฺโท จ ลิงฺควาจกา
คาถาปาทนฺตมชฺฌฏฺฐา ปุพฺพํ ยนฺตยปเร ปรํ.

ช) ปุมิตฺถิยํ ปทํ **ทฺวีสุ** สพฺพลิงฺเค จ **ตีสฺ**วิติ
อภิธานนฺตรารมฺเภ เญยฺยํ **ตฺ**วนฺต**ม**ถาทิ จ.

ฌ) ภิยฺโย ปโยคมาคมฺม โสคเต อาคเม กฺวจิ
นิฆณฺฑุยุตฺติญฺจานีย นามลิงฺคํ กถียติ.

๑. สคฺคกณฺฑ

๑. พุทฺโธ ทสพโล สตฺถา สพฺพญฺญู ทฺวิปทุตฺตโม
มุนินฺโท ภควา นาโถ จกฺขุมงฺคีรโส มุนิ.

๒. โลกนาโถนธิวโร มเหสิ จ วินายโก
สมนฺตจกฺขุ สุคโต ภูริปญฺโญ จ มารชิ.

๓. นรสีโห นรวโร ธมฺมราชา มหามุนิ
เทวเทโว โลกครุ ธมฺมสฺสามี ตถาคโต.

๔. สยมฺภู สมฺมาสมฺพุทฺโธ วรปญฺโญ จ นายโก
ชิโน สกฺโก ตุ สิทฺธตฺโถ สุทฺโธทนิ จ โคตโม.

๕. สกฺยสีโห ตถา สกฺย- มุนิ จาทิจฺจพนฺธุ จ.

๖. โมกฺโข นิโรโธ นิพฺพานํ ทีโป ตณฺหกฺขโย ปรํ
ตาณํ เลณมรูปํ จ สนฺตํ สจฺจมนาลยํ.

๗. อสงฺขตํ สิวมมตํ สุทุทฺทสํ
ปรายณํ สรณมนีติกํ ตถา
อนาสวํ ธุวมนิทสฺสนากตา-
ปโลกิตํ นิปุณมนนฺตมกฺขรํ.

๘. ทุกฺขกฺขโย พฺยาพชฺฌํ จ วิวฏฺฏํ เขม เกวลํ
อปวคฺโค วิราโค จ ปณีตมจฺจุตํ ปทํ.

๙. โยคกฺเขโม ปารมปิ มุตฺติสนฺติวิสุทฺธิโย
วิมุตฺยสงฺขตธาตุ- สุทฺธินิพฺพุติโย สิยุํ.

๑๐. ขีณาสโว ตฺวเสกฺโข จ วีตราโค ตถารหา
เทวโลโก ทิโว สคฺโค ติทิโว ติทสาลโย.

๑๑. ติทสา ตฺวมรา เทวา วิพุธา จ สุธาสิโน
สุรา มรู ทิโวกา จา- มตปา สคฺควาสิโน.

๑๒. นิชฺชรานิมิสา ทิพฺพา อปุเม เทวตานิ จ.

๑๓. สิทฺโธ ภูโต จ คนฺธพฺโพ | คุยฺหโก ยกฺขรกฺขสา
กุมฺภณฺโฑ จ ปิสาจาที | นิทฺทิฏฺฐา **เทวโยนิโย**.

๑๔. ปุพฺพเทวา สุรริปู | อสุรา ทานวา ปุเม
ตพฺพิเสสา ปหาราโท | สมฺพโร พลิอาทโย.

๑๕. ปิตามโห ปิตา พฺรหฺมา | โลเกโส กมลาสโน
ตถา หิรญฺญคพฺโภ จ | สุรเชฏฺโฐ ปชาปติ.

๑๖. วาสุเทโว หริ กณฺโห | เกสโว จกฺกปาณฺยถ
มหิสฺสโร สิโว สูลี | อิสฺสโร ปสุปตฺยปิ.

๑๗. หโร วุตฺโต กุมาโร ตุ | ขนฺโท สตฺติธโร ภเว.

๑๘. สกฺโก ปุรินฺทโท เทว- | ราชา วชิรปาณิ จ
สุชมฺปติ สหสฺสกฺโข | มหินฺโท วชิราวุโธ.

๑๙. วาสโว จ ทสสต- | นยโน ติทิวาธิภู
สุรนาโถ จ วชิร- | หตฺโถ จ ภูตปตฺยปิ.

๒๐. มฆวา โกสิโย อินฺโท | วตฺรภู ปากสาสโน
วิโฑโชถ **สุชา** ตสฺส | ภริยาถ ปุรํ ภเว.

๒๑. มสกฺกสารา วสฺโสก- | สารา เจวามราวตี
เวชยนฺโต ตุ ปาสาโท | **สุธมฺมา** ตุ สภา มตา.

๒๒. **เวชยนฺโต** รโถ ตสฺส | วุตฺโต **มาตลิ** สารถิ
เอราวโณ คโช **ปณฺฑุ-** | **กมฺพโล** ตุ สิลาสนํ.

๒๓. สุวีโรจฺจาทโย ปุตฺตา | **นนฺทา** โปกฺขรณี ภเว
นนฺทนํ มิสฺสกํ จิตฺต- | ลตา ผารุสกํ วนา.

๒๔. อสนิ ทฺวีสุ กุลิสํ วชิรํ ปุนฺนปุํสเก
อจฺฉราโยตฺถิยํ วุตฺตา รมฺภาอลมฺพุสาทโย
เทวิตฺถิโยถ คนฺธพฺพา ปญฺจสิโขติ อาทโย.
๒๕. วิมาโนนิตฺถิยํ พฺยมฺหํ ปียูสํ ตฺวมตํ สุธา
สิเนรุ เมรุ ติทิวา- ธาโร เนรุ สุเมรุ จ.
๒๖. ยุคนฺธโร อีสธโร กรวีโก สุทสฺสโน
เนมินฺธโร วินตโก อสฺสกณฺโณ **กุลาจลา**.
๒๗. มนฺทากินี ตถากาส- คงฺคา สุรนทีปฺยถ.
๒๘. โกวิฬาโร ตถา ปาริจฺ- ฉตฺตโก ปริชาตโก
กปฺปรุกฺโข ตุ สนฺตานา- ทโย **เทวทฺทุมา** สิยุํ.
๒๙. ปาจีปตีจฺยุทีจิตฺถี ปุพฺพปจฺฉิมอุตฺตรา
ทิสาถ ทกฺขิณาปาจี วิทิสานุทิสา ภเว.
๓๐. เอราวโต ปุณฺฑรีโก วามโน กุมุโทญฺชโน
ปุปฺผทนฺโต สพฺพภุมฺโม สุปฺปตีโก **ทิสาคชา**.
๓๑. ธตรฏฺโฐ จ คนฺธพฺพา- ธิโป กุมฺภณฺฑสามิ ตุ
วิรุฬฺหโก วิรูปกฺโข ตุ นาคาธิปตีริโต.
๓๒. ยกฺขาธิโป เวสฺสวโณ กุเวโร นรวาหโน
อฬกาฬกมนฺทาสฺส ปุรี ปหรณํ คทา
จตุทฺทิสานมธิปา ปุพฺพาทีนํ กมา อิเม.
๓๓. ชาตเวโท สิขี โชติ ปาวโก ทหโนนโล
หุตาวโหจฺจิมา ธูม- เกตฺวคฺคิ คินิ ภานุมา.

๓๔. เตโช ธูมสิโข วายุ- สโข จ กณฺหวตฺตนี
เวสฺสานโร หุตาโสถ สิขา ชาลจฺจิ จาปฺเม.
๓๕. วิปฺผุลิงฺคํ ผุลิงฺคํ จ ภสฺมา ตุ เสฏฺฐิ ฉาริกา.
๓๖. **กุกฺกุโฬ** ตุณฺหกสฺมสฺมิ- มงฺคาโร ลาตมุมฺมุกํ
สมิธา อิธุมํ เจโธ อุปาทานํ ตถินฺธนํ.
๓๗. อโถภาโส ปกาโส จา- โลโกชฺโชตาตปา สมา
มาลุโต ปวโน วายุ วาโตนิลสมีรณา
คนฺธวาโห ตถา วาโย สมีโร จ สทาคติ.
๓๘. **วายุเภทา** อิเม ฉุทฺธงฺ- คโม จาโธคโม ตถา
กุจฺฉิฏฺโฐ จ โกฏฺฐาสโย อสฺสาสงฺคานุสาริโน.
๓๙. อโถ อปานํ ปสฺสาโส อสฺสาโส อานมุจฺจเต.
๔๐. เวโค ชโว รโย ขิปฺปํ ตุ สีฆํ ตุริตํ ลหุ
อาสุ ตุณฺณมรํ จาวิ- ลมฺพิตํ ตุวฏํปิ จ.
๔๑. สตตํ นิจฺจมวิรตา- นารตสนฺตตมนวรตํ จ ธุวํ
ภุสมติสโย จ ทฬฺหํ ติพฺเพกนฺตาติมตฺตพาฬฺหานิ
ขิปฺปาที ปณฺฑเก ทพฺเพ ทพฺพคา เตสุ เย ติสุ.[1]
๔๒. อวิคฺคโห ตุ กาโม จ มโนภู มทโน ภเว
อนฺตโก วสวตฺตี จ ปาปิมา จ ปชาปติ.
๔๓. ปมตฺตพนฺธุ กณฺโห จ มาโร นมุจิ ตสฺส ตุ
ตณฺหารตีรคา ธีตู หตฺถี ตุ คิริเมขโล.

---

1 ขิปฺป (คาถา ๔๐) เป็นต้นถึง พาฬฺห ในคาถานี้ (ยกเว้น อติสย) เป็นนปุงสกลิงค์ ถ้าเป็นวิเสสนะ เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์

๔๔. ยมราชา จ เวสายี ยโมสฺส นยนาวุธํ
เวปจิตฺติ ปุโลโม จ กิมฺปุริโส ตุ กินฺนโร.

๔๕. อนฺตลิกฺขํ ขมาทิจฺจ- ปโถพฺภํ คคนมฺพรํ
เวหาโส จานิรปโถ อากาโส นิตฺถิยํ นภํ.

๔๖. เทโว เวหายโส ตารา- ปโถ สุรปโถ อฆํ.

๔๗. เมโฆ วลาหโก เทโว ปชฺชุนฺโนมฺพุธโร ฆโน
ธาราธโร จ ชีมูโต วาริวาโห ตถามฺพุโท.

๔๘. อพฺภํ ตีสฺวถ วสฺสํ จ วสฺสนํ วุฏฺฐิ นาริยํ
สเตรตากฺขตา วิชฺชุ วิชฺชุตา จาจิรปฺปภา.

๔๙. เมฆนาเท ตุ ธนิตํ คชฺชิตํ รสิตาทิ จ
อินฺทาวุธํ อินฺทธนุ วาตกฺขิตฺตมฺพุ สีกโร.

๕๐. อาสาโร ธารา สมฺปาโต กรกา ตุ ฆโนปลํ
ทุทฺทินํ เมฆจฺฉนฺนาเห ปิธานํ ตฺวปธารณํ.

๕๑. ติโรธานนฺตรธานา- ปิธานฉาทนานิ จ
อินฺทุ จนฺโท จ นกฺขตฺต- ราชา โสโม นิสากโร.

๕๒. โอสธีโส หิมรํสิ สสงฺโก จนฺทิมา สสี
สีตรํสิ นิสานาโถ อุฬุราชา จ มา ปุเม.

๕๓. **กลา** โสฬสโม ภาโค พิมฺพํ ตุ มณฺฑลํ ภเว
อฑฺโฒ ตฺวทฺโธ อุปฑฺโฒ จ วา ขณฺฑํ สกลํ ปุเม.

๕๔. **อทฺธํ** วุตฺตํ สเม ภาเค ปสาโท ตุ ปสนฺนตา
โกมุที จนฺทิกา ชุณฺหา กนฺติ โสภา ชุติจฺฉวิ.

๕๕. กลงฺโก ลญฺฉนํ ลกฺขํ องฺโกภิญฺญาณ ลกฺขณํ
จิหนํ จาปิ โสภา ตุ ปรมา สุสมาถ จ.

๕๖. สีตํ คุเณ คุณิลิงฺคา สีตสิสิรสีตลา
หิมํ ตุหินมุสฺสาโว นีหาโร มหิกาปฺยถ.

๕๗. นกฺขตฺตํ โชติ ภํ ตารา อปฺเม ตารโกฬุ จ.

๕๘. อสฺสยุโช ภรณิตฺถี สกตฺติกา โรหิณี ปิจ
มิคสิรมทฺทา จ ปุนพฺพสุ ผุสฺโส จาสิเลสปิ.

๕๙. มาฆา จ ผคฺคุนี เทฺว จ หตฺถา จิตฺตา จ สาติ ปิ
วิสาขานุราธา เชฏฺฐา มูลาสาฬฺหา ทุเว ตถา.

๖๐. สวโณ จ ธนิฏฺฐา จ สตภิสโช ปุพฺพุตฺตรภทฺทปทา
เรวตฺยปีติ กมโต **สตฺตาธิกวีส นกฺขตฺตา**.

๖๑. โสพฺภานุ กถิโต ราหุ สูราที ตุ นวคฺคหา
ราสิ เมสาทิโก ภทฺท- ปทา โปฏฺฐปทา สมา.

๖๒. อาทิจฺโจ สูริโย สูโร สตรํสิ ทิวากโร
เวโรจโน ทินกโร อุณฺหรํสิ ปภงฺกโร.

๖๓. อํสุมาลี ทินปติ ตปโน รวิ ภานุมา
รํสิมา ภากโร ภานุ อกฺโก สหสฺสรํสิ จ.

๖๔. รํสิ อาภา ปภา ทิตฺติ รุจิ ภา ชุติ ทีธิติ
มรีจิ ทฺวีสุ ภานฺวํสุ มยูโข กิรโณ กโร.

๖๕. ปริธี ปริเวโสถ มรีจิ มิคตณฺหิกา
สูรสฺโสทยโต ปุพฺพุฏฺ- จิตรํสิ สิย**ารุโณ**.

๖๖. กาโลทฺธา สมโย เวลา ตพฺพิเสสา ขณาทโย
ขโณ ทสจฺฉรากาโล ขณา ทส **ลโย** ภเว.

๖๗. ลยา ทส **ขณลโย** **มุหุตฺโต** เต สิยา ทส
ทส **ขณมุหุตฺโต** เต ทิวโส ตุ อหํ ทินํ.

๖๘. ปภาตํ จ วิภาตํ จ ปจฺจูโส กลฺลมปฺยถ
อภิโทโส ปโทโสถ สาโย สญฺฌา ทินจฺจโย.

๖๙. นิสา จ รชนี รตฺติ ติยามา สํวรี ภเว
ชุณฺหา ตุ จนฺทิกายุตฺตา ตมุสฺสนฺนา **ติมิสิกา**.

๗๐. นิสีโถ มชฺฌิมารตฺติ อฑฺฒรตฺโต มหานิสา
อนฺธกาโร ตโม นิตฺถี ติมิสํ ติมิรํ มตํ.

๗๑. **จตุรงฺคตมํ** เอวํ กาฬปกฺขจตุทฺทสี
วนสณฺโฑ ฆโน เมฆ- ปฏลํ จฑฺฒรตฺติ จ.

๗๒. **อนฺธตมํ** ฆนตเม ปหาโร ยามสญฺญิโต
ปาฏิปโท ตุ ทุติยา ตติยาที **ติถี** ทฺวิสุ.

๗๓. ปนฺนรสี ปญฺจทสี ปุณฺณมาสี ตุ ปุณฺณมา
อมาวสี ปฺยมาวาสี ถิยํ ปนฺนรสี ปรา.

๗๔. ฆฏิกา สฏฺฐฺยโหรตฺโต **ปกฺโข** เต ทส ปญฺจ จ
เต ตุ ปุพฺพาปรา **สุกฺก-** **กาฬา มาโส** ตุ เต ทุเว.

๗๕. จิตฺโต เวสาโข เชฏฺโฐ จา- สาฬฺโห ทฺวีสุ จ สาวโณ
โปฏฺฐปาทสฺสยุชา จ **มาสา ทฺวาทส** กตฺติโก.

๗๖. มาคสิโร ตถา ผุสฺโส กเมน มาฆผคฺคุณา

กตฺติกสฺสยุชา มาสา ปจฺฉิมปุพฺพกตฺติกา.

๗๗. สาวโณ นิกฺขมณีโย จิตฺตมาโส ตุ รมฺมโก.

๗๘. จตุโร จตุโร มาสา กตฺติกกาฬปกฺขโต
กมา **เหมนฺต คิมฺหาน-** **วสฺสานา** **<u>อุตุโย</u>** ทฺวิสุ.

๗๙. **เหมนฺโต สิสิร**มุตู ฉ วา วสนฺโต จ **คิมฺหวสฺสานา**
สรโทติ กมา มาสา เทฺว เทฺว วุตฺตานุสาเรน.

๘๐. อุณฺโห นิทาโฆ คิมฺโหถ วสฺโส วสฺสาน ปาวุสา
อุตูหิ ตีหิ วสฺสานา- ทิเกหิ ทกฺขิณายนํ.

๘๑. อุตฺตรายนมญฺเญหิ ตีหิ วสฺโสยนทฺวยํ
วสฺส สํวจฺฉรา นิตฺถี สรโท หายโน สมา.

๘๒. กปฺปกฺขโย ตุ สํวฏฺโฏ ยุคนฺตปลยา อปิ
อลกฺขี กาลกณฺณิตฺถี อถ ลกฺขี สิริตฺถิยํ.

๘๓. ทนุ ทานวมาตาถ เทวมาตา ปนาทิติ.

๘๔. ปาปํ จ กิพฺพิสํ เวรา- ฆํ ทุจฺจริต ทุกฺกฏํ
อปุญฺญากุสลํ กณฺหํ กลุสํ ทุริตาคุ จ.

๘๕. กุสลํ สุกตํ สุกฺกํ ปุญฺญํ ธมฺมมนิตฺถิยํ
สุจริตมโถ ทิฏฺฐ- ธมฺมิกํ อิหโลกิกํ.

๘๖. สนฺทิฏฺฐิกมโถ ปาร- โลกิกํ สมฺปรายิกํ
ตกฺกาลํ ตุ ตทาตฺวํ โจ- ตฺตรกาโล ตุ อายติ.

๘๗. หาโสตฺตมนตา ปีติ วิตฺติ ตุฏฺฐิ จ นาริยํ
อานนฺโท ปมุทาโมโท สนฺโตโส นนฺทิ สมฺมโท.

๘๘. ปาโมชฺชํ จ ปโมโทถ สุขํ สาตํ จ ผาสฺวถ
ภทฺทํ เสยฺโย สุภํ เขมํ กลฺยาณํ มงฺคลํ สิวํ.

๘๙. ทุกฺขํ จ กสิรํ กิจฺฉํ นีฆํ จ พฺยสนํ อฆํ
ทพฺเพ ตุ ปาปปุญฺญานิ ตีสฺวากิจฺฉํ สุขาทิ จ.

๙๐. ภาคฺยํ นิยติ ภาโค จ ภาคเธยฺยํ วิธีริโต
อโถ อุปฺปตฺติ นิพฺพตฺติ ชาติ ชนนมุพฺภโว.

๙๑. นิมิตฺตํ การณํ ฐานํ ปทํ พีชํ นิพนฺธนํ
นิทานํ ปภโว เหตุ สมฺภโว เสตุ ปจฺจโย.

๙๒. การณํ ยํ สมาสนฺนํ **ปทฏฺฐานนฺ**ติ ตํ มตํ
ชีโว ตุ ปุริโสตฺตาถ ปธานํ ปกติตฺถิยํ.

๙๓. ปาโณ สรีรี ภูตํ วา สตฺโต เทหี จ ปุคฺคโล
ชีโว ปาณี ปชา ชนฺตุ ชโน โลโก ตถาคโต.

๙๔. รูปํ สทฺโท คนฺธรสา ผสฺโส ธมฺโม จ โคจรา
อาลมฺพา วิสยา เต **ฉา-** **รมฺมณา** ลมฺพณานิ จ.

๙๕. สุกฺโก โคโร สิโตทาตา ธวโล เสตปณฺฑรา
โสโณ ตุ โลหิโต รตฺโต ตมฺพมญฺเชฏฺฐโรหิตา.

๙๖. นีโล กณฺหาสิตา กาโฬ เมจโก สามสามลา
สิตปีเต ตุ **ปณฺฑุ**ตฺโต อีสํปณฺฑุ ตุ **ธูสโร**.

๙๗. **อรุโณ** กิญฺจิรตฺโตถ **ปาฏโล** เสตโลหิโต
อโถ ปีโต หลิทฺยาโภ ปลาโส หริโต หริ.

๙๘. **กฬาโร กปิโล** นีล- ปีเตถ โรจนปฺปเภ
ปิงฺโค ปิสงฺโคปฺยถวา กฬาราที ตุ ปิงฺคเล.

๙๙. กมฺมาโส สพโล จิตฺโต　　**สาโว** ตุ กณฺหปีตเก
วาจฺจลิงฺคา คุณิเนฺยเต　　คุเณ สุกฺกาทโย ปุเม[1].

๑๐๐. นจฺจํ นฏฺฏํ จ นฏนํ　　นตฺตนํ ลาสนํ ภเว
นจฺจํ ตุ วาทิตํ คีต-　　มิติ **นาฏฺย**มิทํ **ตยํ**.

๑๐๑. นจฺจฏฺฐานํ สิยา รงฺโค-　　ภินโย สูจฺยสูจนํ
องฺคหาโรงฺควิกฺเขโป　　นฏฺฏโก นฏโก นโฏ.

๑๐๒. สิงฺคาโร กรุโณ วีรพฺ-　　ภุตหสฺสภยานกา
สนฺโต พีภจฺฉรุทฺทานิ　　**นว นาฏฺยรสา** อิเม.

๑๐๓. โปสสฺส นาริยํ โปเส　　อิตฺถิยา สงฺคมํ ปติ
ยา ปิหา เอส สิงฺคาโร　　รติกีฬาทิการโณ.

๑๐๔. อุตฺตมปฺปกติปฺปาโย　　อิตฺถิปุริสเหตุโก
โส สมฺโภโค วิโยโคติ　　**สิงฺคาโร ทุวิโธ** มโต.

๑๐๕. ภาสิตํ ลปิตํ ภาสา　　โวหาโร วจนํ วโจ
อุตฺติ วาจา คิรา วาณี　　ภารตี กถิตา วจี.

๑๐๖. เอกาขฺยาโต ปทจโย　　สิยา วากฺยํ สการโก
อาเมฑิตนฺติ วิญฺเญยฺยํ　　ทฺวตฺติกฺขตฺตุมุทีรณํ.

๑๐๗. ภเย โกเธ ปสํสายํ　　ตุริเต โกตูหเลจฺฉเร
หาเส โสเก ปสาเท จ　　กเร อาเมฑิตํ พุเธ.

---

1 สุกฺก เป็นต้นถึง สาว (๓๖ ศัพท์) ใช้เป็นวิเสสนะ มีลิงค์ตามบทที่ตนขยาย หากเป็นบทตั้งจะเป็นปุงลิงค์อย่างเดียว.

๑๐๘. อิรุ นารี ยชุ สาม-   มิติ **เวทา ตโย** สิยุํ
เอเต เอว ตยี นารี   เวโท มนฺโต สุติตฺถิยํ.

๑๐๙. อฏฺฐโก วามโก วาม-   เทโว องฺคีรโส ภคุ
ยมทคฺคิ จ วาสิฏฺโฐ   ภารทฺวาโช จ กสฺสโป
เวสฺสามิตฺโตติ **มนฺตานํ**   **กตฺตาโร อิสโย** อิเม.

๑๑๐. กปฺโป พฺยากรณํ โชติ-   สตฺถํ สิกฺขา นิรุตฺติ จ
ฉนฺโทวิจิติ เจตานิ   **เวทงฺคานิ** วทนฺติ **ฉ**.

๑๑๑. **อิติหาโส** ปุราวุตฺตปฺ-   ปพนฺโธ ภารตาทิโก
นามปฺปกาสกํ สตฺถํ   รุกฺขาทีนํ **นิฆณฺฑุ** โส.

๑๑๒. วิตณฺฑสตฺถํ วิญฺเญยฺยํ   ยํ ตํ **โลกายตํ** อิติ
เกฏุภํ ตุ กฺริยากปฺป-   วิกปฺโป กวินํ หิโต.

๑๑๓. **อาขฺยายิโก**ปลทฺธตฺถา   ปพนฺธกปฺปนา กถา
ฑณฺฑนีตฺยตฺถสตฺถสฺมึ   วุตฺตนฺโต ตุ ปวตฺติ จ.

๑๑๔. สญฺญาขฺยาวฺหา สมญฺญา จา-   ภิธานํ นามมวฺหโย
นามเธยฺยาธิวจนํ   ปฏิวากฺยํ ตุ อุตฺตรํ.

๑๑๕. ปญฺโห ตีสฺวนุโยโค จ   ปุจฺฉา ปฺยถ นิทสฺสนํ
อุโปคฺฆาโต จ ทิฏฺฐนฺโต   ตโถทาหรณํ ภเว.

๑๑๖. สมา สงฺเขปสํหารา   สมาโส สงฺคโห ปฺยถ
สตํ ธารยสี ตฺยาทฺยพฺ-   ภกฺขานํ ตุจฺฉภาสนํ.

๑๑๗. โวหาโร ตุ วิวาโทถ   สปนํ สปโถ ปิ จ
ยโส สิโลโก กิตฺติตฺถี   โฆสนา ตุจฺจสทฺทนํ.

๑๑๘. ปฏิโฆโส ปฏิรโว- โฐปญฺญาโส วจีมุขํ
กตฺถนา จ สิลาฆา จ วณฺณนา จ นุติตฺถุติ.

๑๑๙. โถมนํ จ ปสํสาถ **เกกา** นาโท สิขณฺฑินํ
คชานํ **โกญฺจนาโท**ถ มตา **เหสา** หยทฺธนิ.

๑๒๐. ปริยาโย เววจนํ สากจฺฉา ตุ จ สํกถา
อุปวาโท จุปกฺโกสา- วณฺณวาทานุวาโท จ
ชนวาทาปวาทา ปิ ปริวาโท จ ตุลฺยตฺถา.

๑๒๑. เขโป นินฺทา ตถา กุจฺฉา ชิคุจฺฉา ครหา ภเว
นินฺทาปุพฺโพ อุปารมฺโภ **ปริภาสน**มุจฺจเต.

๑๒๒. อฏฺฐานริยโวหาร- วเสน ยา ปวตฺติตา
อภิวากฺยํ สิยา วาจา สา วีติกฺกมทีปนี.

๑๒๓. มุหุํภาสานุลาโปถ **ปลาโป** นตฺถิกา คิรา
อาโทภาสนมาลาโป วิลาโป ตุ ปริทฺทโว.

๑๒๔. วิปฺปลาโป วิโรโธตฺติ สนฺเทโสตฺติ ตุ วาจิกํ
สมฺภาสนํ ตุ สลฺลาโป วิโรธรหิตํ มิถุ.

๑๒๕. ผรุสํ นิฏฺฐุรํ วากฺยํ มนุญฺญํ หทยงฺคมํ
สํกุลํ ตุ กิลิฏฺฐํ จ ปุพฺพาปรวิโรธินี.

๑๒๖. สมุทายตฺถรหิตํ **อพทฺธ**มิติ กิตฺติตํ
วิตถํ ตุ มุสา จาถ ผรุสาที ติลิงฺคิกา.

๑๒๗. สมฺมาพฺยยํ จาวิตถํ สจฺจํ ตจฺฉํ ยถาตถํ
ตพฺพนฺตา ตีสฺวลีกํ ตฺว- สจฺจํ มิจฺฉา มุสาพฺยยํ.

๑๒๘. รโว นินาโท นินโท จ สทฺโท
นิคฺโฆสนาททฺธนโย จ ราโว
อาราว สํราว วิราว โฆสา-
รวา สุติตฺถี สรนิสฺสนา จ.

๑๒๙. วิสฺสฏฺฐมญฺชุ วิญฺเญยฺยา สวนียา วิสาริโน
พินฺทุ คมฺภีร นินฺนาที เตฺยว**มฏฺฐงฺคิโก สโร**.

๑๓๐. ติรจฺฉานคตานํ หิ รุตํ **วสฺสิต**มุจฺจเต
โกลาหโล กลหโล คีตํ คานํ จ คีติกา.

๑๓๑. สรา สตฺต ตโย คามา เจกวีสติ มุจฺฉนา
ฐานาเนกูนปญฺญาส อิจฺเจตํ **สรมณฺฑลํ**.

๑๓๒. อุสโภ เธวโต เจว ฉชฺชคนฺธารมชฺฌิมา
ปญฺจโม จ นิสาโทติ **สตฺเต**เต คทิตา **สรา**.

๑๓๓. นทนฺติ อุสภํ คาโว ตุรคา เธวตํ ตถา
ฉชฺชํ มยูรา คนฺธาร- มชา โกญฺจา จ มชฺฌิมํ.

๑๓๔. ปญฺจมํ ปรปุฏฺฐาที นิสาทํ ปิ จ วารณา
ฉชฺโช จ มชฺฌิโม **คามา** **ตโย** สาธารโณ ติ จ.

๑๓๕. สเรสุ เตสุ ปจฺเจเก ติสฺโส ติสฺโส หิ มุจฺฉนา
สิยุํ ตเถว ฐานานิ สตฺต สตฺเตว ลพฺภเร.

๑๓๖. ติสฺโส ทุเว จตสฺโส จ จตสฺโส กมโต สเร
ติสฺโส ทุเว จตสฺโสติ **ทฺวาวีสติ** สุตี สิยุํ.

๑๓๗. อุจฺจตเร รเว ตาโร ถาพฺยตฺเต มธุเร **กโล**
คมฺภีเร ตุ รเว **มนฺโท** ตาราที ตีสฺวโถ กเล
กากลี สุขุเม วุตฺโต กฺริยาทิสมตา **ลโย**.

๑๓๘. วีณา จ วลฺลกี สตฺต- ตนฺตี สา **ปริวาทินี**
โปกฺขโร โทณิ วีณาย อุปวีโณ ตุ เวฐโก.

๑๓๙. อาตตํ เจว วิตต- มาตตวิตตํ ฆนํ
สุสิรํ เจติ **ตูริยํ** **ปญฺจงฺคิก**มุทีริตํ.

๑๔๐. <u>อาตตํ</u> นาม จมฺมาว- นทฺเธสุ เภริยาทิสุ
ตเลเกกยุตํ กุมฺภ- ถุณทฺทฺทริกาทิกํ.

๑๔๑. <u>วิตตํ</u> โจภยตลํ ตูริยํ มุรชาทิกํ
<u>อาตตวิตตํ</u> สพฺพ- วินทฺธํ ปณวาทิกํ.

๑๔๒. <u>สุสิรํ</u> วํสสงฺขาทิ สมฺมตาลาทิกํ <u>ฆนํ</u>
อาโตชฺชํ ตุ จ วาทิตฺตํ วาทิตํ วชฺชมุจฺจเต.

๑๔๓. เภรี ทุนฺทุภิ วุตฺโตถ มุทิงฺโค มุรโชสฺส ตุ
อาลิงฺคงฺโกฺยทฺธกา เภทา ติณโว ตุ จ ฑิณฺฑิโม.

๑๔๔. อาลมฺพโร ตุ ปณโว โกโณ วีณาทิวาทนํ
ทฺทฺทรี ปฏโห เภริปฺ- ปเภทา มทฺทลาทโย.

๑๔๕. ชนปฺปิเย วิมทฺทุฏฺเฐ คนฺเธ ปริมโล ภเว
โส ตฺวาโมโท ทูรคามี วิสฺสนฺตา ตีสฺวิโต ปรํ.

๑๔๖. อิฏฺฐคนฺโธ จ สุรภิ สุคนฺโธ จ สุคนฺธิ จ
ปูติคนฺธิ ตุ ทุคฺคนฺโธ ถ วิสฺสํ อามคนฺธิ ยํ.

๑๔๗.กุงฺกุมํ เจว ยวน- ปุปฺผํ จ ตครํ ตถา
ตุรุกฺโขติ **จตุชฺชาติ** **คนฺธา** เอเต ปกาสิตา.

๑๔๘.กสาโว นิตฺถิยํ ติตฺโต มธุโร ลวโณ อิเม
อมฺพิโล กฏุโก เจติ **ฉ รสา** ตพฺพตี ติสุ.

๑๔๙.สิยา ผสฺโส จ โผฏฺฐพฺโพ วิสยี ตฺวกฺขมินฺทฺริยํ
นยนํ ตฺวกฺขิ เนตฺตํ จ โลจนํ จจฺฉิ จกฺขุ จ.

๑๕๐.โสตํ สทฺทคฺคโห กณฺโณ สวนํ สุติ นตฺถุ ตุ
นาสา จ นาสิกา ฆานํ ชิวฺหา ตุ รสนา ภเว.

๑๕๑.สรีรํ วปุ คตฺตํ จาตฺ- ตภาโว โพนฺทิ วิคฺคโห
เทหํ วา ปุ๎ริเส กาโย ถิยํ ตนุ กเฬวรํ.

๑๕๒.จิตฺตํ เจโต มโน นิตฺถี วิญฺญาณํ หทยํ ตถา
มานสํ ธี ตุ ปญฺญา จ พุทฺธิ เมธา มติ มุติ.

๑๕๓.ภูรี มนฺตา จ ปญฺญาณํ ญาณํ วิชฺชา จ โยนิ จ
ปฏิภานมโมโหถ ปญฺญาเภทา วิปสฺสนา.

๑๕๔.สมฺมาทิฏฺฐิปภุติกา วีมํสา ตุ วิจารณา
สมฺปชญฺญํ ตุ เนปกฺกํ เวทยิตํ ตุ เวทนา.

๑๕๕.ตกฺโก วิตกฺโก สงฺกปฺโปปฺ- ปโนหายุ ตุ ชีวิตํ
เอกคฺคตา ตุ สมโถ อวิกฺเขโป สมาธิ จ.

๑๕๖.อุสฺสาหาตปฺปปคฺคาหา วายาโม จ ปรกฺกโม
ปธานํ วีริยํ เจหา อุยฺยาโม จ ธิติตฺถิยํ.

๑๕๗.**จตฺตาริ วีริยงฺคานิ** ตจสฺส จ นหารุโน
อวสิสฺสนมฏฺฐิสฺส มํสโลหิตสุสฺสนํ.
๑๕๘.อุสฺโสฬฺหี ตฺวธิมตฺเตหา สติ ตฺวนุสฺสติตฺถิยํ
ลชฺชา หิรี สมานาถ โอตฺตปฺปํ ปาปภีรุตา.
๑๕๙.มชฺฌตฺตตา ตุเปกฺขา จ อทุกฺขมสุขา สิยา
จิตฺตาโภโค มนกฺกาโร อธิโมกฺโข ตุ นิจฺฉโย.
๑๖๐.ทยานุกมฺปา การุญฺญํ กรุณา จ อนุทฺทยา
ถิยํ เวรมณี เจว วิรตฺยารติ จาปฺยถ.
๑๖๑. ติติกฺขา ขนฺติ ขมนํ ขมา เมตฺตา ตุ เมตฺยถ
ทสฺสนํ ทิฏฺฐิ ลทฺธิตฺถี สิทฺธนฺโต สมโย ภเว.
๑๖๒. ตณฺหา จ ตสิณา เอชา ชาลินี จ วิสตฺติกา
ฉนฺโท ชฏา นิกนฺตฺยาสา สิพฺพินี ภวเนตฺติ จ.
๑๖๓.อภิชฺฌา วนโถ วานํ โลโภ ราโค จ อาลโย
ปิหา มโนรโถ อิจฺฉา- ภิลาโส กามโทหฬา
อากงฺขารุจิ วุตฺตา สา ตฺวธิกา ลาลสา ทฺวิสุ.
๑๖๔.เวรํ วิโรโธ วิทฺเทโส โทโส จ ปฏิฆํ จ วา
โกธาฆาตา โกปโรสา พฺยาปาโทนภิรทฺธิ จ.
๑๖๕.พทฺธเวรมุปนาโห สิยา โสโก ตุ โสจนํ
โรทิตํ กนฺทิตํ รุณฺณํ ปริเทโว ปริทฺทโว.
๑๖๖.ภีติตฺถิ ภยมุตฺตาโส เภรวํ ตุ มหพฺภยํ.

๑๖๗. เภรวํ ภีสนํ ภีมํ ทารุณํ จ ภยานกํ
โฆรํ ปฏิภยํ เภสฺมํ ภยงฺกรมิเม ติสุ.

๑๖๘. อิสฺสา อุสูยา มจฺเฉรํ ตุ มจฺฉริยมจฺฉรํ
โมโห วิชฺชา ตถาญาณํ มาโน วิธา จ อุนฺนติ.

๑๖๙. อุทฺธจฺจมุทฺธฏํ จาถ ตาโป กุกฺกุจฺจเมว จ
ปจฺฉาตาโปนุตาโป จ วิปฺปฏิสาโร ปกาสิโต.

๑๗๐. มโนวิเลขสนฺเทหา สํสโย จ กถํกถา
เทฺวฬฺหกํ วิจิกิจฺฉา จ กงฺขา สงฺกา วิมตฺยปิ.

๑๗๑. คพฺโพภิมาโนหํกาโร จินฺตา ตุ ฌานมุจฺจเต
นิจฺฉโย นิณฺณโย วุตฺโต ปฏิญฺญา ตุ ปฏิสฺสโว.

๑๗๒. อวมานํ ติรกฺกาโร ปริภโว ปฺยนาทโร
ปราภโว ปฺยวญฺญาถ อุมฺมาโท จิตฺตวิพฺภโม.

๑๗๓. เปมํ สิเนโห เสฺนโหถ จิตฺตปีฬา วิสญฺญิตา
ปมาโท สติโวสฺสคฺโค โกตูหลํ กุตูหลํ.

๑๗๔. วิลาโส ลลิตํ ลีลา หาโว เหฬา จ วิพฺภโม
อิจฺจาทิกา สิยุํ นาริ- สิงฺคารภาวชา กิริยา.

๑๗๕. หสนํ หสิตํ หาโส มนฺโท โส มิหิตํ สิตํ
อฏฺฏหาโส มหาหาโส โรมญฺโจ โลมหํสนํ.

๑๗๖. ปริหาโส ทโว ขิฑฺฑา เกฬิ กีฬา จ กีฬิตํ
นิทฺทา ตุ สุปินํ โสปฺปํ มิทฺธํ จ ปจลายิกา.

๑๗๗.ถิยํ นิกติ กูฏํ จ ถมฺโภ สาเจฺยํ จ เกตวํ
สภาโว ตุ นิสฺสคฺโค จ สรูปํ ปกติตฺถิยํ.
๑๗๘.สีลํ จ ลกฺขณํ ภาโว อุสฺสโว ตุ ฉโณ มโห.
๑๗๙.ธาเรนฺโต ชนฺตุ สเสฺนห- มภิธานปฺปทีปิกํ
ขุทฺทกาทฺยตฺถชาตานิ สมฺปสฺสติ ยถาสุขํ.
ปจฺโม สคฺคกณฺโฑ นิฏฺฐิโต.

๒. ภูกณฺฑ.

๒.๑. ภูมิวคฺค.

๑๘๐.วคฺคา ภูมิ ปุรี มจฺจ- จตุปฺพณฺณวนาทิหิ
ปาตาเลน จ วุจฺจนฺเต สงฺโคปงฺเกหิธกฺกมา.
๑๘๑.วสุนฺธรา ฉมา ภูมิ ปถวี เมทนี มหี
อุพฺพี วสุมตี โค กุ วสุธา ธรณี ธรา.
ปุถวี ชคตี ภูรี ภู จ ภูตธราวนี.
๑๘๒.ขารา ตุ มตฺติกา อูโส อูสวา ตูสโร ติสุ
ถลํ ถลีตฺถี ภูภาเค ถทฺธลูขมฺหิ **ชงฺคโล**.
๑๘๓.ปุพฺพวิเทโห จาปร- โคยานํ ชมฺพุทีโป จ
อุตฺตรกุรุ เจติ สิยุํ **จตฺตาโรเม มหาทีปา**.
๑๘๔.ปุมฺพหุตฺเต กุรู สกฺกา โกสลา มคธา สิวี
กลิงฺคาวนฺติ ปญฺจาลา วชฺชี คนฺธาร เจตโย.

๑๘๕.วงฺคา วิเทหา กมฺโพชา มทฺทา ภคฺคงฺคสีหฬา
กสฺมีรา กาสิ ปณฺฑวาที สิยุํ **ชนปทนฺตรา**.

๑๘๖.โลโก จ ภุวนํ วุตฺตํ เทโส ตุ วิสโย ปฺยถ
มิลกฺขเทโส ปจฺจนฺโต มชฺฌเทโส ตุ มชฺฌิโม.

๑๘๗.อนูโป สลิลปฺปาโย กจฺฉํ ปุมนปุํสเก
สทฺทโล หริเต เทเส ติเณนาภินเวน หิ.

๑๘๘.นทฺยมฺพุชีวโน เทโส วุฏฺฐินิปฺปชฺชสสฺสโก
โย **นทีมาติโก เทว- มาติโก** จ กเมน โส.

๑๘๙.ตีสฺวนูปาทฺยโถ[1] จนฺท- สูราโท **สสฺสตี**ริโต
รฏฺฐํ ตุ วิชิตญฺจาถ ปุริเส เสตุ อาลิยํ.

๑๙๐.อุปานฺตภู ปริสโร โคฏฺฐํ ตุ โคกุลํ วโช
มคฺโค ปนฺโถ ปโถ อทฺธา อญฺชสํ วฏุมํ ตถา.

๑๙๑.ปชฺโชยนํ จ ปทวี วตฺตนี ปทฺธติตฺถิยํ
ตพฺเภทา ชงฺฆสกฏ- มคฺคา เต จ มหทฺธนิ.

๑๙๒.เอกปเทฺยกปทิเก กนฺตาโร ตุ จ ทุคฺคเม.

๑๙๓.ปฏิมคฺโค ปฏิปโถ อทฺธานํ ทีฆมญฺชสํ
สุปฺปโถ ตุ สุปนฺโถ จ อุปฺปถํ ตฺวปถํ ภเว.

๑๙๔.ฉตฺตึส**ปรมาณู**น- เมโก**กณุ** จ ฉตฺตึส เต
ตชฺชารี ตาปิ ฉตฺตึส **รถเรณุ** ฉตฺตึส เต.

---

1 อนูป ถึง เทวมาติก เป็นได้ ๓ ลิงค์

๑๙๕.**ลิกฺขา** ตา สตฺต **อูกา** ตา　　**ธญฺญมาโส**ติ สตฺต เต
　　สตฺ**ตงฺคุล**มมุทฺวิจฺฉ　　**วิทตฺถิ** ตา ทุเว สิยุํ.
๑๙๖.**รตนํ** ตานิ สตฺเตว　　**ยฏฺฐิ** ตา วีส**ตูสภํ**
　　คาวุตมุสภาสีติ　　**โยชนํ** จตุคาวุตํ.
๑๙๗.ธนุปญฺจสตํ **โกโส**　　**กรีสํ** จตุรมฺพณํ
　　อพฺภนฺตรํ ตุ หตฺถาน-　　มฏฺฐวีส ปมาณโต.

อิติ ภูมิวคฺโค.

๒.๒. ปุรวคฺค.

๑๙๘.ปุรํ นครมิตฺถี วา　　ฐานียํ ปุฏภเทนํ
　　ถิยํ ตุ ราชธานี จ　　ขนฺธาวาโร ภเวถ จ.
๑๙๙.**สาขานคร**มญฺญตฺร　　ยํ ตํ มูลปุรา ปุรํ
　　พาราณสี จ สาวตฺถี　　เวสาลี มิถิลาฬวี.
๒๐๐.โกสมฺพุชฺเชนิโย ตกฺก-　　สิลา จมฺปา จ สาคลํ
　　สุสุมารคิรํ ราช-　　คหํ กปิลวตฺถุ จ.
๒๐๑.สาเกตมินฺทปตฺถญฺโจกฺ-　　กฏฺฐา ปาฏลิปุตฺตกํ
　　เจตุตฺตรํ จ สงฺกสฺสํ　　กุสินาราทโย ปุรี.
๒๐๒.รจฺฉา จ วิสิขา วุตฺตา　　รถิกา วีถิ จาปฺยถ
　　พฺยูโห รจฺฉา อนิพฺพิทฺธา　　นิพฺพิทฺธา ตุ **ปถทฺธิ** จ.
๒๐๓.จตุกฺกํ จจฺจเร มคฺค-　　สนฺธิ สิงฺฆาฏกํ ภเว
　　ปากาโร วรโณ จาถ　　อุทาโป อุปการิกา.
๒๐๔.กุฏฺฏํ ตุ ภิตฺติ นารีถ　　โคปุรํ ทฺวารโกฏฺฐโก
　　เอสิกา อินฺทขีโล จ　　อฏฺโฏ ตฺวฏฺฏาลโก ภเว.

๒๐๕.โตรณํ ตุ พหิทฺวารํ ปริขา ตุ จ ทีฆิกา
มนฺทิรํ สทนาคารํ นิกาโย นิลยาลโย.
๒๐๖.อาวาโส ภวนํ เวสฺมํ นิเกตนํ นิเวสนํ
ฆรํ คหํ จาวสโถ สรณํ จ ปติสฺสโย.
๒๐๗.โอกํ สาลา ขโย วาโส ถิยํ กุฏิ วสตฺยปิ
เคหํ จานิตฺถิ สทฺมํ เจติยายตนานิ ตุ.
๒๐๘.ปาสาโท เจว ยูโปถ มุณฺฑจฺฉโท จ หมฺมิยํ
ยูโป ตุ คชกุมฺภมฺหิ **หตฺถินโข** ปติฏฺฐิโต.
๒๐๙.สุปณฺณวงฺกจฺฉทน- **มฑฺฒโยโค** สิยาถ จ
เอกกูฏยุโต **มาโฬ** **ปาสาโท** จตุรสฺสโก.
๒๑๐.สภายํ จ สภา จาถ มณฺฑปํ วา ชนาลโย
อโถ อาสนสาลายํ **ปฏิกฺกมน**มีริตํ.
๒๑๑.ชินสฺส วาสภวน- มิตฺถี **คนฺธกุฏิ** ปฺยถ
ถิยํ รสวตี ปากฏฺ- ฐานํ เจว มหานสํ.
๒๑๒.อาเวสนํ สิปฺปสาลา โสณฺฑา ตุ ปานมนฺทิรํ
วจฺจฏฺฐานํ วจฺจกุฏิ มุนีนํ จาน**มสฺสโม**.
๒๑๓.ปณฺยวิกฺกยสาลา ตุ อาปโณ ปณฺยวีถิกา
อุทฺโทสิโต ภณฺฑสาลา จงฺกมนํ ตุ จงฺกโม.
๒๑๔.ชนฺตาฆรํ ตฺวคฺคิสาลา ปปา ปานียสาลิกา
คพฺโภ โอวรโก วาสา- คารํ ตุ สยนิคฺคหํ.
๒๑๕.อิตฺถาคารํ ตุ โอโรโธ สุทฺธนฺโตนฺเตปุรํ ปิ จ
อสพฺพวิสยฏฺฐานํ รญฺญํ **กจฺฉนฺตรํ** มตํ.

๒๑๖.โสปาโณ วาโรหณํ จ นิสฺเสณี สาธิโรหิณี
วาตปานํ ควกฺโข จ ชาลํ จ สีหปญฺชรํ.

๒๑๗.อาโลกสนฺธิ วุตฺโตถ ลงฺคิตฺถี ปลิโฆ ภเว
กปิสีโสคฺคลตฺถมฺโภ นิพฺพํ ตุ ฉทฺทโกฏฺยํ.

๒๑๘.ฉทนํ ปฏลํ ฉทฺท- มชิรํ จจฺจโรงฺคณํ
ปฆาโน ปฆนาลินฺโท ปมุขํ ทฺวารพนฺธนํ.

๒๑๙.ปิฏฺฐสงฺฆาฏกํ ทฺวาร- พาหา กูฏํ ตุ กณฺณิกา
ทฺวารํ จ ปฏิหาโรถ อุมฺมาโร เทหนีตฺถิยํ.

๒๒๐.เอฬโก อินฺทขีโลถ ถมฺโภ ถูโณ ปุมิตฺถิยํ
ปาฏิกาฑฺเฒนฺทุปาสาเณ คิญฺชกา ตุ จ อิฏฺฐกา.

๒๒๑.วลภิจฺฉาทิทารุมฺหิ วงฺเก **โคปานสี**ตฺถิยํ
กโปตปาลิกายํ ตุ **วิฏงฺโก** นิตฺถิยํ ภเว.

๒๒๒.กุญฺจิกาวิวรํ ตาฬจฺ- ฉิคฺคโฬ ปฺยถ กุญฺจิกา
ตาโฬวาปุรณํ จาถ เวทิกา เวทิ กถฺยเต.

๒๒๓.สงฺฆาโต ปกฺขปาโส จ **มนฺทิรงฺคา** ตุลา อปิ
ถิยํ สมฺมุชฺชนี เจว สมฺมชฺชนี จ โสธนี.

๒๒๔.สงฺกฏีรํ ตุ สงฺการฏฺ- ฐานํ สงฺการกูฏกํ
อโถ กจวโรกฺลาโป สงฺกาโร จ กสมฺพุ ปิ.

๒๒๕.ฆราทิภูมิ ตํ **วตฺถุ** คาโม สํวสโถถ โส
ปากโฏ **นิคโม** โภค- มจฺจาทิโภฺยธิ ตูทิโต.

๒๒๖.สีมา จ มริยาทาถ โฆโส โคปาลคามโก.

อิติ ปุรวคฺโค.

๒.๓. **นรวคฺค**.

๒๒๗.มนุสฺโส มานุโส มจฺโจ มานโว มนุโช นโร
โปโส ปุมา จ ปุริโส โปริโส ปฺยถ ปณฺฑิโต.
๒๒๘.พุโธ วิทฺวา วิภาวี จ สนฺโต สปฺปญฺญโกวิทา
ธีมา สุธี กวิ พฺยตฺโต วิจกฺขโณ วิสารโท.
๒๒๙.เมธาวี มติมา ปญฺโญ วิญฺญู จ วิทุโร วิทู
ธีโร วิปสฺสี โทสญฺญู พุทฺโธ จ ทพฺพ วิทฺทสุ.
๒๓๐.อิตฺถี สีมนฺตินี นารี ถี วธู วนิตางฺคณา
ปมทา สุนฺทรี กนฺตา รมณี ทยิตาพลา.
๒๓๑.มาตุคาโม จ มหิลา ลลนา ภีรุ กามินี
กุมาริกา ตุ กญฺญาถ ยุวตี ตรุณี ภเว.
๒๓๒.**มเหสี** สาภิเสกาญฺญา **โภคินี** ราชนาริโย
ธวตฺถินี ตุ สงฺเกตํ ยาติ ยา ส**าภิสาริกา**.
๒๓๓.คณิกา เวสิยา วณฺณ- ทาสี นครโสภินี
รูปูปชีวินี เวสี กุลฏฺา ตุ จ พนฺธกี.
๒๓๔.วราโรโหตฺตมา มตฺต- กาสินี วรวณฺณินี
ปติพฺพตา ตฺวปิ สตี กุลิตฺถี กุลปาลิกา.
๒๓๕.วิธวา ปติสุญฺญาถ ปติมฺพรา สยมฺพรา
วิชาตา ตุ ปสูตา จ ชาตาปจฺจา ปสูติกา.
๒๓๖.ทูตี สญฺจาริกา ทาสี ตุ เจฏี กุฏธาริกา
วารุณีกฺขณิกา ตุลฺยา ขตฺติยานี ตุ ขตฺติยา.

๒๓๗.ทาโร ชายา กลตฺตํ จ ฆรณี ภริยา ปิยา
ปชาปตี จ ทุติยา สา ปาทปริจาริกา.
๒๓๘.สขี ตฺวาลี วยสฺสาถ ชารี เจวาติจารินี
ปุเม ตูตุ รโช ปุปฺผํ อุตุนี ตุ รชสฺสลา.
๒๓๙.ปุปฺผวตี ครุคพฺภา- ปนฺนสตฺตา จ คพฺภินี
คพฺภาสโย ชลาพุปิ กลลํ ปุนฺนปุํสเก.
๒๔๐.ธโว ตุ สามิโก ภตฺตา กนฺโต ปติ วโร ปิโย
อโถปปติ ชาโร ถา- ปจฺจํ ปุตฺโตตฺรโช สุโต
๒๔๑.ตนุโช ตนโย สูนุ ปุตฺตาที ธีตริตฺถิยํ
นาริยํ ทุหิตา ธีตา สชาโต ตฺ**โวรโส** สุโต.
๒๔๒.ชายาปตี ชานิปตี ชยมฺปตี ตุทมฺปตี
อถ วสฺสวโร วุตฺโต ปณฺฑโก จ นปุํสกํ.
๒๔๓.พนฺธโว พนฺธุ สชโน สโคตฺโต ญาติ ญาตโก
สาโลหิโต สปิณฺโฑ จ ตาโต ตุ ชนโก ปิตา.
๒๔๔.อมฺมมฺพา ชนนี มาตา ชเนตฺติ ชนิกา ภเว
อุปมาตา ตุ ธาติตฺถี **สาโล** ชายาย ภาติโก.
๒๔๕.**นนนฺทา** สามิภคินี มาตามหี ตุ อยฺยิกา
มาตุโล มาตุภาตาสฺส **มาตุลานี** ปชาปติ.
๒๔๖.ชายาปตีนํ ชนนี **สสฺสุ** วุตฺตาถ ตปฺปิตา
สสุโร ภาคิเนยฺโย ตุ ปุตฺโต ภคินิยา ภเว.
๒๔๗.นตฺตา วุตฺโต ปปุตฺโตถ สามิภาตา ตุ **เทวโร**

ธีตุปติ ตุ **ชามาตา** อยฺยโก ตุ ปิตามโห.

๒๔๘.**มาตุจฺฉา** มาตุภคินี **ปิตุจฺฉา** ภคินี ปิตุ

ปปิตามโห ปยฺยโก สุณฺหา ตุ สุณิสา หุสา.

๒๔๙.โสทริโย สคพฺโภ จ โสทโร สหโช ปฺยถ

มาตาปิตู เต **ปิตโร** **ปุตฺตา** ตุ ปุตฺตธีตโร.

๒๕๐.**สสฺรา** สสฺสุสสุรา ภาตุภคินี **ภาตโร**

พาลตฺตํ พาลตา พาลฺยํ โยพฺพญฺญํ ตุ จ โยพฺพนํ.

๒๕๑.สุกฺกา ตุ **ปลิตํ** เกสา- ทโยถ ชรตา ชรา

ปุถุโก ปิลฺลโก ฉาโป กุมาโร พาลโปตกา.

๒๕๒.อถุตฺตานสยุตฺตาน- เสยฺยกา ถนโป ปิ จ.

๒๕๓.ตรุโณ จ วยฏฺโฐ จ ทหโร จ ยุวา สุสุ

มาณโว ทารโก จาถ สุกุมาโร สุเขธิโต.

๒๕๔.มหลฺลโก จ วุทฺโธ จ เถโร ชิณฺโณ จ ชิณฺณโก

อคฺคโช ปุพฺพโช เชฏฺโฐ กนิโย กนิฏฺโฐนุโช.

๒๕๕.วลิตฺตโจ ตุ วลิโน ตีสุตฺตานสยาทโย.

๒๕๖.สีโสตฺตมงฺคานิ สิโร มุทฺธา จ มตฺถโก ภเว

เกโส ตุ กุนฺตโล วาโลตฺ- ตมงฺครุหมุทฺธชา.

๒๕๗.**ธมฺมิลฺโล** สํยตา เกสา กากปกฺโข สิขณฺฑโก

ปาโส หตฺโถ เกสจเย ตาปสานํ ตหึ **ชฏา**.

๒๕๘.ถิยํ เวณี ปเวณี จ อโถ จูฬา สิขา สิยา

สีมนฺโต ตุ มโต นาริ- เกสมชฺฌมฺหิ ปทฺธติ.

๒๕๙.โลมํ ตนุรุหํ โรมํ ปมฺหํ ปขุมมกฺขิคํ
มสฺสุ วุตฺตํ ปุมมุเข ภู ตฺวิตฺถี ภมุโก ภมุ.
๒๖๐.พปฺโป เนตฺตชลสฺสูนิ เนตฺตตารา กนีนิกา
วทนํ ตุ มุขํ ตุณฺฑํ วตฺตํ ลปนมานนํ.
๒๖๑.ทฺวิโช ลปนโช ทนฺโต ทสโน รทโน รโท
ทาฐา ตุ ทนฺตเภทสฺมึ **อปางฺโค** ตฺวกฺขิโกฏิสุ
๒๖๒.ทนฺตาวรณโมฏฺโฐ จา- ปฺยธโร ทสนจฺฉโท
คณฺโฑ กโปโล หนฺวิตฺถี **จุพุกํ** ตฺวธรา อโธ.
๒๖๓.คโล จ กณฺโฐ คีวา ตุ กนฺธรา จ สิโรธรา
กมฺพุคีวา ตุ ยา คีวา สุวณฺณาลิงฺคสนฺนิภา
องฺกิตา ตีหิ เลขาหิ กมฺพุคีวาถวา มตา.
๒๖๔.อํโส นิตฺถี ภุชสิโร ขนฺโธ ตสฺสนฺธิ **ชตฺตุ** ตํ
พาหุมูลํ ตุ กจฺโฉโถ ตฺวสฺส **ปสฺส**มนิตฺถิยํ.
๒๖๕.พาหุ ภุชา ทฺวีสุ พาหา หตฺโถ ตุ กรปาณโย
มณิพนฺโธ ปโกฏฺฐนฺโต กปฺปโร ตุ กโปณฺยถ.
๒๖๖.มณิพนฺธกนิฏฺฐานํ ปาณิสฺส **กรโภ**นฺตรํ
กรสาขางฺคุลี ตา ตุ **ปญฺจ**งฺคุฏฺโฐ จ ตชฺชนี
มชฺฌิมานามิกา จาปิ กนิฏฺฐาติ กมา สิยุํ.
๒๖๗.ปเทโส ตาลโคกณฺณา วิทตฺถิตฺถี กมา ตเต
ตชฺชนฺยาทิยุเตงฺคุฏฺเฐ **ปสโต** ปาณิ กุญฺจิโต.

๒๖๘.รตนํ กุกฺกุ หตฺโถถ ปุเม กรปุโฏญฺชลิ
กรโช ตุ นโขนิตฺถี ขฏโก มุฏฺฐิ จ ทฺวีสุ.
๒๖๙.**พฺยาโม** สหกรา พาหู เทฺว ปสฺสทฺวยวิตฺถตา
อุทฺธนตฺตภุชโปสปฺ- ปมาเณ **โปริสํ** ติสุ.
๒๗๐.อุโร จ หทยํ จาถ ถโน กุจปโยธรา
จูจุกํ ตุ ถนคฺคสฺมึ ปิฏฺฐํ ตุ ปิฏฺฐิ นาริยํ.
๒๗๑.มชฺโฌมนิตฺถี วิลคฺโค จ มชฺฌิมํ กุจฺฉิ ตุ ทฺวีสุ
คหณีตฺถิยุทรํ คพฺโภ โกฏฺโฐนฺโตกุจฺฉิสมฺภเว.
๒๗๒.ชฆนํ ตุ นิตมฺโพ จ โสณี จ กฏิ นาริยํ
องฺคชาตํ รหสฺสงฺคํ วตฺถคุยฺหํ จ เมหนํ.
๒๗๓.นิมิตฺตํ จ วรงฺคํ จ พีชํ จ ผลเมว จ
ลิงฺคํ อณฺฑํ ตุ โกโส จ โยนิ ตฺวิตฺถีปุเม ภคํ.
๒๗๔.อสุจิ สมฺภโว สุกฺกํ ปายุ ตุ ปุํเส คุทํ
วา ปุเม คูถ กรีส วจฺจานิ จ มลํ ฉกํ.
๒๗๕.อุจฺจาโร มิฬฺหมุกฺกาโร ปสฺสาโว มุตฺตมุจฺจเต
ปูติมุตฺตํ จ โคมุตฺเตสฺ- สาทีนํ **ฉกณํ** มเล.
๒๗๖.ทฺวีสฺวโธ นาภิยา **วตฺถิ** อุจฺฉงฺคงฺกา ตฺโภ ปุเม
อูรุ สตฺถิ ปุเม อูรุ- ปพฺพํ ตุ ชาณุ ชณฺณุ จ.
๒๗๗.โคปฺผโก ปาทคณฺฐิปิ ปุเม ตุ ปณฺหิ ปาสณิ
ปาทคฺคํ ปปโท ปาโท ตุ ปโท จรณํ จ วา.

๒๗๘.องฺคํ ตฺววยโว วุตฺโต ผาสุลิกา ตุ ผาสุกา
ปณฺฑเก อฏฺฐิ ธาตฺวิตฺถี คลนฺตฏฺฐิ ตุ **อกฺขโก**.

๒๗๙.กปฺปโร ตุ กปาลํ วา กณฺฑรา ตุ มหาสิรา
ปุเม นฺหารุ จิตฺถี สิรา ธมนีถ รสคฺคสา.

๒๘๐.รสหรณฺยโถ มํส- มามิสํ ปิสิตํ ภเว
ติลิงฺคิกํ ตุ วลฺลูร- มุตฺตตฺตํ อถ โลหิตํ

๒๘๑.รุธิรํ โสณิตํ รตฺตํ ลาลา เขโฬ เอลา ภเว
ปุริเส มายุ ปิตฺตํ จ เสมฺโห นิตฺถี สิเลสุโม.

๒๘๒.วสา วิลีนเสฺนโหถ เมโท เจว วปา ภเว
อากปฺโป เวโส เนปจฺฉํ มณฺฑนํ ตุ ปสาธนํ.

๒๘๓.วิภูสนํ จาภรณํ อลงฺกาโร ปิลนฺธนํ
กิรีฏมกุฏานิตฺถี จูฬามณิ สิโรมณิ.

๒๘๔.สิโรเวฐนมุณฺหีสํ กุณฺฑลํ กณฺณเวฐนํ
กณฺณิกา กณฺณปูโร จ สิยา กณฺณวิภูสนํ.

๒๘๕.กณฺฐภูสา ตุ คีเวยฺยํ หาโร มุตฺตาวลิตฺถิยํ
นิยุโร วลโย นิตฺถี กฏกํ ปริหารกํ.

๒๘๖.กงฺกณํ กรภูสาถ กิงฺกิณี ขุทฺทฆณฺฏิกา
องฺคุลียกมงฺคุลฺยา- ภรณํ สากฺขรํ ตุ ตํ.

๒๘๗.มุทฺทิกางฺคุลิมุทฺทาถ รสนา เมขลา ภเว
เกยูรมงฺคทํ เจว พาหุมูลวิภูสนํ.

๒๘๘.ปาทงฺคทํ ตุ มญฺชีโร ปาทกฏกนูปุรา.

๒๘๙.**อลงฺการปฺปเภทา** ตุ
อุคฺคตฺถนํ คิงฺคมก-
มุขผุลฺลํ ตโถณฺณตํ
มิจฺเจวมาทโย สิยุํ.

๒๙๐.เจลมจฺฉาทนํ วตฺถํ
อมฺพรํ จ ปโฏ นิตฺถี
วาโส วสนมํสุกํ
ทุสฺสํ โจโล จ สาฏโก.

๒๙๑.โขมํ ทุกูลํ โกเสยฺยํ
สาณํ โกฏุมฺพรํ ภงฺคนฺ-
ปตฺตุณฺณํ กมฺพโล จ วา
ตฺยาทิ **วตฺถนฺตรํ** มตํ.

๒๙๒.นิวาสนนฺตรียานฺยนฺ-
ปาวาโร ตุตฺตราสงฺโค
ตรมนฺตรวาสโก
อุปสํพฺยานมุตฺตรํ.

๒๙๓.อุตฺตรียมโถ วตฺถ-
นนฺตกํ กปฺปโฏ ชิณฺณ-
มหตนฺติ มตํ นวํ
วสนํ ตุ ปฏจฺจรํ.

๒๙๔.กญฺจุโก วารวาณญฺจา-
นาลิปฏโฏติ กถิโต
ถ วตฺถาวยเว **ทสา**
อุตฺตมงฺคมฺหิ กญฺจุโก.

๒๙๕.อายาโม ทีฆตาโรโห
ปริณาโห วิสาลตา.

๒๙๖.อรหทฺธโช จ กาสาย
มณฺฑลํ ตุ ตทงฺคานิ
กาสาวานิ จ จีวรํ
วิวฏฺฏ กุสิอาทโย.

๒๙๗.ผลตฺตจกิมิโรมา-
ผาลํ **กปฺปาสิกํ** ตีสุ
เนฺยตา วตฺถสฺส โยนิโย
โขมาที ตุ ตจพฺภวา.

๒๙๘.**โกเสยฺยํ** กิมิชํ โรม-
สมานตฺถา ชวนิกา
มยํ ตุ **กมฺพลํ** ภเว
สา ติโรกรณี ปฺยถ.

๒๙๙.ปุนฺนปุํสกมุลฺโลจํ
นหานํ จ สินาเนโถพฺ-
วิตานํ ทฺวยมีริตํ
พฏฺฏนฺมฺมชฺชนํ สมํ.

๓๐๐.วิเสสโก ตุ ติลโก ตฺยุโภ นิตฺถี จ จิตฺตกํ
จนฺทโน นิตฺถิยํ คนฺธ- สาโร มลยโช ปฺยถ.
๓๐๑.โคสีสํ เตลปณฺณิกํ ปุเม วา หริจนฺทนํ
ติลปณฺณี ตุ ปตฺตงฺคํ รญฺชนํ รตฺตจนฺทนํ.
๓๐๒.กาฬานุสารี กาฬิยํ โลหํ ตฺวาครุ จาคฬุ
กาฬาครุ ตุ กาเฬสฺมึ ตุรุกฺโข ตุ จ ปิณฺฑโก.
๓๐๓.กตฺถูริกา มิคมโท กุฏฺฐํ ตุ อชปาลกํ
ลวงฺคํ เทวกุสุมํ กสฺมีรชํ ตุ กุงฺกุมํ.
๓๐๔.ยกฺขธูโป สชฺชุลโส ตกฺโกลํ ตุ จ โกลกํ
โกสผลมโถ ชาติ- โกสํ ชาติผลํ ภเว.
๓๐๕.ฆนสาโร สิตพฺโพ จ กปฺปูรํ ปุนฺนปุํสเก
อลตฺตโก ยาวโก จ ลาขา ชตุ นปุํสเก.
๓๐๖.สิริวาโส ตุ สรลทฺ- ทโวณฺชนํ ตุ กชฺชลํ
วาสจุณฺณํ วาสโยโค วณฺณกํ ตุ วิเลปนํ.
๓๐๗.คนฺธมาลฺยาทิสงฺขาโร โย ตํ **วาสน**มุจฺจเต
มาลา มาลฺยํ ปุปฺผทาเม ภาวิตํ วาสิตํ ติสุ.
๓๐๘.อุตฺตํโส เสขราเวฬา มุทฺธมาลฺยํ วฏํสโก
เสยฺยา จ สยนํ เสนํ ปลฺลงฺโก ตุ จ มญฺจโก.
๓๐๙.มญฺจาธาโร ปฏิปาโท มญฺจงฺเค ตฺ**วฏฺฏนี**ตฺถิยํ.
๓๑๐.กุฬีรปาโท อาหจฺจ- ปาโท เจว มสารโก
จตฺตาโร พุนฺทิกาพทฺโธ ติเม **มญฺจนฺตรา** สิยุํ.

๓๑๑.พิพฺโพหนํ โจปธานํ ปีจิกา ปีจมาสนํ
โกจฺฉํ ตุ ภทฺทปีเจ ถา- **สนฺที** ปีจนฺตเร มตา.

๓๑๒.มหนฺโต โกชโว ทีฆ- โลมโก โคนโก มโต
อุณฺณามยํ ตฺวตฺถรณํ จิตฺตกํ วานจิตฺตกํ.

๓๑๓.ฆนปุปฺผํ ปฏลิกา เสตํ ตุ ปฏิกา ปฺยถ
ทฺวิทเสกทสานฺยุทฺท- โลมิ เอกนฺตโลมิโน.

๓๑๔.ตเทว โสฬสิตฺถีนํ นจฺจโยคฺคํ หิ **กุตฺตกํ**
สีหพฺยคฺฆาทิรูเปหิ จิตฺตํ วิกติกา ภเว.

๓๑๕.กฏฺฏิสฺสํ โกเสยฺยํ รตน- ปริสิพฺพิตมตฺถรณํ กมา
โกสิยกฏฺฏิสฺสมยํ โกสิยสุตฺเตน ปกตํ จ.

๓๑๖.ทีโป ปทีโป ปชฺโชโต ปุเม ตฺวาทาสทปฺปณา
เคณฺฑุโก กณฺฑุโก ตาล- วณฺฏํ ตุ พีชนีตฺถิยํ.

๓๑๗.จงฺโกฏโก กรณฺโฑ จ สมุคฺโค สมฺปุโฏ ภเว
คามธมฺโม อสทฺธมฺโม พฺยวาโย เมถุนํ รติ.

๓๑๘.วิวาโห ปยมา ปาณิคฺ- คโห ปริณโย ปฺยถ
ติวคฺโค ธมฺมกามตฺถา **จตุวคฺโค** สโมกฺขกา.

๓๑๙.ขุชฺโช จ คณฺฑุโล รสฺส- วามนา ตุ ลกุณฺฑโก.
ปงฺคุโฬ ปีจสปฺปี จ ปงฺคุ ฉินฺนิริยาปโถ

๓๒๐.ปกฺโข ขญฺโช ตุ โขณฺโฑถ มูโค สุญฺญวโจ ภเว
กุณี หตฺถาทิวงฺโก จ วลิโร ตุ จ เกกโร.

๓๒๑.นิกฺเกสสีโส ขลฺลาโฏ มุณฺโฑ ตุ ภณฺฑุ มุณฺฑิโก
กาโณ อกฺขินเมเกน สุญฺโญ **อนฺโธ** ทฺวเยนถ.
๓๒๒.พธิโร สุติหีโนถ คิลาโน พฺยาธิตาตุรา
อุมฺมาทวติ อุมฺมตฺโต ขุชฺชาที วาจฺจลิงฺคิกา.
๓๒๓.อาตงฺโก อามโย พฺยาธิ คโท โรโค รุชาปิ จ
เคลญฺญากลฺลมาพาโธ โสโส ตุ จ ขโย สิยา.
๓๒๔.ปีนาโส นาสิกาโรโค ฌาเน **สิงฺฆานิกา**สฺสโว
เฌยฺยํ ตฺวรุ วโณนิตฺถี โผโฏ ตุ ปีฬกา ภเว.
๓๒๕.ปุพฺโพ ปูโยถ รตฺตาติ- สาโร ปกฺขนฺทิกาปฺยถ
อปมาโร อปสฺมาโร ปาทโผโฏ วิปาทิกา.
๓๒๖.วุฑฺฒิโรโค ตุ วาตณฺฑํ สีปทํ ภารปาทตา
กณฺฑู กณฺฑูติ กณฺฑูยา ขชฺชุ กณฺฑูวนํปฺยถ.
๓๒๗.ปามํ วิตจฺฉิกา กจฺฉุ โสโถ ตุ สยถูทิโต
ทุนฺนามกญฺจ อริสํ ฉทฺทิกา วมถูทิโต.
๓๒๘.ทวถุ ปริตาโปถ ติลโก ติลกาฬโก
วิสูจิกา อิติ มหา- วิเรโกถ ภคนฺทลา.
๓๒๙.เมโห ชโร กาส สาสา กุฏฺฐํ สูล**ามยนฺตรา**
วุตฺโต เวชฺโช ภิสกฺโก จ โรคหารี ติกิจฺฉโก.
๓๓๐.สลฺลเวชฺโช สลฺลกตฺโต ติกิจฺฉา ตุ ปติกฺริยา
เภสชฺชํ อคโท เจว เภสชํ โอสธํ ปฺยถ.
๓๓๑.กุสลานามยาโรคฺยํ อถ กลฺโล นิรามโย.

อิติ นรวคฺโค.

๒.๔. จตุพฺพณฺณวคฺค.

๒.๔.๑. ขตฺติยวคฺค.

๓๓๒.กุลํ วํโส จ สนฺตานา- ภิชนา โคตฺตมนฺวโย
ถิยํ สนฺตตฺยโถ **วณฺณา** จตฺตาโร ขตฺติยาทโย.
๓๓๓.กุลีโน สชฺชโน สาธุ สภฺโย จายฺโย มหากุโล
ราชา ภูปติ ภูปาโล ปตฺถิโว จ นราธิโป.
๓๓๔.ภูนาโถ ชคติปาโล ทิสมฺปติ ชนาธิโป
รฏฺฐาธิโป นรเทโว ภูมิโป ภูภุโช ปฺยถ.
๓๓๕.ราชญฺโญ ขตฺติโย ขตฺตํ มุทฺธาภิสิตฺต พาหุโช
สพฺพภุมฺโม จกฺกวตฺตี ภูโปญฺโญ **มณฺฑลิสฺสโร**.
๓๓๖.ปุเม ลิจฺฉวิวชฺชี จ สกฺโย ตุ สากิโยถ จ
ภทฺทากจฺจนา ราหุล- มาตา พิมฺพา ยโสธรา.
๓๓๗.โกฏีนํ เหฏฺฐิมนฺเตน สตํ เยสํ นิธานคํ
กหาปณานํ ทิวส- วฬญฺโช วีสตมฺพณํ.
๓๓๘.เต **ขตฺติยมหาสาลา-** สีติโกฏิ ธนานิ ตุ
นิธานคานิ ทิวส- วฬญฺโช จ ทสมฺพณํ.
๓๓๙.เยสํ **ทฺวิชมหาสาลา** ตทุปฑฺเฒ นิธานเค
วฬญฺเช จ **คหปติ-** **มหาสาลา** ธเน สิยุํ.
๓๔๐.มหามตฺโต ปธานญฺจ มติสชีโว มนฺตินี
สชีโว สจีวามจฺโจ เสนานี ตุ จมูปติ.
๓๔๑.นฺยาสาทีนํ วิวาทานํ **อกฺขทสฺโส** ปทฏฺฐริ
โทวาริโก ปฏิหาโร ทฺวารฏฺโฐ ทฺวารปาลโก.

๓๔๒.**อนีกฏฺโฐ**ติ ราชูนํ องฺครกฺขคโณ มโต
กญฺจุกี โสวิทลฺโล จ อนุชีวี ตุ เสวโก.
๓๔๓.อชฺฌกฺโขธิกโต เจว เหรญฺญิโก ตุ นิกฺขิโก
สเทสานนฺตโร **สตฺตุ** **มิตฺโต** ราชา ตโต ปรํ.
๓๔๔.อมิตฺโต ริปุ เวรี จ สปตฺตาราติสตฺววิ
ปจฺจตฺถิโก ปริปนฺถี ปฏิปกฺขาหิตา ปโร.
๓๔๕.ปจฺจามิตฺโต วิปกฺโข จ ปจฺจนีกวิโรธิโน
วิทฺเทสี จ ทิโส ทิฏฺโฐ- ถานุโรโธนุวตฺตนํ.
๓๔๖.มิตฺโตนิตฺถี วยโส จ สหาโย สุหโท สขา
สมฺภตฺโต ทฬฺหมิตฺโตถ สนฺทิฏฺโฐ ทิฏฺฐมตฺตโก.
๓๔๗.จโร จ คุฬฺหปุริโส ปถาวี ปถิโกทฺธคู
ทูโต ตุ สนฺเทสหโร คณโก ตุ มุหุตฺติโก.
๓๔๘.เลขโก ลิปิกาโร จ วณฺโณ ตุ อกฺขโรปฺยถ
เภโท ทณฺโฑ สามทานา- **นฺยุปายา จตุโร** อิเม.
๓๔๙.อุปชาโป ตุ เภโท จ ทณฺโฑ ตุ สาหสํ ทโม.
๓๕๐.สามฺยมจฺโจ สขา โกโส ทุคฺคญฺจ วิชิตํ พลํ
รชฺชงฺคานีติ **สตฺเต**เต สิยุํ ปกติโยปิ จ.
๓๕๑.ปภาวุสฺสาหมนฺตานํ วสา **ติสฺโส** หิ **สตฺติโย**
<u>ปภาโว</u> ทณฺฑโช เตโช <u>ปตาโป</u> ตุ จ โกสโช.
๓๕๒.มนฺโต จ มนฺตนํ โส ตุ **จตุกฺกณฺโณ** ทฺวิโคจโร
ติโคจโร ตุ **ฉกฺกณฺโณ** รหสฺสํ คุยฺหมุจฺจเต.

๓๕๓.ตีสุ วิวิตฺต วิชน- ฉนฺนา รโห รโหพฺยยํ
วิสฺสาโส ตุ จ วิสฺสมฺโภ ยุตฺตํ โตฺวปายิกํ ติสุ.

๓๕๔.โอวาโท จานุสิฏฺฐิตฺถี ปุมวชฺเชนุสาสนํ
อาณา จ สาสนํ เญยฺยํ อุทฺทานํ ตุ จ พนฺธนํ.

๓๕๕.อาคุ วุตฺตมปราโธ กโร ตุ พลิมุจฺจเต
ปุณฺณปตฺโต ตุฏฺฐิทาโย อุปทา ตุ จ ปาภตํ.

๓๕๖.ตโถปายนมุกฺโกโจ ปณฺณากาโร ปเหณกํ
สุงฺกํ ตฺวนิตฺถี คุมฺพาทิ- เทยฺเยถาโย ธนาคโม.

๓๕๗.อาตปตฺตํ ตถา ฉตฺตํ รณฺฑํ ตุ เหมมาสนํ
สีหาสนํ อโถ วาฬ- พีชนีตฺถี จ จามรํ.

๓๕๘.ขคฺโค จ ฉตฺตมุณฺหีสํ ปาทุกา วาลพีชนี
อิเม **กกุธภณฺฑานิ** ภวนฺติ **ปญฺจ** ราชุนํ.

๓๕๙.ภทฺทกุมฺโภ ปุณฺณกุมฺโภ ภิงฺคาโร ชลทายโก
หตฺถิสฺสรถปตฺตี ตุ **เสนา** หิ **จตุรงฺคินี**.

๓๖๐.กุญฺชโร วารโณ หตฺถี มาตงฺโค ทฺวิรโท คโช
นาโค ทฺวิโป อิโภ ทนฺตี ยูถเชฏฺโฐ ตุ ยูถโป.

๓๖๑.กาฬาวก คงฺเคยฺยา ปณฺฑรตมฺพา จ ปิงฺคโล คนฺโธ
มงฺคลเหโมโปสถ- ฉทฺทนฺตา **คชกุลานิ** เอตานิ.

๓๖๒.กฬโภ เจว ภิงฺโกถ ปภินฺโน มตฺตคชฺชิตา
หตฺถิฒฏฺฐา ตุ คชตา หตฺถินี ตุ กเรณุกา.

๓๖๓.**กุมฺโภ** หตฺถิสิโรปิณฺฑา กณฺณมูลํ ตุ **จูฬิกา**
อาสนํ ขนฺธเทสมฺหิ ปุจฺฉมูลํ ตุ **เมจโก**.

๓๖๔.อาลานมาฬฺหโก ถมฺโภ นิตฺถี ตุ นิคโฬนฺทุโก
สงฺขลํ ตีสฺวโถ คณฺโฑ กโฏ ทานํ ตุ โส มโท.

๓๖๕.โสณฺโฑ ตุ ทฺวีสุ หตฺโถถ กรคฺคํ โปกฺขรํ ภเว
มชฺฌมฺหิ พนฺธนํ **กจฺฉา** **กปฺปโน** ตุ กุถาทโย.

๓๖๖.โอปวยฺโห ราชวยฺโห สชฺชิโต ตุ จ กปฺปิโต
โตมโรนิตฺถิยํ ปาเท สิยา วิชฺฌนกณฺฏโก.

๓๖๗.ตุตฺตํ ตุ กณฺณมูลมฺหิ มตฺถกมฺหิ ตุ **องฺกุโส**
หตฺถาโรโห หตฺถิเมณฺโฑ หตฺถิโป หตฺถิโคปโก.

๓๖๘.**คามณีโย** ตุ มาตงฺค- หยาทฺยาจริโย ภเว
หโย ตุรงฺโค ตุรโค วาโห อสฺโส จ สินฺธโว.

๓๖๙.เภโท อสฺสตโร ตสฺสา- ชานีโย ตุ กุลีนโก
สุขวาหี วินีโตถ กิโสโร หยโปตโก.

๓๗๐.โฆฏโก ตุ ขฬุงฺโกถ ชวโน จ ชวาธิโก
มุขาธานํ ขลีโน วา **กสา** ตฺวสฺสาภิตาฬินี.

๓๗๑.**กุสา** ตุ นาสรชฺชุมฺหิ วฬวาสฺสา ขุโร สผํ
ปุจฺฉมนิตฺถี นงฺคุฏฺฐํ วาลหตฺโถ จ วาลธิ.

๓๗๒.สนฺทโน จ รโถ **ผุสฺส-** **รโถ** ตุ น รณาย โส
จมฺมาวุโต จ **เวยฺยคฺโฆ** **เทปฺโป** พฺยคฺฆสฺส ทีปิโน.

๓๗๓.สิวิกา ยาปฺยานํ จา- นิตฺถี ตุ สกโฏปฺปยนํ
จกฺกํ รถงฺคมาขฺยาตํ ตสฺสนฺโต **เนมิ** นาริยํ.

๓๗๔.ตมฺมชฺเฌ ปิณฺฑิกา **นาภิ** กุพฺพโร ตุ ยุคนฺธโร
อกฺขคฺคกีเล **อาณี**ตฺถี วรูโถ รถคุตฺยถ.

๓๗๕.**ธุโร** มุเข **รถสฺสงฺคา** ตฺวกฺโขปกฺขรอาทโย
ยานญฺจ วาหนํ โยคฺคํ สพฺพหตฺถฺยาทิวาหเน.
๓๗๖.รถจารี ตุ สูโต จ ปาชิตา เจว สารถิ
รถาโรโห จ รถิโก รถี โยโธ ตุ โย ภโฏ.
๓๗๗.ปทาติ ปตฺตี ตุ ปุเม ปทโค ปทิโก มโต
สนฺนาโห กงฺกโฏ วมฺมํ กวโจ วา อุรจฺฉโท.
๓๗๘.ชาลิกาถ จ สนฺนทฺโธ สชฺโช จ วมฺมิโก ภเว
อามุกฺโก ปฏิมุกฺโกถ ปุเรจารี ปุเรจโร.
๓๗๙.ปุพฺพงฺคโม ปุเรคามี มนฺทคามี ตุ ทนฺถโร
ชวโน ตุริโต เวคี เชตพฺพํ เชยฺยมุจฺจเต.
๓๘๐.สูรวีรา ตุ วิกฺกนฺโต สหาโยนุจโร สมา
สนฺนทฺธปฺปภุตี ตีสุ ปาเถยฺยํ ตุ จ สมฺพลํ.
๓๘๑.วาหินี ธชินี เสนา จมู จกฺกํ พลํ ตถา
อนีโก วาถ วินฺยาโส **พฺยูโห** เสนาย กถฺยเต.
๓๘๒.หตฺถี ทฺวาทสโปโส ติ- ปุริโส ตุรโค รโถ
จตุโปโสติ เอเตน ลกฺขเณนาธมนฺตโต.
๓๘๓.หตฺถานีกํ หยานีกํ รถานีกํ ตโย ตโย
คชาทโย สสตฺถา ตุ ปตฺตานีกํ จตุชฺชนา.
๓๘๔.สฏฺฐิวํสกลาเปสุ ปจฺเจกํ สฏฺฐิทณฺฑิสุ
ธูลีกเตสุ เสนาย ยนฺติยา**กฺโขภินี**ตฺถิยํ.
๓๘๕.สมฺปตฺติ สมฺปทา ลกฺขี สิรี วิปตฺติ อาปทา
อถาวุธญฺจ เหติตฺถี สตฺถํ ปหรณํ ภเว.

๓๘๖.มุตฺตามุตฺตมมุตฺตญฺจ ปาณิโต มุตฺตเมว จ
ยนฺตมุตฺตนฺติ สกลํ **อาวุธํ** ตํ **จตุพฺพิธํ**.

๓๘๗.มุตฺตามุตฺตญฺจ ยฏฺฐฺยาทิ อมุตฺตํ ฉุริกาทิกํ
ปาณิมุตฺตํ ตุ สตฺยาทิ ยนฺตมุตฺตํ สราทิกํ.

๓๘๘.อิสฺสาโส ธนุ โกทณฺฑํ จาโปนิตฺถี สราสนํ
อโถ คุโณ ชิยา ชยาถ สโร ปตฺตี จ สายโก.

๓๘๙.วาโณ กณฺฑํ อุสุ ทฺวีสุ ขุรปฺโป เตชนาสนํ
ตูณีตฺถิยํ กลาโป จ ตูโณ ตูณีร วาณธิ.

๓๙๐.ปกฺโข ตุ วาโช **ทิทฺโธ** ตุ วิสปฺปีโต สโร ภเว
ลกฺขํ เวชฺฌํ สรพฺยญฺจ สรพฺยาโส **ตุปาสนํ**.

๓๙๑.มณฺฑลคฺโค ตุ เนตฺตึโส อสิ ขคฺโค จ สายโก
โกสิตฺถี ตปฺปิธาเนโถ **ถรุ** ขคฺคาทิมุฏฺฐิยํ.

๓๙๒.เขฏกํ ผลกํ จมฺมํ อิลฺลี ตุ กรปาลิกา
ฉุริกา สตฺยสิปุตฺตี ลคุโฬ ตุ จ มุคฺคโร.

๓๙๓.สลฺโลนิตฺถี สงฺกุ ปุเม วาสี ตุ ตจฺฉนิตฺถิยํ
กุธาริตฺถี ผรสุ โส ฏงฺโก ปาสาณทารโณ.

๓๙๔.กณโย ภินฺทิวาโฬ จ จกฺกํ กุนฺโต คทา ตถา
สตฺยาทิ**สตฺถเภทา**ถ โกโณสฺโส โกฏิ นาริยํ.

๓๙๕.นิยฺยานํ คมนํ ยาตฺรา ปฏฺฐานญฺจ คโม คติ
จุณฺโณ ปํสุ รโช เจว ธูลิตฺถี เรณุ จ ทฺวิสุ.

๓๙๖.มาคโธ มธุโก วุตฺโต วนฺที ตุ ถุติปาฐโก
เวตาฬิโก โพธกโร จกฺกิโก ตุ จ ฆณฺฏิโก.
๓๙๗.เกตุทฺธโช ปฏากา จ กทลี เกตนํ ปฺยถ
โยหํการิณฺณมญฺญสฺส **สาหมหมิกา** ภเว.
๓๙๘.พลํ ถาโม สหํ สตฺติ **วิกฺกโม** ตฺวติสูรตา
รเณ ชิตสฺส ยํ ปานํ **ชยปานนฺ**ติ ตํ มตํ.
๓๙๙.สงฺคาโม สมฺปหาโร จา- นิตฺถิยํ สมรํ รณํ
อาชิตฺถี อาหโว ยุทฺธํ อาโยธนํ จ สํยุคํ.
๔๐๐.ภณฺฑนญฺจ วิวาโท จ วิคฺคโห กลห เมธคา
มุจฺฉา โมโหถ ปสยฺโห พลกฺกาโร หโฐ ภเว.
๔๐๑.**อุปฺปาโท** ภูตวิกติ ยา สุภาสุภสูจิกา
อีติ ตฺวิตฺถี อชญฺญญฺจ อุปสคฺโค อุปทฺทโว.
๔๐๒.**นิพฺพุทฺธํ** มลฺลยุทฺธมฺหิ ชโย ตุ วิชโย ภเว
ปราชโย รเณ ภงฺโค ปลายนํ อปกฺกโม.
๔๐๓.มารณํ หนนํ ฆาโต นาสนญฺจ นิสูทนํ
หึสนํ สรณํ หึสา วโธ สสนฆาตนํ.
๔๐๔.มรณํ กาลกิริยา ปลโย มจฺจุ อจฺจโย
นิธโนนิตฺถิยํ นาโส กาโลนฺโต จวนํ ภเว.
๔๐๕.ตีสุ เปโต ปเรโต จ มโตถ จิตโก จิโต
อาฬาหนํ สุสานญฺจา- นิตฺถิยํ กุณโป ฉโว.

๔๐๖.**กพนฺโธ**นิตฺถิยํ เทโห สิโรสุญฺโญ สหกฺริโย
อถ **สิวถิกา** วุตฺตา สุสานสฺมึ หิ อามเก.
๔๐๗.วนฺทิตฺถิยํ กรมโร ปาโณ ตฺวสุ ปกาสิโต
การา ตุ พนฺธนาคารํ การณา ตุ จ ยาตนา.

อิติ ขตฺติยวคฺโค.

๒.๔.๒. พฺราหฺมณวคฺค.

๔๐๘.พฺรหฺมพนฺธุ ทฺวิโช วิปฺโป พฺรหฺมา โภวาที พฺราหฺมโณ
โสตฺติโย ฉนฺทโส โสถ สิสฺสนฺเตวาสิโน ปุเม.
๔๐๙.พฺรหฺมจารี คหฏฺโฐ จ วานปฺปตฺโถ จ ภิกฺขุติ
ภวนฺติ **จตฺตาโร** เอเต **อสฺสมา** ปุนฺนปุํสเก.
๔๑๐.จรนฺตา สห สีลาที **สพฺรหฺมจาริโน** มิถุ
อุปชฺฌาโย อุปชฺฌาถา- จริโย นิสฺสยทาทิโก.
๔๑๑.อุปนียาถวา ปุพฺพํ เวทมชฺฌาปเย ทฺวิโช
โย สงฺคํ สรหสฺสญฺ**จา-** **จริโย** พฺราหฺมเณสุ โส.
๔๑๒.ปารมฺปริยเมติหฺยํ อุปเทโส ตเถติหา
ยาโค ตุ กตุ ยญฺโญถ **เวที**ตฺถี ภู ปริกฺขตา.
๔๑๓.อสฺสเมโธ จ ปุริส- เมโธ เจว นิรคฺคโฬ
สมฺมาปาโส วาชเปยฺย- มิติ **ยาคา มหา** อิเม.
๔๑๔.อิทิ ตฺวิโช ยาชโกถ สภฺโย สามาชิโกปฺยถ
ปริสา สภา สมชฺชา จ ตถา สมิติ สํสโท.

๔๑๕.**จตสฺโส ปริสา** ภิกฺขุ ภิกฺขุนี จ อุปาสกา
อุปาสิกาโยติ อิมา- ถวา**ฏฺฐจ ปริสา** สิยุํ.
๔๑๖.ตาวตึสทฺวิชฺชกฺขตฺต- มารคฺคหปติสฺส จ
สมณานํ วสา จาตุ- มหาราชิกพฺรหฺมุนํ.
๔๑๗.คายตฺติปมุขํ **ฉนฺทํ** จตุวีสกฺขรํ ตุ ยํ
เวทานมาทิภูตํ สา **สาวิตฺตี** ติปทํ สิยา.
๔๑๘.หพฺยปาเก **จรุ** มโต **สุชา** ตุ โหมทพฺพิยํ
ปรมนฺนํ ตุ **ปายาโส** หพฺยํ ตุ หวิ กถฺยเต.
๔๑๙.**ยูโป** ถูณายํ นิมฺมนฺถฺย- ทารุมฺหิ ต**ฺวรณี** ทฺวีสุ
คาหปจฺจาหวนีโย ทกฺขิณคฺคิ **ตโยคฺคโย**.
๔๒๐.จาโค วิสฺสชฺชนํ ทานํ โวสฺสคฺโค จ ปเทสนํ
วิสฺสาณนํ วิตรณํ วิหายิตปวชฺชนํ.
๔๒๑.**ปญฺจ มหาปริจฺจาโค** วุตฺโต เสฏฺฐธนสฺส จ
วเสน ปุตฺตทารานํ รชฺชสฺสงฺคานเมว จ.
๔๒๒.อนฺนํ ปานํ ฆรํ วตฺถํ ยานํ มาลา วิเลปนํ
คนฺโธ เสยฺยา ปทีเปยฺยํ **ทานวตฺถู** สิยุํ **ทส**.
๔๒๓.มตตฺถํ ตทเห ทานํ ตีเสฺวต**มุทฺธเทหิกํ**
ปิตุทานํ ตุ **นิวาโป** **สทฺธํ** ตุ ตํว สตฺถโต.
๔๒๔.ปุเม อติถิ อาคนฺตุ ปาหุนาเวสิกาปฺยถ
อญฺญตฺถ คนฺตุมิจฺฉนฺโต คมิโกถาคฺฆมคฺฆิย.

๔๒๕.**ปชฺชํ** ปาโททกาโทถ สตฺตาคนฺตวาทโย ติสุ
อปจิตฺยจฺจนา ปูโช- ปหาโร พลิ มานนา.
๔๒๖.นมสฺสา ตุ นมกฺกาโร วนฺทนา จาภิวาทนํ
ปตฺถนา ปณิธานญฺจ ปุริเส ปณิธีริโต.
๔๒๗.**อชฺเฌสนา** ตุ สกฺการ- ปุพฺพงฺคมนิโยชนํ.
๔๒๘.ปริเยสนาเนฺวสนา ปริเยฏฺฐิ คเวสนา
อุปาสนํ ตุ สุสฺสูสา สา ปาริจริยา ภเว.
๔๒๙.โมนํ อภาสนํ ตุณฺหี- ภาโวถ ปฏิปาฏิ สา
อนุกฺกโม ปริยาโย อนุปุพฺพฺยปุเม กโม.
๔๓๐.ตโป จ สํยโม สีลํ นิยโม ตุ วตญฺจ วา
วีติกฺกโมชฺฌจาโรถ วิเวโก ปุถุคตฺตตา.
๔๓๑.ขุทฺทานุขุทฺทกํ **อาภิ-** **สมาจาริก**มุจฺจเต
อาทิพฺรหฺมจริยํ ตุ ตทญฺญํ สีลมีริตํ.
๔๓๒.โย ปาเปหิ อุปาวตฺโต วาโส สทฺธึ คุเณหิ โส
อุปวาโสติ วิญฺเญยฺโย สพฺพโภควิวชฺชิโต.
๔๓๓.ตปสฺสี ภิกฺขุ สมโณ ปพฺพชิโต ตโปธโน
วาจํยโม ตุ มุนิ จ ตาปโส ตุ อิสีริโต.
๔๓๔.เย สํยตินฺทฺริยคณา **ยตโย วสิโน** จ เต
สาริปุตฺโตปติสฺโส ตุ ธมฺมเสนาปตีริโต.
๔๓๕.โกลิโต โมคฺคลฺลาโนถ อริโยธิคโต สิยา
โสตาปนฺนาทิกา **เสกฺขา-** นริโย ตุ ปุถุชฺชโน.

๔๓๖.อญฺญา ตุ อรหตฺตญฺจ ถูโป ตุ เจติยํ ภเว
ธมฺมภณฺฑาคาริโก จ อานนฺโท เทฺว สมาถ จ.
๔๓๗.วิสาขา มิคารมาตา สุทตฺโตนาถปิณฺฑิโก.
๔๓๘.ภิกฺขุปิ สามเณโร จ สิกฺขมานา จ ภิกฺขุนี
สามเณรีติ กถิตา ปญฺเจเต **สหธมฺมิกา**.
๔๓๙.ปตฺโต ติจีวรํ กาย- พนฺธนํ วาสิ สูจิ จ
ปริสฺสาวนมิจฺเจเต **ปริกฺขาราฏฺฐ** ภาสิตา.
๔๔๐.สามเณโร จ สมณุทฺ- เทโส จาถ ทิคมฺพโร
อเจลโก นิคณฺโฐ จ ชฏิโล ตุ ชฏาธโร.
๔๔๑.กุฏีสกาทิกา จตุตฺ- ตึส ทฺวาสฏฺฐิ ทิฏฺฐิโย
อิติ ฉนฺนวุตี เอเต **ปาสณฺฑา** สมฺปกาสิตา.
๔๔๒.ปวิตฺโต ปยโต ปูโต จมฺมํ ตุ อชินํ ปฺยถ
ทนฺตโปโน ทนฺตกฏฺฐํ วกฺกโล วา ติรีฏกํ.
๔๔๓.ปตฺโต ปาติตฺถิยํ นิตฺถี กมณฺฑลุ ตุ กุณฺฑิกา
อถาลมฺพณทณฺฑสฺมึ **กตฺตรยฏฺฐิ** นาริยํ.
๔๔๔.ยํ เทหสาธนาเปกฺขํ นิจฺจํ กมฺมมยํ **ยโม**
อาคนฺตุสาธนํ กมฺมํ อนิจฺจํ **นิยโม** ภเว.

อิติ พฺราหฺมณวคฺโค.

๒.๔.๓. **เวสฺสวคฺค**.

๔๔๕.เวสฺโส จ เวสิยาโนถ ชีวนํ วุตฺติ ชีวิกา
อาชีโว วตฺตนญฺจาถ กสิกมฺมํ กสิตฺถิยํ.

๔๔๖.วาณิชฺชญฺจ วณิชฺชาถ โครกฺขา ปสุปาลนํ
เวสฺสสฺส วุตฺติโย ติสฺโส คหฏฺฐาคาริกา คิหิ.

๔๔๗.เขตฺตาชีโว กสฺสโกถ เขตฺตํ เกทารมุจฺจเต
เลฑฺฑุตฺโต มตฺติกาขณฺโฑ ขณิตฺติตฺถฺยทารณํ.

๔๔๘.ทาตฺตํ ลวิตฺตมสิตํ ปโตโท ตุตฺต ปาชนํ
โยตฺตํ ตุ รชฺชุ รสฺมิตฺถี ผาโล ตุ กสโก ภเว.

๔๔๙.นงฺคลญฺจ หลํ สีโร อีสา นงฺคลทณฺฑโก
สมฺมา ตุ ยุคกีลสฺมึ สีตา ตุ หลปทฺธติ.

๔๕๐.มุคฺคาทิเก**ปรณฺณํ** จ **ปุพฺพณฺณํ** สาลิอาทิเก
สาลิ วีหิ จ กุทฺรูโส โคธุโม วรโก ยโว
กงฺคุติ **สตฺต ธญฺญานิ** นีวาราที ตุ ตพฺภิทา.

๔๕๑.จณโก จ กฬาโยถ สิทฺธตฺโถ สาสโป ภเว.

๔๕๒.อถ กงฺคุ ปิยงฺคุตฺถี อุมฺมา ตุ อตสี ภเว
กิฏฺฐํ จ สสฺสํ ธญฺญํ จ วีหิ ถมฺพกรีริโต.

๔๕๓.กณฺโฑ ตุ นาฬมถ โส **ปลาลํ** นิตฺถิ นิปฺผโล
ภุสํ กลิงฺคโร จาถ **ถุโส** ธญฺญตฺตเจถ จ.

๔๕๔.เสตฏฺฏิกา สสฺสโรโค กโณ ตุ กุณฺฑโก ภเว
ขโล จ ธญฺญกรณํ ถมฺโพ คุมฺโพ ติณาทินํ.

๔๕๕.อโยคฺโค มุสโล นิตฺถี กุลฺโล สุปฺปมนิตฺถิยํ
อโกทฺธนํ จ จุลฺลิตฺถี กิลญฺโช ตุ กโฏ ภเว.

๔๕๖.กุมฺภีตฺถี ปิจโร กุณฺฑํ ขโฬปฺยุกฺขลิ ถาลฺยุขา
โกลมฺโพ จาถ มณิกํ ภาณโก จ อรญฺชโร.

๔๕๗.ฆโฏ ทฺวีสุ กุโฏ นิตฺถี กุมฺโภ กลสวารกา
กํโส ภุญฺชนปตฺโต ถา- มตฺตํ ปตฺโต จ ภาชนํ.
๔๕๘.อณฺฑุปกํ จุมฺพฏกํ สราโว ตุ จ มลฺลโก
ปุเม กฏจฺฉุ ทพฺพิตฺถี กุสูโล โกฏฺฐมุจฺจเต.
๔๕๙.สาโก อนิตฺถิยํ ฑาโก สิงฺคีเวรํ ตุ อทฺทกํ
มโหสธํ ตุ ตํ สุกฺขํ มริจํ ตุ จ โกลกํ.
๔๖๐.โสวีรํ กญฺชิยํ วุตฺตํ อารนาฬํ ถุโสทกํ
ธญฺญมฺพิลํ พิฬงฺโคถ ลวณํ โลณมุจฺจเต.
๔๖๑.สามุทฺทํ สินฺธโว นิตฺถี กาฬโลณํ ตุ อุพฺภิทํ
พิฬกํ เจติ ปญฺเจเต **ปเภทา ลวณสฺส** หิ.
๔๖๒.คุโฬ จ ผาณิตํ ขณฺโฑ มจฺฉณฺฑี สกฺขรา อิติ
อิเม **อุจฺฉุวิการา**ถ คุฬสฺมึ **วิสกณฺฏกํ**.
๔๖๓.ลาชา สิยากฺขตํ จาถ **ธานา** ภฏฺฐยเว ภเว
อพทฺธสตฺตุ **มนฺโถ** จ ปูปาปูปา ตุ ปิฏฺฐโก.
๔๖๔.ภตฺตกาโร สูปกาโร สูโท อาฬาริโก ตถา
โอทนิโก จ รสโก สูโป ตุ พฺยญฺชนํ ภเว.
๔๖๕.โอทโน วา กุรํ ภตฺตํ ภิกฺขา จานฺนมถาสนํ
อาหาโร โภชนํ ฆาโส ตรลํ ยาคุ นาริยํ.
๔๖๖.ขชฺชํ ตุ โภชฺชเลยฺยานิ เปยฺยนฺติ **จตุธาสนํ**
นิสฺสาโว จ ตถาจาโม อาโลโป กพโฬ ภเว.
๔๖๗.**มณฺโฑ** นิตฺถี รสคฺคสฺมึ **วิฆาโส** ภุตฺตเสสเก
วิฆาสาโท จ ทมโก ปิปาสา ตุ จ ตสฺสนํ.

๔๖๘.ขุทฺทา ชิฆจฺฉา มํสสฺส **ปฏิจฺฉาทนิยํ** รโส
อุเทฺรโก เจว อุคฺคาโร โสหิจฺจํ ติตฺติ ตปฺปนํ.
๔๖๙.กามํ ตฺวิฏฺฐํ นิกามญฺจ ปริยตฺตํ ยถิจฺฉิตํ
กยวิกฺกยิโก สตฺถ- วาหาปณิกวาณิชา.
๔๗๐.วิกฺกยิโก ตุ วิกฺเกตา กยิโก ตุ จ กายิโก
อุตฺตมณฺโณ จ ธนิโก- ธมณฺโณ ตุ อิณายิโก.
๔๗๑.อุทฺธาโร ตุ อิณํ วุตฺตํ มูลํ ตุ ปาภตํ ภเว
สจฺจาปนํ สจฺจกาโร วิกฺเกยฺยํ ปณิยฺยํ ติสุ.
๔๗๒.ปฏิทานํ ปริวตฺโต นฺยาโส ตูปนิธี่ริโต.
๔๗๓.อฏฺฐารสนฺตา สงฺเขฺยยฺเย สงฺขฺยา เอกาทโย ติสุ
สงฺขฺยาเน ตุ จ สงฺเขฺยเย เอกตฺเต วีสตาทโย
วคฺคเภเท พหุตฺเตปิ ตา อานวุติ นาริยํ.
๔๗๔.สตํ สหสฺสํ นิยุตํ ลกฺขํ โกฏิ ปโกฏิโย
โกฏิปโกฏิ นหุตํ ตถา นินฺนหุตํ ปิ จ.
๔๗๕.อกฺโขภิณีตฺถิยํ พินฺทุ อพฺพุทํ จ นิรพฺพุทํ
อหหํ อพพํ เจวา- ฏฏํ โสคนฺธิกุปฺปลํ.
๔๗๖.กุมุทํ ปุณฺฑรีกํ จ ปทุมํ กถานํ ปิ จ
มหากถานาสงฺเขฺยยฺยา- นิจฺเจตาสุ สตาทิ จ.
๔๗๗.โกฏฺยาทิกํ ทสคุณํ สตลกฺขคุณํ กมา
จตุตฺโถฑฺเฒน **อฑฺฒุฑฺโฒ** ตติโยฑฺฒติโย ตถา.
๔๗๘.อฑฺฒเตยฺโย **ทิยฑฺโฒ** ตุ **ทิวฑฺโฒ** ทุติโย ภเว
ตุลาปตฺถงฺคุลิวสา **ติธา มาน**มโถ สิยา.

๔๗๙.จตฺตาโร **วีหโย** **คุญฺชา** เทฺว คุญฺชา **มาสโก** ภเว.
เทฺว **อกฺขา** มาสกา ปญฺจกฺ- ขานํ **ธรณ**มฏฺฐกํ.
๔๘๐.**สุวณฺโณ** ปญฺจธรณํ **นิกฺขํ** ตฺวนิตฺถิ ปญฺจ เต
ปาโท ภาเค จตุตฺเถถ ธรณานิ **ปลํ** ทส.
๔๘๑.**ตุลา** ปลสตํ จาถ **ภาโร** วีสติ ตา ตุลา
อโถ กหาปโณ นิตฺถี กถฺยเต กริสาปโณ.
๔๘๒.**กุฑุโว** ปสโต เอโก **ปตฺโถ** เต จตุโร สิยุํ
อาฬฺหโก จตุโร ปตฺถา **โทณํ** วา จตุราฬฺหกํ.
๔๘๓.**มานิกา** จตุโร โทณา **ขารี**ตฺถี จตุมานิกา
ขาริโย วีส **วาโห**ถ สิยา **กุมฺโภ** ทสมฺพณํ.
๔๘๔.อาฬฺหโก นิตฺถิยํ ตุมฺโภ ปตฺโถ ตุ นาฬิ นาริยํ
วาโห ตุ สกโฏ เจกา- ทส โทณา ตุ **อมฺพณํ**.
๔๘๕.ปฏิวีโส จ โกฏฺฐาโส อํโส ภาโค ธนํ ตุ โส
ทพฺพํ วิตฺตํ สาปเตยฺยํ วสฺวตฺโถ วิภโว ภเว.
๔๘๖.**โกโส** **หิรญฺญํ** จ กตา- กตํ กญฺจนรูปิยํ
กุปฺปํ ตทญฺญํ ตมฺพาทิ **รูปิยํ** ทฺวยมาหตํ.
๔๘๗.สุวณฺณํ กนกํ ชาต- รูปํ โสณฺณํ จ กญฺจนํ
สตฺถุวณฺโณ หรี กมฺพุ จารุ เหมํ จ หาฏกํ.
๔๘๘.ตปนิยํ หิรญฺญํ **ตพฺ-** **เภท**า จามีกรํ ปิ จ
สาตกุมฺภํ ตถา ชมฺพุ- นทํ สิงฺคี จ นาริยํ.

๔๘๙.รูปิยํ รชตํ สชฺฌุ | รูปี สชฺฌํ อโถ วสุ
รตนํ จ มณิ ทฺวีสุ | ปุปฺผราคาที ตพฺภิทา.

๔๙๐.สุวณฺณํ รชตํ มุตฺตา | มณิ เวฬุริยานิ จ
วชิรํ จ ปวาฬนฺติ | **สตฺต**าหุ **รตนานิ**เม.

๔๙๑.โลหิตงฺโก จ ปทุม- | ราโค รตฺตมณิ ปฺยถ
วํสวณฺโณ เวฬุริยํ | ปวาฬ วา จ วิทฺทุโม.

๔๙๒.มสารคลฺลํ กพรมณิ | อถ มุตฺตา จ มุตฺติกํ
รีติตฺถี อารกูโฏ วา | อมลํ ตฺวพฺภกํ ภเว.

๔๙๓.โลโห นิตฺถี อโย กาฬา- | ยสํ จ ปารโท รโส
กาฬติปุ ตุ สีสํ จ | หริตาลํ ตุ ปีตนํ.

๔๙๔.จีนปิฏฺฐํ จ สินฺทูรํ | อถ ตูโล ตถา ปิจุ
ขุทฺทชํ ตุ มธุ ขุทฺทํ | มธุจฺฉิฏฺฐํ ตุ สิตฺถกํ.

๔๙๕.โคปาโล โคป โคสงฺขฺยา | โคมา ตุ โคมิโก ปฺยถ
อุสโภ พลีพทฺโธ จ | โคโณ โค วสโภ วุโส.

๔๙๖.วุทฺโธ **ชรคฺคโว** โสถ | ทมฺโม วจฺฉตโร สมา
ธุรวาหี ตุ โธรโยฺห | โควินฺโทธิกโต ควํ.

๔๙๗.**วโห** จ ขนฺธเทโสถ | กกุโธ กกุ วุจฺจเต
อโถ วิสาณํ สิงฺคํ จ | รตฺตคาวี ตุ โรหิณี.

๔๙๘.คาวี จ สิงฺคินี โค จ | วณฺณมา ตุ กฤยเต วสา
นวปฺปสูติกา **เธนุ** | วจฺฉกามา ตุ วจฺฉลา.

๔๙๙.คคฺครี มนฺถนีตฺถี เทฺว | สนฺทานํ ทามมุจฺจเต

โคมิโฬฺห โคมโย นิตฺถี อโถ สปฺปิ ฆตํ ภเว.
๕๐๐.นวุทฺธฏํ ตุ โนนีตํ ทธิมณฺฑํ ตุ มตฺถุ จ
ขีรํ ทุทฺธํ ปโย ถญฺญํ ตกฺกํ ตุ มถิตํ ปฺยถ.
๕๐๑.ขีรํ ทธิ ฆตํ ตกฺกํ โนนีตํ **ปญฺจ โครสา**
อุรพฺโภ เมณฺฑ เมสา จ อุรโณ อวิ เอฬโก.
๕๐๒.วสฺโส ตฺวโช ฉคลโก โอฏฺโจ ตุ กรโภ ภเว
คทฺรโภ ตุ ขโร วุตฺโต อุรณี ตุ อชี อชา.

อิติ เวสฺสวคฺโค.

๒.๔.๔. สุทฺทวคฺค.

๕๐๓.สุทฺโทนฺตวณฺโณ วสโล **สํกิณฺณา** มาคธาทโย
มาคโธ สุทฺธขตฺตาโช **อุคฺโค** สุทฺทาย ขตฺตโช.
๕๐๔.ทฺวิชา ขตฺติยโช **สูโต** การุ ตุ สิปฺปิโก ปุเม
สงฺฆาโต ตุ สชาตีนํ เตสํ เสณิ ทฺวิสุจฺจเต.
๕๐๕.ตจฺฉโก ตนฺตวาโย จ รชโก จ นหาปิโต
ปญฺจโม จมฺมกาโรติ **การโว ปญฺจิเม** สิยุํ.
๕๐๖.ตจฺฉโก วฑฺฒกี มโต ปลคณฺโฑ ถปตฺยปิ
รถกาโรถ สุวณฺณ- กาโร นาฬิธโม ภเว.
๕๐๗.ตนฺตวาโย เปสกาโร มาลากาโร ตุ มาลิโก
กุมฺภกาโร กุลาโลถ ตุนฺนวาโย จ โสจิโก.
๕๐๘.จมฺมกาโร รถกาโร กปฺปโก ตุ นหาปิโต
รงฺคาชีโว จิตฺตกาโร ปุกฺกุโส ปุปฺผฉฑฺฑโก.

๕๐๙.เวโน วิลีวกาโร จ | นฬกาโร สมา ตโย
จุนฺทกาโร ภมกาโร | กมฺมาโร โลหการโก.
๕๑๐.นินฺเนชโก จ รชโก | เนตฺติโก อุทหารโก
วีณาวาที เวณิโกถ- | สุกาโร อุสฺวฑฺฒกี.
๕๑๑.เวณุธโม เวณวิโก | ปาณิวาโท ตุ ปาณิโฆ
ปูปิโย ปูปปณิโย | โสณฺฑิโก มชฺชวิกฺกยี.
๕๑๒.มายา ตุ สมฺพรี มายา- | กาโร ตุ อินฺทชาลิโก.
๕๑๓.โอรพฺภิกสูกริกา | มาควิกา เต จ สากุณิกา
หนฺตฺวา ชีวนฺเตฬก- | สูกรมิคปกฺขิโน กมโต.
๕๑๔.วาคุริโก ชาลิโกถ | ภารวาโห ตุ ภาริโก
เวตนิโก ตุ ภตโก | กมฺมกโรถ กิงฺกโร
ทาโส จ เจตโก เปสฺโส | ภจฺโจ จ ปริจาริโก.
๕๑๕.อนฺโตชาโต ธนกฺกีโต | ทาสพฺโยปคโต สยํ
ทาสา กรมรานิโตจฺ- | เจวํ เต **จตุธา** สิยุํ.
๕๑๖.อทาโส ตุ ภุชิสฺโสถ | นีโจ ชมฺโม นิหีนโก
นิกฺโกสชฺโช อกิลาสุ | มนฺโท ตุ อลโสปฺยถ.
๕๑๗.สปาโก เจว จณฺฑาโล | มาตงฺโค สปโจ ภเว
ตพฺเภทา มิลกฺขชาตี | กิราตสวราทโย.
๕๑๘.เนสาโท ลุทฺทโก พฺยาโธ | มิคโว ตุ มิคพฺยโธ.
๕๑๙.สารเมยฺโย จ สุนโข | สุโน โสโณ จ กุกฺกุโร
สฺวาโน สุวาโน สาฬูโร | สูโน สาโน จ สา ปุเม

อุมฺมตฺตาทิตมาปนฺโน **อฬกฺโก**ติ สุโน มโต.

๕๒๐.สาพนฺธนํ ตุ คทฺทูโล ทีปโก ตุ จ เจฏโก

พนฺธนํ คณฺฑิปาโสถ วากรา มิคพนฺธนี.

๕๒๑.ถิยํ กุเวณี กุมีนํ อานโย ชาลมุจฺจเต

อาฆาตนํ วธฏฺฐานํ สูนา ตุ อธิโกฏฺฏนํ.

๕๒๒.ตกฺกโร โมสโก โจโร เถเนกาคาริโก สมา

เถยฺยญฺจ โจริกา โมโส เวโม วายนทณฺฑโก.

๕๒๓.สุตฺตํ ตนฺตุ ปุเม ตนฺตํ **โปตฺถํ** เลปฺยาทิกมฺมนิ

ปญฺจาลิกา โปตฺถลิกา วตฺถทนฺตาทินิมฺมิตา.

๕๒๔.อุคฺฆาฏนํ ฆฏียนฺตํ กูปมฺพุพฺพาหนํ ภเว

มญฺชูสา เปฬา ปิฏโก ตฺวิตฺถิยํ ปจฺฉิ เปฏโก.

๕๒๕.พฺยาภงฺคี ตฺวิตฺถิยํ กาโช **สิกฺกา** ตฺวตฺราวลมฺพนํ

อุปาหโน วา ปาทุตฺถี ตพฺเภทา ปาทุกาปฺยถ.

๕๒๖.วรตฺตา วทฺธิกา นทฺธิ ภสฺตา จมฺมปสิพฺพกํ

โสณฺณาทฺยาวตฺตนี **มูสา-** ถ กูฏํ วา อโยฆโน.

๕๒๗.กมฺมารภณฺฑา สณฺฑาโส มุฏฺฐฺยาธิกรณิตฺถิยํ

ตพฺภสฺตา คคฺครี นารี สตฺถํ ตุ ปิปฺผลํ ภเว.

๕๒๘.สาโณ ตุ นิกโส วุตฺโต อารา ตุ สูจิวิชฺฌนํ

ขโร จ กกโจนิตฺถี **สิปฺปํ** กมฺมํ กลาทิกํ.

๕๒๙.ปฏิมา ปฏิพิมฺพญฺจ พิมฺโพ ปฏินิธีริโต

ตีสุ สโม ปฏิภาโค สนฺนิกาโส สริกฺขโก.

๕๓๐.สมาโน สทิโส ตุลฺโย　　สงฺกาโส สนฺนิโภ นิโภ
โอปมฺมมุปมานํ จุ-　　ปมา ภติ ตุ นาริยํ.
๕๓๑.นิพฺเพโส เวตนํ มูลฺยํ　　ชูตํ ตฺวนิตฺถี เกตวํ
ธุตฺโตกฺขธุตฺโต กิตโว　　ชูตการกฺขเทวิโน.
๕๓๒.ปาฏิโภโค ตุ ปฏิภู　　อกฺโข ตุ ปาสโก ภเว
ปุเม ว**าฏฺจปทํ** สาริ-　　ผลเกถ ปโณพฺภุโต.
๕๓๓.**กิณฺณํ** ตุ มทิราพีเช　　**มธุ** มธฺวาสเว มตํ
มทิรา วารุณี มชฺชํ　　สุราสโว ตุ เมรยํ.
๕๓๔.สรโก จสโกนิตฺถี　　อาปานํ ปานมณฺฑลํ.
๕๓๕.เยตฺรภูริปฺปโยคตฺตา　　โยคิเกกสฺมิมีริตา
ลิงฺคนฺตเรปิ เต เณยฺยา　　ตทฺธมฺมตฺตาญฺญวุตฺติยํ.

อิติ สุทฺทวคฺโค.

จตุพฺพณฺณวคฺโค นิฏฺฐิโต.

๒.๕. อรญฺญวคฺค.

๕๓๖.อรญฺญํ กานนํ ทาโย คหณํ วิปินํ วนํ
อฏวิตฺถี มหารญฺญํ　　ตฺวรญฺญานิตฺถิยํ ภเว.
๕๓๗.นครา นาติทูรสฺมึ　　สนฺเตหิ โยภิโรปิโต
ตรุสณฺโฑ ส **อาราโม**　　ต**โถปวน**มุจฺจเต.
๕๓๘.สพฺพสาธารณารญฺญํ　　รญฺญ**มุยฺยาน**มุจฺจเต
เณยฺยํ ตเทว **ปมท-**　　**วน**มนฺเตปุโรจิตํ.
๕๓๙.ปนฺติ วีถฺยวลิ เสณิ　　ปาฬี เลขา ตุ ราชิ จ
ปาทโป วิฏปี รุกฺโข　　อโค สาโล มหีรุโห.

๕๔๐.ทุโม ตรุ กุโช สาขี คจฺโฉ ตุ ขุทฺทปาทโป
ผลนฺติ เย วินา ปุปฺผํ เต วุจฺจนฺติ **วนปฺปติ**.

๕๔๑.ผลปากาวสาเน โย มร**โตฺยสธิ** สา ภเว
ตีสุ วณฺฌาผลา จาถ ผลิโน ผลวา ผลี.

๕๔๒.สมฺผุลฺลิโต ตุ วิกโจ ผุลฺโล วิกสิโต ติสุ
สิโรคฺคํ สิขโรนิตฺถี สาขา ตุ กถิตา ลตา.

๕๔๓.ทลํ ปลาสํ ฉทนํ ปณฺณํ ปตฺต ฉโท ปฺยถ
ปลฺลโว วา กิสลยํ นวุพฺภินฺเน ตุ **องฺกุโร**.

๕๔๔.มกุฬํ วา กุฏฺมโล ขารโก ตุ จ ชาลกํ
กลิกา โกรโกนิตฺถี **วณฺฏํ** ปุปฺผาทิพนฺธนํ.

๕๔๕.ปสโว กุสุมํ ปุปฺผํ **ปราโค** ปุปฺผโช รโช
มกรนฺโท มธุ มตํ ถวโก ตุ จ โคจฺฉโก.

๕๔๖.ผเล ตฺวาเม **สลาฏุ**ตฺโต **ผลํ** ตุ ปกฺกมุจฺจเต
จมฺปกมฺพาทิ กุสุม- ผลนามํ นปุํสเก.

๕๔๗.มลฺลิกาที ตุ กุสุเม สลิงฺคา วีหโย ผเล
ชมฺพูตฺถี ชมฺพุวํ ชมฺพุ วิฏโป วิฏภีตฺถิยํ.

๕๔๘.มูลมารพฺภ สาขนฺโต **ขนฺโธ** ภาโค ตรุสฺสถ
โกฏฺโรนิตฺถิยํ รุกฺขจฺ- ฉิทฺเท กฏฺจํ ตุ ทารุ จ.

๕๔๙.พุนฺโธ มูลญฺจ ปาโทถ สงฺกุตฺโต ขาณุนิตฺถิยํ
กรหาฏํ ตุ กนฺโทถ กลีโร มตฺถโก ภเว.

๕๕๐.วลฺลรี มญฺชรี นารี วลฺลี ตุ กถิตา ลตา
ถมฺโพ คุมฺโพ จ อกฺขนฺเธ ลตา **วีรุ** ปตานินี.

๕๕๑.อสฺสตฺโถ โพธิ จ ทฺวีสุ นิโคฺรโธ ตุ วโฏ ภเว
กพิตฺโถ จ กปิตฺโถถ ยญฺญงฺโค ตุ อุทุมฺพโร.

๕๕๒.โกวิฬาโร ยุคปฺปตฺโต อุทฺทาโล วาตฆาตโก
ราชรุกฺโข กตมาลินฺ- ทีวโร พฺยาธิฆาตโก.

๕๕๓.ทนฺตสโฐ จ ชมฺภีโร วรโณ ตุ กเรริ จ
กึสุโก ปาฬิภทฺโทถ วญฺชุโล ตุ จ เวตโส.

๕๕๔.อมฺพาฏโก ปีตนโก มธุโก ตุ มธุทฺทุโม
อโถ คุฬผโล ปีลุ โสภญฺชโน จ สิคฺคุ จ.

๕๕๕.สตฺตปณฺณี ฉตฺตปณฺโณ ตินิโส ตฺวติมุตฺตโก
กึสุโก ตุ ปลาโสถ อริฏฺโฐ เผณิโล ภเว.

๕๕๖.มาลูร เพลุวา พิลฺโล ปุนฺนาโค ตุ จ เกสโร
สาลโว ตุ จ โลทฺโทถ ปิยาโล สนฺนกทฺทุ จ.

๕๕๗.ลิโกจโก ตถางฺโกโล อถ คุคฺคุลุ โกสิโก
อมฺโพ จูโต **สโห** เตฺวโส **สหกาโร** สุคนฺธวา.

๕๕๘.ปุณฺฑรีโก จ เสตมฺโพ เสลุ ตุ พหุวารโก
เสปณฺณี กาสฺมิรี จาถ โกลี จ พทริตฺถิยํ.

๕๕๙.โกลญฺจานิตฺถี พทโร ปิลกฺโข ปิปฺผลิตฺถิยํ
ปาฏลี กณฺหวณฺฏา จ สาทุกณฺโฏ วิกงฺกโต.

๕๖๐.ตินฺทุโก กาฬกฺขนฺโธ จ ติมฺพรูสก ติมฺพรู
เอราวโต ตุ นารงฺโค กุลโก กากตินฺทุโก.

๕๖๑.กทมฺโพ ปิยโก นีโป ภลฺลี ภลฺลาตโก ติสุ
ฌาวุโก ปิจุโล จาถ ติลโก ขุรโก ภเว.

๕๖๒.จิญฺจา จ ตินฺติณี จาถ คทฺทภณฺโฑ กปีตโน
สาโลสฺสกณฺโณ สชฺโชถ อชฺชุโน กกุโธ ภเว.

๕๖๓.นิจุโล มุจลินฺโท จ นีโปถ ปิยโก ตถา
อสโน ปีตสาโลถ โคลีโส ฌาฏโล ภเว.

๕๖๔.ขีริกา ราชายตนํ กุมฺภี กุมฺทิกา ภเว
ปูโค ตุ กมุโก จาถ ปฏฺฏี ลาขาปสาทโน.

๕๖๕.อิงฺคุที ตาปสตรุ ภุชปตฺโต ตุ อาภุชี
ปิจุฉิลา สิมฺพลี ทฺวีสุ โรจโน โกฏสิมฺพลี.

๕๖๖.ปกิริโย ปูติโกถ โรหี โรหิตโก ภเว
เอรณฺโฑ ตุ จ อามณฺโฑ อถ สตฺตุผลา สมี.

๕๖๗.นตฺตมาโล กรญฺโชถ ขทิโร ทนฺตธาวโน
โสมวกฺโก ตุ กทโร สลฺโล ตุ มทโน ภเว.

๕๖๘.อถาปิ อินฺทสาโล จ สลฺลกี ขารโก สิยา
เทวทารุ ภทฺททารุ จมฺเปยฺโย ตุ จ จมฺปโก.

๕๖๙.ปนโส กณฺฏกิผโล อภยา ตุ หรีตกี
อกฺโข วิภีตโก ตีสุ อมตามลกี ติสุ.

๕๗๐.ลพุโช ลิกุโจ จาถ กณิกาโร ทุมุปฺปโล
นิมฺโพริฏฺโฐ ปุจิมนฺโท กรโก ตุ จ ทาฬิโม.

๕๗๑.สรโล ปูติกฏฺฐญฺจ กปิลา ตุ จ สึสปา
สามา ปิยงฺคุ กงฺคุปิ สิรีโส ตุ จ ภณฺฑิโล.

๕๗๒.โสณโก ทีฆวณฺโฏ จ วกุโล ตุ จ เกสโร
กาโกทุมฺพริกา เผคฺคุ นาโค ตุ นาคมาลิกา.

๕๗๓.อโสโก วญฺชุโล จาถ ตกฺการี เวชยนฺติกา
ตาปิญฺโฉ จ ตมาโลถ กุฏโช คิริมลฺลิกา.

๕๗๔.**อินฺทยโว** ผเล ตสฺสาคฺ- คิมนฺโถ กณิกา ภเว
นิคุณฺฑิตฺถี สินฺทุวาโร ติณสูลํ ตุ มลฺลิกา.

๕๗๕.เสผาลิกา นีลิกาถ อปฺโผฏา วนมลฺลิกา
พนฺธุโก ชยสุมนํ ภณฺฑิโก พนฺธุชีวโก.

๕๗๖.สุมนา ชาติสุมนา มาลตี ชาติ วสฺสิกี
ยูถิกา มาคธี จาถ สตฺตลา นวมลฺลิกา.

๕๗๗.วาสนฺติตฺถี อติมุตฺโต กรวีโรสฺสมารโก
มาตุลุงฺโค พีชปูโร อุมฺมตฺโต ตุ จ มาตุโล.

๕๗๘.กรมนฺโท สุเสโน จ กุนฺทํ ตุ มาฆฺยมุจฺจเต
เทวตาโส ตุ ชีมูโต- ถามิลาโต มหาสหา.

๕๗๙.อโถ เสเรยฺยโก ทาสี กึกิราโต กุรณฺฑโก
อชฺชุโก สิตปณฺณาโส สมีรโณ ผณิชฺชโก.

๕๘๐.ชปา ตุ ชยสุมนํ กรีโร กกโจ ภเว
รุกฺขาทนี จ วนฺทากา จิตฺตโก ตฺวคฺคิสญฺญิโต.

๕๘๑.อกฺโก วิกีรโณ ตสฺมึ **ตฺวพฺกฺโก** เสตปุปฺผเก
ปูติลตา คโฬจี จ มุพฺพา มธุรสาปฺยถ.

๕๘๒.กปิกจฺฉุ ทุผสฺโสถ มญฺชิฏฐา วิกสา ภเว
อมฺพฏฐา จ ตถา ปาฐา กฏุกา กฏุโรหิณี.

๕๘๓.อปามคฺโค เสขริโก ปิปฺผลี มาคธี มตา
โคกณฺฏโก จ สิงฺฆาโฏ โกลวลฺลีภปิปฺผลี.

๕๘๔.โคโลมี ตุ วจา จาถ คิริกณฺยปราชิตา
สีหปุจฺฉี ปญฺหิปณฺณี สาลปณฺณี ตุ จตฺถิรา.

๕๘๕.นิทิทฺธิกา ตุ พฺยคฺฆี จ อถ นีลี จ นีลินี
ชิญฺชุโก เจว คุญฺชาถ สตมูลี สตาวรี.

๕๘๖.มโหสธํ ตฺวติวิสา พากุจี โสมวลฺลิกา
ทาพฺพี ทารุหลิทฺทาถ พิฬงฺคํ จิตฺรตณฺฑุลา.

๕๘๗.นุหี เจว มหานาโม มุทฺทิกา ตุ มธุรสา
อถาปิ มธุกํ ยฏฺฐิ- มธุกา มธุยฏฺฐิกา.

๕๘๘.วาติงฺคโณ จ ภณฺฑากี วาตฺตากี พฺรหตีปฺยถ
นาคพลา เจว ฌสา ลางฺคลี ตุ จ สารที.

๕๘๙.รมฺภา จ กทลี โมโจ กปฺปาสี พทรา ภเว
นาคลตา ตุ ตมฺพูลี อคฺคิชาลา ตุ ธาตกี.

๕๙๐.ติวุตา ติปุฏา จาถ สามา กาฬา จ กฤยเต
อโถ สิงฺคี จ อุสโภ เรณุกา กปิลา ภเว.

๕๙๑.หิริเวรญฺจ วาลญฺจ รตฺตผลา ตุ พิมฺพิกา
เสเลยฺยมสฺมปุปฺผญฺจ เอลา ตุ พหุลา ภเว.

๕๙๒.กุฏฺฐญฺจ พฺยาธิ กถิโต วาเนยฺยํ ตุ กุฏนฺนฏํ
โอสธิ ชาติมตฺตมฺหิ **โอสธํ** สพฺพมชาติยํ.

๕๙๓.มูลํ ปตฺตํ กลีรคฺคํ กนฺทํ มิญฺชา ผลํ ตถา
ตโจ ปุปฺผญฺจ ฉตฺตนฺติ **สากํ ทสวิธํ** มตํ.

๕๙๔.ปปุนฺนาโฏ เอฬคโล ตณฺฑุเลยฺโยปฺปมาริโส
ชีวนฺตี ชีวนี จาถ มธุรโก จ ชีวโก.

๕๙๕.มหากนฺโท จ ลสุณํ ปลณฺฑุ ตุ สุกนฺทโก
ปโฏโล ติตฺตโก จาถ ภิงฺคราโช จ มกฺกโว.
๕๙๖.ปุนนฺนวา โสถฆาตี วิตุนฺนํ สุนิสนฺนกํ
การเวลฺโล ตุ สุสวี ตุมฺพฺยาลาพุ จ ลาพุ สา.
๕๙๗.เอฬาลุกณฺจ กกฺกรี กุมฺภณฺโฑ ตุ จ วลฺลิโภ
อินฺทวารุณี วิสาลา วตฺถุก วตฺถุเลยฺยโก.
๕๙๘.มูลโกนิตฺถิยํ จุจฺจุ ตมฺพโก จ กลมฺพโก
สากเภทา กาสมทฺท- ฌชฺฌรีผคฺควาทโย.
๕๙๙.สทฺทโล เจว ทุพฺพา จ **โคโลมี** สา สิตา ภเว
คุนฺทา จ ภทฺทมุตฺตณฺจ รสาโล ตุจฺฉุ เวฬุ ตุ.
๖๐๐.ตจสาโร เวณุ วํโส ปพฺพํ ตุ ผฬุ คณฺฐิ โส
กีจกา เต สิยุํ เวณู เย นทนฺตฺยานิลทฺธุตา.
๖๐๑.นโฬ จ ธมโน โปฏ- คโล ตุ กาสมิตฺถิ น
เตชโน ตุ สโร มูลํ **ตูสีรํ** พีรณสฺส หิ.
๖๐๒.กุโส วรหิสํ ทพฺโพ ภูตินกํ ตุ ภูติณํ
ฆาโส ตุ ยวโส จาถ ปูโค ตุ กมุโก ภเว.
๖๐๓.ตาโล วิเภทิกา จาถ ขชฺชูรี สินฺทิ วุจฺจติ.
๖๐๔.หินฺตาล ตาล ขชฺชูรี นาฬิเกรา ตเถว จ
ตาฬี จ เกตกี นารี ปูโค จ **ติณปาทปา**.

อิติ อรญฺญวคฺโค.

๒.๖. อรญฺญาทิวคฺค.

๒.๖.๑. เสลาทิ.

๖๐๕.ปพฺพโต คิริ เสโลทฺทิ นคาจลสิลุจฺจยา
สิขรี ภูธโรถพฺภ ปาสาณาสฺโมปโล สิลา.

๖๐๖.คิชฺฌกูโฏ จ เวภาโร เวปุลฺโลสิคิลี **นคา**
วิญฺโฌ ปณฺฑวงฺกาที ปุพฺพเสโล ตุ โจทโย
มนฺทโรปรเสโลตฺโถ หิมวา ตุ หิมาจโล.

๖๐๗.คนฺธมาทนเกลาส- จิตฺตกูฏสุทสฺสนา
กาฬกูโฏติ กูฏาสฺส ปตฺโถ ตุ สานุนิตฺถิยํ.

๖๐๘.กูโฏ วา สิขรํ สิงฺคํ ปปาโต ตุ ตโฏ ภเว
นิตมฺโพ กฏโกนิตฺถี **นิชฺฌโร** ปสโวมฺพุโน.

๖๐๙.ทรีตฺถี กนฺทโร ทฺวีสุ เลณํ ตุ คพฺภรํ คูหา
สิลาโปกฺขรณี โสณฺฑี กุญฺชํ นิกุญฺชมิตฺถิ น.

๖๑๐.อุทฺธมธิจฺจกา เสลสฺ- สาสนฺนา ภูมฺยุ**ปจฺจกา**
ปาโท ตุปนฺตเสโลถ **ธาตุ**ตฺโต เคริกาทิโก.

อิติ เสลาทิ.

๒.๖.๒. สีหาทิ.

๖๑๑.มิคินฺโท เกสรี สีโห ตรจฺโฉ ตุ มิคาทโน
พฺยคฺโฆ ตุ ปุณฺฑรีโกถ สทฺทูโล ทีปินีริโต.

๖๑๒.อจฺโฉ อิกฺโก จ อิสฺโส ตุ กาฬสีโห อิโสปฺยถ
โรหิโส โรหิโต จาถ โคกณฺโณ คณิกณฺฏกา.

๖๑๓.ขคฺค ขคฺควิสาณา ตุ   ปลาสาโท จ คณฺฑโก
พฺยคฺฆาทิเก **วาฬมิโค**   **สาปโท**ถ ปฺลวงฺคโม.

๖๑๔.มกฺกโฏ วานโร สาขา-   มิโค กปิ วลีมุโข
ปลวงฺโค กณฺหตุณฺโฑ   **โคนงฺคุโล**ติ โส มโต.

๖๑๕.สิงฺคาโล ชมฺพุโก โกตฺถุ   เภรโว จ สิวาปฺยถ
พิฬาโร พพฺพุ มณฺชาโร   โกโก ตุ จ วโก ภเว.

๖๑๖.มหึโส จ ลุลาโยถ   ควโช ควโย สมา
สลฺโล ตุ สลฺลโกถาสฺส   โลมมฺหิ สลลํ สลํ.

๖๑๗.หริโณ มิคสารงฺคา   มโค อชินโยนิ จ
สูกโร ตุ วราโหถ   เปลโก จ สโส ภเว.

๖๑๘.เอเณยฺโย เอณิมิโค จ   ปมฺปฏโก ตุ ปมฺปโก
วาตมิโค ตุ จลนี   มูสิโก[๑] ตฺวาขุ อุนฺทูโร.

๖๑๙.จมโร ปสโท เจว   กุรุงฺโค มิคมาตุกา
รุรุ รงฺกุ จ นีโก จ   สรภาที **มิคนฺตรา**.

๖๒๐.ปิยโก จมูรุ กทลี-   มิคาที **จมฺมโยนิโย**
มิคา ตุ **ปสโว** สีหา-   ทโย สพฺพจตุปฺปทา.

๖๒๑.ลูตา ตุ ลูติกา อุณฺณ-   นาภิ มกฺกฏโก สิยา
วิจฺฉิโก ตฺวาฬิ กถิโต   สรพู ฆรโคฬิกา.

๖๒๒.โคธา กุณฺโฑปฺยโถ กณฺณ-   ชลูกา สตปทฺยถ
กลนฺทโก กาฬกาถ   นกุโล มงฺคุโส ภเว.

---

1 ควรเป็นอิตถีลิงค์ ดังหลักฐานในพระบาฬีว่า จตสฺโส มูสิกา (อภิ.ปุ.๓๑/๓๙)

๖๒๓.กกณฺฏโก จ สรโฏ กีโฏ ตุ ปุฬโว กิมิ
ปาณโก จาปฺยโถ อุจฺจา- ลิงฺโค โลมสปาณโก.
๖๒๔.วิหงฺโค วิหโค ปกฺขี วิหงฺคมขคณฺฑชา
สกุโณ จ สกุนฺโตปิ ปตงฺโค สกุณี ทฺวิโช.
๖๒๕.วกฺกงฺโค ปตฺตยาโน จ ปตนฺโต นีฬโช ภเว
ตพฺเภทา วฏฺฏกา ชีวญฺ- ชีโว จโกรติตฺติรา.
๖๒๖.สาฬิกา กรวีโก จ รวิหํโส กุกฺกุตฺถโก
การณฺฑโว จ ปิลโว โปกฺขรสาตกาทโย.
๖๒๗.ปตตฺตํ เปขุณํ ปตฺตํ ปกฺโข ปิญฺฉํ ฉโท ครุ
อณฺฑํ ตุ ปกฺขิพีเชถ นีโฬนิตฺถี กุลาวกํ.
๖๒๘.สุปณฺณมาตา **วินตา** **มิถุนํ** ถีปุมทฺวยํ
ยุคํ ตุ ยุคฬํ ทฺวนฺทํ ยมกํ ยมลํ ยมํ.
๖๒๙.สมูโห คณสงฺฆาตา สมุทาโย จ สญฺจโย
สนฺโทโห นิวโห โอโฆ วิสโร นิกโร จโย.
๖๓๐.กาโย ขนฺโธ สมุทโย ฆฏา สมิติ สํหติ
ราสิ ปุญฺโช สมวาโย ปูโค ชาตํ กทมฺพกํ.
๖๓๑.พฺยูโห วิตานคุมฺพา จ กลาโป ชาล มณฺฑลํ.
๖๓๒.สมานานํ คโณ **วคฺโค** **สํโฆ** สตฺโถ ตุ ชนฺตุนํ
สชาติกานํ ตุ **กุลํ** **นิกาโย** ตุ สธมฺมินํ
ยูโถนิตฺถี สชาติย- ติรจฺฉานานมุจฺจเต.
๖๓๓.สุปณฺโณ เวนเตยฺโย จ ครุโฬ วิหคาธิโป
ปรปุฏฺโฐ ปรภโต กุณาโล โกกิโล ปิโก.

๖๓๔.โมโร มยูโร วรหี นีลคีวสิขณฺฑิโน
กลาปี จ สิขี เกกี จูฬา ตุ จ สิขา ภเว.

๖๓๕.สิขณฺโฑ วรหํ เจว กลาโป ปิญฺฉมปฺยถ
จนฺทโก เมจโก จาถ ฉปฺปโท จ มธุพฺพโต.

๖๓๖.มธุลีโห มธุกโร มธุโป ภมโร อฬิ
ปาราวโต กโปโต จ กกุโฏ จ ปาเรวโฏ.

๗๓๗.คิชฺโฌ คทฺโธถ กุลโล เสโน พฺยคฺฆีนโสปฺยถ
ตพฺเภทา สกุณคฺฆิตฺถี อาโฏ ทพฺพิมุขทฺวิโช.

๖๓๘.อุหุงฺกาโร อุลูโก จ โกสิโย วายสาริ จ
กาโก ตฺวริฏฺโฐ ธงฺโก จ พลิปุฏฺโฐ จ วายโส.

๖๓๙.กาโกโฬ วนกาโกถ ลาโป ลฏฺฐิกาปฺยถ
วารโณ หตฺถิลิงฺโค จ หตฺถิโสณฺฑวิหงฺคเม.

๖๔๐.อุกฺกุโส กุรโร โกลฏฺ- ฐิปกฺขิมฺหิ จ กุกฺกุโห
สุโว ตุ กีโร จ สุโก ตมฺพจูโฬ ตุ กุกฺกุโฏ.

๖๔๑.วนกุกฺกุโฏ จ นิชฺชิวฺโห อถ โกญฺจา จ กุนฺตนี
จกฺกวาโก ตุ จกฺกโวฺห สารงฺโค ตุ จ จาตโก.

๖๔๒.ตุลิโย ปกฺขิพิฬาโล สตปตฺโต ตุ สารโส
พโก ตุ สุกฺกกาโกถ พลากา วิสกณฺฐิกา.

๖๔๓.โลหปิฏฺโฐ ตถา กงฺโก ขญฺชรีโฏ ตุ ขญฺชโน
กลวิงฺโก ตุ จาฏโก ทินฺทิโภ ตุ กิกี ภเว.

๖๔๔.กาทมฺโพ กาฬหํโสถ สกุนฺโต ภาสปกฺขินี
ธูมฺยาโฏ ตุ กลิงฺโคถ ทาตฺยูโห กาฬกณฺฐโก.

๖๔๕.ขุทฺทาที มกฺขิกาเภทา ฑํโส ปิงฺคลมกฺขิกา
อาสาฏิกา มกฺขิกาณฺฑํ ปฏงฺโค สลโภ ภเว.
๖๔๖.สูจิมุโข จ มกโส จีรี ตุ ฌลฺลิกาถ จ
ชตุกาชินปตฺตาถ หํโส เสตจฺฉโท ภเว.
๖๔๗.เต **ราชหํสา** รตฺเตหิ ปาทตุณฺเฑหิ ภา สิตา
มลฺลิกาขฺยา **ธตรฏฺฐา** มลีเนหฺยสิเตหิ จ.
๖๔๘.ติรจฺโฉ ตุ ติรจฺฉาโน ติรจฺฉานคโต สิยา.

อิติ สีหาทิ.

อิติ อรญฺญาทิวคฺโค.

๒.๗. ปาตาลวคฺค.

๖๔๙.อโธภุวนํ ปาตาลํ นาคโลโก รสาตลํ
รนฺธํ ตุ วิวรํ ฉิทฺทํ กุหรํ สุสิรํ พิลํ.
๖๕๐.สุสิตฺถี ฉิคฺคลํ โสพฺภํ สจฺฉิทฺเท **สุสิรํ** ติสุ
ถิยํ ตุ กาสุ อาวาโฏ สปฺปราชา ตุ วาสุกี.
๖๕๑.อนนฺโต นาคราชาถ วาหโสชคโร ภเว
โคนโส ตุ ติริจฺโฉถ เทฑฺฑุโภ ราชุโล ภเว.
๖๕๒.**กมฺพโลสฺสตโร** เมรุ- ปาเท นาคาถ ธมฺมนี
สิลุตฺโต ฆรสปฺโปถ นีลสปฺโป สิลาภุ จ.
๖๕๓.อาสิวิโส ภุชงฺโคหิ ภุชโค จ ภุชงฺคโม
สรีสโป ผณี สปฺปา- ลคทฺทา โภคิปนฺนคา.
๖๕๔.ทฺวิชิวฺโห อุรโค วาโฬ ทีโฆ จ ทีฆปิฏฺฐิโก
ปาทูทโร วิสธโร **โภโค** ตุ ผณิโน ตนุ.

๖๕๕.อาสิตฺถี สปฺปาทาจาถ นิมฺโมโก กญฺจุโก สมา
วิสํ ตฺวนิตฺถี ครฬํ ตพฺเภทา วา หลาหโล.
๖๕๖.กาฬกูฏาทโย จาถ วาฬคาหฺยาหิตุณฺฑิโก.
๖๕๗.นิรโย ทุคฺคติตฺถี จ นรโก โส มหาฏฺฐธา
สญฺชีโว กาฬสุตฺโต จ มหาโรรุวโรรุวา
ปตาปโน อวีจิตฺถี สงฺฆาโต ตาปโน อิติ.
๖๕๘.ถิยํ **เวตรณี โลห-** **กุมฺภี** ตตฺถ ชลาสยา
การณิโก นิรยโป เนรยิโก ตุ นารโก.
๖๕๙.อณฺณโว สาคโร สินฺธุ สมุทฺโท รตนากโร
ชลนิธฺยุทธิ ตสฺส เภทา ขีรณฺณวาทโย.
๖๖๐.**เวลา**สฺส กูลเทโสถ อาวฏฺโฏ สลิลพฺภโม
เถโว ตุ พินฺทุ ผุสิตํ ภโม ตุ ชลนิคฺคโม.
๖๖๑.อาโป ปโย ชลํ วาริ ปานียํ สลิลํ ทกํ
อณฺโณ นีรํ วนํ วาลํ โตยํ อมฺพุทกํ จ กํ.
๖๖๒.ตรงฺโค จ ตถา ภงฺโค อูมิ วีจิ ปุมิตฺถิยํ
อุลฺโลโล ตุ จ **กลฺโลโล** มหาวีจิสุ กถฺยเต.
๖๖๓.ชมฺพาโล กลลํ ปงฺโก จิกฺขลฺลํ กทฺทโมปฺยถ
ปุฬินํ วาลุกา วณฺณุ- มรูรุ สิกตา ภเว.
๖๖๔.**อนฺตรีปญฺจ ทีโป** ว า ชลมชฺฌคตํ ถลํ
ตีรํ ตุ กูลํ โรธญฺจ ปตีรญฺจ ตฏํ ติสุ.
๖๖๕.**ปารํ** ปรมฺหิ ตีรมฺหิ โอรํ ตฺ**วปาร**มุจฺจเต

อุฬุมฺโป ตุ ปฺลโว กุลฺโล ตโร จ ปจฺจริตฺถิยํ.
๖๖๖.ตรณี ตริ นาวา จ กูปโก ตุ จ กุมฺภกํ
ปจฺฉาพนฺโธ โคฏฺวิโส กณฺณธาโร ตุ นาวิโก.
๖๖๗.อริตฺตํ เกนิปาโตถ โปตวาโห นิยามโก
สํยตฺติกา ตุ นาวาย วาณิชฺชมาจรนฺติ เย.
๖๖๘.**นาวายงฺคา** ลงฺกาโร จ วฏฺกาโร ผิยาทโย
โปโต ปวหนํ วุตฺตํ โทณี ตฺวิตฺถี ตถามฺพณํ.
๖๖๙.คภีรนินฺนคมฺภีรา **อุตฺตานํ** ตพฺพิปกฺขเก
อคาธํ ตฺวตลมฺผสฺสํ อนจฺโฉ กลุสาวิลา.
๖๗๐.อจฺโฉ ปสนฺโน วิมโล คภีรปฺปภุตี ติสุ
ธีวโร มจฺฉิโก มจฺฉ- พนฺธเกวฏฺฏชาลิกา.
๖๗๑.มจฺโฉ มีโน ชลจโร ปุถุโลมมฺพุโช ฌโส
โรหิโต มคฺคุโร สิงฺคี พลโช มุญฺชปาวุสา.
๖๗๒.สตฺตวงฺโก สวงฺโก จ นฬมีโน จ คณฺฑโก
สุสุกา สผรี **มจฺฉปฺ-** **ปเภทา** มกราทโย.
๖๗๓.**มหามจฺฉา**[๑] ติมิ ติมิงฺ- คโล ติมิรปิงฺคโล
อานนฺโท ติมินนฺโท จ อชฺฌาโรโห มหาติมิ.
๖๗๔.ปาสาณมจฺโฉ ปาฐีโน วงฺโก ตุ พฬิโส ภเว
สุํสุมาโร ตุ กุมฺภีโล นกฺโก กุมฺโม ตุ กจฺฉโป.
๖๗๕.กกฺกฏโก กุฬีโร จ ชลูกา ตุ จ รตฺตปา

---

1 ติมิปิงฺคล อภิธาน.ไม่ได้แสดงไว้ แต่ปรากฏใน ที.อฏฺ. เป็นต้น.

มณฺฑูโก ททฺทุโร เภโก คณฺฑุปฺปาโท มหีลตา.
๖๗๖.อถ สิปฺปิ จ สุตฺติตฺถี สงฺโข ตุ กมฺพุนิตฺถิยํ
ขุทฺทสงฺโข สงฺขนโข ชลสุตฺติ จ สมฺพุโก.
๖๗๗.ชลาสโย ชลาธาโร คมฺภีโร **รหโท**ถ จ
อุทปาโน ปานกูโป ขาตํ โปกฺขรณิตฺถิยํ.
๖๗๘.ตฬาโก จ สโรนิตฺถี วาปี จ สรสิตฺถิยํ
ทโหมฺพุชากโร จาถ **ปลฺลลํ** ขุทฺทโก สโร.
๖๗๙.อโนตตฺโต ตถา กณฺณ- มุณฺโฑ จ รถการโก
ฉทฺทนฺโต จ กุณาโล จ วุตฺตา มนฺทากินิตฺถิยํ.
๖๘๐.ตถา สีหปฺปปาโตติ เอเต **สตฺต มหาสรา**
อาหาโว ตุ นิปานญฺจา- ขาตํ ตุ เทวขาตกํ.
๖๘๑.สวนฺตี นินฺนคา สินฺธุ สริตา อาปคา นที
ภาคีรถี ตุ คงฺคาถ สมฺเภโท สินฺธุสงฺคโม.
๖๘๒.คงฺคาจิรวตี เจว ยมุนา สรภู มหี
อิมา **มหานที ปญฺจ** จนฺทภาคา สรสฺสตี.
๖๘๓.เนรญฺชรา จ กาเวรี นมฺมทาที จ นินฺนคา
วาริมคฺโค ปนาฬิตฺถิ- ปุเม จนฺทนิกา ตุ จ.
๖๘๔.**ชมฺพาฬี โอฬิคลฺโล** จ คามทฺวารมฺหิ กาสุยํ
สโรรุหํ สตปตฺตํ อรวินฺทญฺจ วาริชํ.
๖๘๕.อนิตฺถี ปทุมํ ปงฺเก- รุหํ นฬินํ โปกฺขรํ
มุฬาลปุปฺผํ กมลํ ภิสปุปฺผํ กุเสสยํ.

๖๘๖.**ปุณฺฑรีกํ** สิตํ, รตฺตํ **โกกนทํ โกกาสโก**
กิญฺชกฺโข เกสโรนิตฺถี ทณฺโฑ ตุ นาลมุจฺจเต.
๖๘๗.ภิสํ มุฬาโลนิตฺถี จ พีชโกโส ตุ กณฺณิกา
ปทุมาทิสมูเห ตุ ภเว สณฺฑมนิตฺถิยํ.
๖๘๘.อุปฺปลํ กุวลยญฺจ นีลํ ตฺวินฺทีวรํ สิยา
เสเต ตุ กุมุทญฺจสฺส กนฺโท **สาลูก**มุจฺจเต.
๖๘๙.โสคนฺธิกํ กลฺลหารํ ทกสีตลิกํ ปฺยถ
เสวาโล นีลิกา จาถ ภิสินฺยมฺพุชินี ภเว.
๖๙๐.**เสวาลา** ติลพีชญฺจ สงฺโข จ ปณกาทโย.

อิติ ปาตาลวคฺโค.

ทุติโย ภูกณฺโฑ นิฏฺฐิโต.

๓. สามญฺญกณฺฑ.

๓.๑. วิเสสฺยาธีนวคฺค.

๖๙๑.วิเสสฺยาธีนสํกิณฺณา- เนกตฺเถหฺยพฺยเยหิ จ
สางฺโคปางฺเคหิ กถฺยนฺเต กณฺเฑ วคฺคา อิหกฺกมา.
๖๙๒.คุณทพฺพกฺริยาสทฺทา สิยุํ สพฺเพ วิเสสนา
วิเสสฺยาธีนภาเวน วิเสสฺยสมลิงฺคิโน.
๖๙๓.โสภนํ รุจิรํ สาธุ มนุญฺญํ จารุ สุนฺทรํ
วคฺคุ มโนรมํ กนฺตํ หารี มญฺชุ จ เปสลํ.

๖๙๔.ภทฺทํ วามํ จ กลฺยาณํ　　มนาปํ ลทฺทกํ สุภํ
อุตฺตโม ปวโร เชฏฺโฐ　　ปมุขานุตฺตโร วโร.
๖๙๕.มุโขฺย ปธานํ ปาโมกฺโข　　ปรมคฺคญฺญมุตฺตรํ
ปณีตํ ปรมํ เสยฺโย　　คามณี เสฏฺฐ สตฺตมา.
๖๙๖.วิสิฏฺฐาริยนาเคโก-　　สภคฺคโมกฺข ปุงฺควา
สีหกุญฺชรสทฺทูลา-　　ที ตุ สมาสคา ปุเม.
๖๙๗.จิตฺตกฺขิปีติชนน-　　มพฺยาเสกมเสจนํ
อิฏฺฐํ ตุ สุภคํ หชฺชํ　　ทยิตํ วลฺลภํ ปิยํ.
๖๙๘.ตุจฺฉํ จ ริตฺตกํ สุญฺญํ　　อถาสารญฺจ เผคฺคุ จ
เมชฺฌํ ปูตํ ปวิตฺโตถ　　อวิรทฺโธ อปณฺณโก.
๖๙๙.อุกฺกฏฺโฐ จ ปกฏฺโฐถ　　นิหีโน หีน ลามกา
ปติกิฏฺฐํ นิกิฏฺฐํ จ　　อิตฺตราวชฺช กุจฺฉิตา.
๗๐๐.อธโมมกคารยฺหา　　มลีโน ตุ มลีมโส
พฺรหา มหนฺตํ วิปุลํ　　วิสาลํ ปุถุลํ ปุถุ.
๗๐๑.ครุรฺวิตฺถิณฺณมโถ　　ปีนํ ถูลํ จ ปีวรํ
ถุลฺลํ จ วชรํ จาถ　　อาจิตํ นิจิตํ ภเว.
๗๐๒.สพฺพํ สมตฺตมขิลํ　　นิขิลํ สกลํ ตถา
นิสฺเสสํ กสิณาเสสํ　　สมคฺคํ จ อนูนกํ.
๗๐๓.ภูริ ปหุตํ ปจุรํ　　ภิยฺโย สมฺพหุลํ พหุ
เยภุยฺยํ พหุลญฺจาถ　　พาหิรํ ปริพาหิรํ.
๗๐๔.ปโรสตาที เต เยสํ　　ปรํ มตฺตํ สตาทิโต
ปริตฺตํ สุขุมํ ขุทฺทํ　　โถกมปฺปํ กิสํ ตนุ.

๗๐๕.จุลฺลํ มตฺเตตฺถิยํ เลส- ลวาณฺหิ กโณ ปุเม
สมีปํ นิกฏาสนฺโน ปกฏฺจาภฺยาส สนฺติกํ.
๗๐๖.อวิทูรํ จ สามนฺตํ สนฺนิกฏฺฐมุปนฺติกํ
สกาสํ อนฺติกํ จตฺตํ ทูรํ ตุ วิปฺปกฏฺฐกํ.
๗๐๗.นิรนฺตรํ ฆนํ สนฺทํ วิรฬํ เปลวํ ตนุ
อถายตํ ทีฆมโถ นิตฺตลํ วฏฺฏวฏฺฏุลํ.
๗๐๘.อุจฺโจ ตุ อุนฺนโต ตุงฺโค อุทคฺโค เจว อุจฺฉิโต
นีโจ รสฺโส วามโนถ อชิมฺโห ปคุโณ อุชุ.
๗๐๙.อฬารํ เวลฺลิตํ วงฺกํ กุฏิลํ ชิมฺห กุญฺจิตํ
ธุโว จ สสฺสโต นิจฺโจ สทาตน สนนฺตนา.
๗๑๐.**กูฏฏฺโจ** เตฺวกรูเปน กาลพฺยาปี ปกาสิโต
ลหุ สลฺลหุกํ จาถ สงฺขฺยาตํ คณิตํ มิตํ.
๗๑๑.ติณฺหํ ตุ ติขิณํ ติพฺพํ จณฺฑํ อุคฺคํ ขรํ ภเว
ชงฺคมํ จ จรํ เจว ตสํ เณยฺยํ จราจรํ.
๗๑๒.กมฺปนํ จลนํ จาถ อติริตฺโต ตถาธิโก
ถาวโร ชงฺคมา อญฺโญ โลลํ ตุ จญฺจลํ จลํ.
๗๑๓.ตรลํ จ ปุราโณ ตุ ปุราตน สนนฺตนา
จิรนฺตโนถ ปจฺจคฺโฆ นูตโนภินโว นโว.
๗๑๔.กุรูรํ กจินํ ทฬฺหํ นิฏฺฐุรํ กกฺขฬํ ภเว
อนิตฺถฺยนฺโต ปริยนฺโต ปนฺโต จ ปจฺฉิมนฺติมา
๗๑๕.ชิฆญฺญํ จริมํ ปุพฺพํ ตฺวคฺคํ ปฐมมาทิ โส
ปติรูโปนฺจฺฉวิกํ อถ โมฆํ นิรตฺถกํ.

๗๑๖.พฺยตฺตํ ปฏุํ จ มุทุ ตุ สุกุมารํ จ โกมลํ
ปจฺจกฺขํ อินฺทฺริยคฺคยฺหํ อปจฺจกฺขํ อตินฺทฺริยํ.

๗๑๗.อิตราญฺญตโร เอโก อญฺโญพหุวิโธ ตุ จ
นานารูโป จ วิวิโธ อพาธํ ตุ นิรคฺคฬํ.

๗๑๘.อเถกากี จ เอกจฺโจ เอโก จ เอกโก สมา
สาธารณํ จ สามญฺญํ สมฺพาโธ ตุ จ สํกฏํ.

๗๑๙.วามํ กเฬวรํ **สพฺยํ** **อปสพฺยํ** ตุ ทกฺขิณํ
ปฏิกูลํ ตฺวปสพฺยํ คหนํ กลิลํ สมา.

๗๒๐.อุจฺจาวจํ พหุเภทํ สงฺกิณฺณากิณฺณาสงฺกุลา
กตหตฺโถ จ กุสโล ปวีณาภิญฺญสิกฺขิตา.

๗๒๑.นิปุโณ จ ปฏุ เฉโก จาตุโร ทกฺขเปสลา
พาโล ทตฺตุ ชโฬ มูฬฺโห มนฺโทวิญฺญู จ พาลิโส.

๗๒๒.ปุญฺญวา สุกตี ธญฺโญ มหุสฺสาโห มหาธิติ
มหาตณฺโห มหิจฺโฉถ หทยี หทยาลุ จ.

๗๒๓.สุมโน หฏฺฐจิตฺโตถ ทุมฺมโน วิมโนปฺยถ
วทานิโย วทญฺญู จ ทานโสณฺโฑ พหุปฺปโท.

๗๒๔.ขฺยาโต ปตีโต ปญฺญาโต- ภิญฺญาโต ปถิโต สุโต
วิสฺสุโต วิทิโต เจว ปสิทฺโธ ปากโฏ ภเว.

๗๒๕.อิสฺสโร นายโก สามี ปตีสาธิปตี ปภู
อยฺยาธิปาธิภู เนตา อิพฺโภ ตฺวฑฺฒโฒ ตถา ธนี.

๗๒๖.ทานารโห ทกฺขิเณยฺโย สินิทฺโธ ตุ จ วจฺฉโล
ปริกฺขโก การณิโก อาสตฺโต ตุ จ ตปฺปโร.

๗๒๗.การุณิโก ทยาลุปิ สูรโต อุสฺสุโก ตุ จ
อิฏฺฐตฺเถ อุยฺยุโต จาถ ทีฆสุตฺโต จิรกฺริโย.
๗๒๘.ปราธีโน ปรายตฺโต อายตฺโต ตุ จ สนฺตโก
ปริคฺคโห อธีโน จ สจฺฉนฺโท ตุ จ เสรินิ.
๗๒๙.อนิสมฺมการี ชมฺโม อติตณฺโห ตุ โลลุโป
คิทฺโธ ตุ ลุทฺโธ โลโลถ **กุณฺโจ** มนฺโท กฺริยาสุ หิ.
๗๓๐.กามยิตา ตุ กมิตา กามโน กามิ กามุโก
โสณฺโฑ มตฺโต วิเธยฺโย ตุ อสฺสโว สุพฺพโจ สมา.
๗๓๑.ปคพฺโภ ปฏิภายุตฺโต ภีสีโล ภีรุ ภีรุโก
อวีโร กาตโร จาถ หีสาสีโล จ ฆาตุโก.
๗๓๒.โกธโน โทสโน โกปี จณฺโฑ ตฺวจฺจนฺตโกธโน
สหโน ขมโน ขนฺตา ติติกฺขวา จ ขนฺติมา
๗๓๓.สทฺธายุตฺโต ตุ สทฺธาลุ ธชวา ตุ ธชาลุ จ
นิทฺทาลุ นิทฺทาสีโลถ ภสฺสโร ภาสุโร ภเว.
๗๓๔.นคฺโค ทิคมฺพโร วตฺโถ ฆสฺมโร ตุ จ ภกฺขโก
เอฬมูโค ตุ วตฺตุญฺจ โสตุญฺจากุสโล ภเว.
๗๓๕.มุขโร ทุมฺมุขาพทฺธ- มุโข จาปฺปิยาวาทินิ
วาจาโล พหุคารยฺห- วโจ, วตฺตา ตุ โส วโท.
๗๓๖.นิโช สโก อตฺตนิโย วิมฺหยจฺฉริโยพฺภุโต
วิหตฺโถ พฺยากุโล จาถ อาตตายี วธุทฺยโต.
๗๓๗.สีสจฺเฉชฺชมฺหิ **วชฺโฌ**ถ นิกโต จ สโจนฺชุ
สูจโก ปิสุโณ กณฺเณ- ชโป ธุตฺโต ตุ วญฺจโก.

๗๓๘.อนิสมฺม หิ โย กิจฺจํ ปุริโส วธพนฺธนาทิมาจรติ
อวินิจฺฉิตการิตฺตา โส ขลุ **จปโล**ติ วิญฺเญยฺโย.

๗๓๙.ขุทฺโท กทริโย ถทฺธ- มจฺฉรี กปโณ ปุยถ
อกิญฺจโน ทลิทฺโท จ ที โน นิทฺธน ทุคฺคตา.

๗๔๐.อสมฺภาวิตสมฺปตฺตํ **กากตาลีย**มุจฺจเต
อถ ยาจนโก อตฺถี ยาจโก จ วนิพฺพโก.

๗๔๑.**อณฺฑชา** ปกฺขิสปฺปาที นราที ตุ **ชลาพุชา**
เสทชา กิมิฑํสาที เทวาที **โตฺวปปาติกา**.

๗๔๒.ชณฺณุตคฺโฆ ชณฺณุมตฺโต **กปฺโป** ตุ กิญฺจิทูนเก
อนฺตคฺคตํ ตุ ปริยา- ปนฺนมนฺโตคโธคธา.

๗๔๓.ราธิโต สาธิโต จาถ นิปกฺกํ กุถิตํ ภเว
อาปนฺโน ตฺวาปทปฺปตฺโต วิวโส ตฺววโส ภเว.

๗๔๔.นุนฺโน นุตฺโตตฺตขิตฺตา เจ- ริตาวิทฺธาถ กมฺปิโต
ธูโต อาธูตจลิตา นิสิตํ ตุ จ เตชิตํ.

๗๔๕.ปตฺตพฺพํ คมฺมมาปชฺชํ ปกฺกํ ปริณตํ สมา
เวจิตํ ตุ วลยิตํ รุทฺธํ สํวุตมาวุตํ.

๗๔๖.ปริกฺขิตฺตญฺจ นิวุตํ วิสฏํ วิตฺถตํ ตตํ
ลิตฺโต ตุ ทิทฺโธ คุฬฺโห ตุ คุตฺโต ปฏิโจ ตุ โปสิโต.

๗๔๗.ลชฺชิโต หิริโต จาถ สนิตํ ธนิตํ ปุยถ
สนฺทานิโต สิโต พทฺโธ กีลิโต สํยโต ภเว.

๗๔๘.สิทฺเธ นิปฺผนฺนนิพฺพตฺตา ทาริเต ภินฺนเภทิตา
ฉนฺโน ตุ ฉาทิเต จาถ วิทฺเธ ฉิทฺทิตเวธิตา.

๗๔๙.อาหโฏ อาภตานีตา ทนฺโต ตุ ทมิโต สิยา
สนฺโต ตุ สมิโต เจว ปุณฺโณ ตุ ปูริโต ภเว.
๗๕๐.อปจายิโต มหิโต ปูชิตารหิโตจฺจิโต
มานิโต จาปจิโต จ ตจฺฉิตํ ตุ ตนูกเต.
๗๕๑.สนฺตตฺโต ธูปิโต โจป- จริโต ตุ อุปาสิโต
ภฏฺฐํ ตุ คฬิตํ ปนฺนํ จุตญฺจ ธํสิตํ ภเว.
๗๕๒.ปีโต ปมุทิโต หฏฺโฐ มตฺโต ตุฏฺโฐถ กนฺติโต
สญฺฉินฺโน ลูนทาตาถ ปสฏฺโฐ วณฺณิโต ถุโต.
๗๕๓.ตินฺโตลฺลทฺทกิลินฺโนนฺนา มคฺคิตํ ปริเยสิตํ
อเนฺวสิตํ คเวสิตํ ลทฺธํ ตุ ปตฺตมุจฺจเต.
๗๕๔.รกฺขิตํ โคปิตํ คุตฺตํ ตาตํ โคปายิตาวิตา
ปาลิตํ อถ โอสฺสฏฺฐํ จตฺตํ หีนํ สมุชฺฌิตํ.
๗๕๕.ภาสิตํ ลปิตํ วุตฺตา- ภิหิตาขฺยาตชปฺปิตา
อุทีริตญฺจ กถิตํ คทิตํ ภณิโตทิตา.
๗๕๖.อวญฺญิตาวคณิตา ปริภูตาวมานิตา
ชิฆจฺฉิโต ตุ ขุทิโต ฉาโต เจว พุภุกฺขิโต.
๗๕๗.พุทฺธํ ญาตํ ปฏิปนฺนํ วิทิตาวคตํ มตํ
คิลิโต ขาทิโต ภุตฺโต ภกฺขิตาชฺโฌหฏาสิตา.

อิติ วิเสสฺยาธีนวคฺโค.

๓.๒. สงฺกิณฺณวคฺค.

๗๕๘.เญยฺยํ ลิงฺคมิห กฺวาปิ ปจฺจยตฺถวเสน จ

กฺริยา ตุ กิริยํ กมฺมํ สนฺติ ตุ สมโถ สโม
ทโม จ ทมโถ ทนฺติ **วตฺตํ** ตุ สุทฺธกมฺมนิ
อโถ อาสงฺควจนํ ตีสุ วุตฺตํ ปรายณํ.
๗๕๙.เภโท วิหาโร ผุฏฺฐนํ ตปฺปนํ ตุ จ ปีณนํ
อกฺโกสนํ อภิสงฺโค ภิกฺขา ตุ ยาจนาตฺถนา.
๗๖๐.นินฺนิมิตฺตํ ยทิจฺฉาถา- ปุจฺฉนานนฺทนานิ จ
สภาชนมโถ ญาโย นโย ผาติ ตุ วุทฺธิยํ.
๗๖๑.กิลมโถ กิลมนํ ปสฺสโว ตุ ปสูติยํ
อุกฺกํโส ตฺวติสโยถ ชโย จ ชยนํ ชิติ.
๗๖๒.วโส กนฺติ พฺยโธ เวโธ คโห คาโห วโร วุติ
ปจา ปาโก หโว หูติ เวโท เวทนมิตฺถิ วา.
๗๖๓.ชีรณํ ชานิ ตาณํ ตุ รกฺขณํ ปมิติปฺปมา
สิเลโส สนฺธิ จ ขโย ตฺวปจโย รโว รโณ.
๗๖๔.นิคาโท นิคโท มาโท มโท ปสิติ พนฺธนํ
อากาโร ตฺวิงฺคิตํ อิงฺโค อถตฺถาปคโม พฺยโย.
๗๖๕.อนฺตราโย จ ปจฺจูโห วิกาโร ตุ วิกตฺยปิ
ปวิสิเลโส วิธุรํ อุปเวสนมาสนํ.
๗๖๖.อชฺฌาสโย อธิปฺปาโย อาสโย อภิสนฺธิ จ
ภาโวธิมุตฺติ ฉนฺโทถ โทโส อาทีนโว ภเว.
๗๖๗.อานิสํโส คุโณ จาถ มชฺฌํ เวมชฺฌมุจฺจเต
มชฺฌนฺหิโก ตุ มชฺฌนฺโต เวมตฺตํ ตุ จ นานตา.

๗๖๘.วา ชาคโร ชาคริยํ ปวาโห ตุ ปวตฺติ จ
พฺยาโส ปปญฺโจ วิตฺถาโร ยาโม ตุ สํยโม ยโม.
๗๖๙.สมฺพาหนํ มทฺทนญฺจ ปสโร ตุ วิสปฺปนํ
สนฺถโว ตุ ปริจโย เมลโก สงฺคสงฺคมา.
๗๗๐.**สนฺนิธิ** สนฺนิกฏฺฐมฺหิ วินาโส ตุ อทสฺสนํ
ลโวภิลาโว ลวนํ ปตฺถาโววสโร สมา.
๗๗๑.โอสานํ ปริโยสานํ อุกฺกํโสติสโย ภเว
สนฺนิเวโส จ สณฺฐานํ อถาพฺภนฺตรมนฺตรํ.
๗๗๒.ปาฏิหีรํ ปาฏิเหรํ ปาฏิหาริยมุจฺจเต
กิจฺจํ ตุ กรณียญฺจ สงฺขาโร วาสนา ภเว.
๗๗๓.ปวนํ ปวนิปฺปาวา ตสโร สุตฺตเวฐนํ
สงฺกโม ทุคฺคสญฺจาโร ปกฺกโม ตุ อุปกฺกโม.
๗๗๔.ปาโจ นิปาโจ นิปโจ วิจโย มคฺคนาปฺุเม
อาลิงฺคนํ ปริสฺสงฺโค สิเลโส อุปคูหนํ.
๗๗๕.อาโลกนญฺจ นิชฺฌานํ อิกฺขนํ ทสฺสนํ ปฺุยถ
ปจฺจาเทโส นิรสนํ ปจฺจกฺขานํ นิรากติ.
๗๗๖.วิปฺปลฺลาโสญฺญถาภาโว พฺยตฺตโย วิปริยโย
วิปริยาโสติกฺกโม ตฺวติปาโต อุปจฺจโย.

อิติ สํกิณฺณวคฺโค.

๓.๓. อเนกตฺถวคฺค

๓.๓.๑. คาถาเนกตฺถวคฺค

๗๗๗.อเนกตฺเถ ปวกฺขามิ คาถาทฺธปาทโต กมา
เอตฺถ ลิงฺควิเสสตฺถ- เมกสฺส ปุนรุตฺตตา.

๗๗๘.**สมโย** สมวาเย จ สมูเห การเณ ขเณ
ปฏิเวเธ สิยา กาเล ปหาเน ลาภทิฏฺฐิสุ.

๗๗๙.**วณฺโณ** สณฺฐานรูเปสุ ชาติจฺฉวีสุ การเณ
ปมาเณ จ ปสํสายํ อกฺขเร จ ยเส คุเณ.

๗๘๐.อุทฺเทเส ปาติโมกฺขสฺส ปณฺณตฺติย**มุโปสโถ**
อุปวาเส จ อฏฺฐงฺเค อุโปสถทิเน สิยา.

๗๘๑.รถงฺเค ลกฺขเณ ธมฺโม- รจกฺเกสฺวิริยาปเถ
จกฺกํ สมฺปตฺติยํ จกฺก- รตเน มณฺฑเล พเล.

๗๘๒.กุลาลภณฺเฑ อาณายํ อายุเธ ทานราสิสุ.

๗๘๓.ทานสฺมึ **พฺรหฺมจริยํ** อปฺปมญฺญาสุ สาสเน
เมถุนารติยํ เวยฺยา- วจฺเจ สทารตุฏฺฐิยํ
ปญฺจสีลาริยมคฺเค- โปสถงฺคธิตีสุ จ.

๗๘๔. **ธมฺโม** สภาเว ปริยตฺติปญฺญา-
ญาเยสุ สจฺจปฺปกตีสุ ปุญฺเญ
เญยฺเย คุณาจารสมาธิสูปิ
นิสฺสตฺตตาปตฺติสุ การณาโท.

๗๘๕.**อตฺโถ** ปโยชเน สทฺทา- ภิเธยฺเย วุฑฺฒิยํ ธเน
วตฺถุมฺหิ การเณ นาเส หิเต ปจฺฉิมปพฺพเต.
๗๘๖.เยภุยฺยตาพฺยามิสฺเสสุ วิสํโยเค จ **เกวลํ**
ทพฺหตฺเถ นติเรเก จา- นวเสสมฺหิ ตํ ติสุ.
๗๘๗.**คุโณ** ปฏลราสีสุ อานิสํเส จ พนฺธเน
อปฺปธาเน จ สีลาโท สุกฺกาทิมฺปิ ชิยาย จ.
๗๘๘.รุกฺขาโท วิชฺชมาเน จา- รหนฺเต ขนฺธปญฺจเก
ภูโต สตฺตมหาภูตา- มนุสฺเสสุ น นาริยํ.
๗๘๙.วาจฺจลิงฺโค อตีตสฺมึ ชาเต ปตฺเต สเม มโต.
๗๙๐.สุนฺทเร ทฬฺหิกมฺเม จา- ยาจเน สมฺปฏิจฺฉเน
สชฺชเน สมฺปหํสายํ **สาธุ**วาภิเธยฺยลิงฺคิกํ.
๗๙๑.**อนฺโต**นิตฺถี สมีเป จา- วสาเน ปทปูรเณ
เทหาวยเว โกฏฺฐาเส นาสสีมาสุ ลามเก.
๗๙๒.นิกาเย สนฺธิสามญฺญ- ปสูตีสุ กุเล ภเว
วิเสสฺเย สุมนายญฺจ **ชาติ** สงฺขตลกฺขเณ.
๗๙๓.ภวเภเท ปติฏฺฐายํ นิฏฺฐาชฺฌาสยพุทฺธิสุ
วาสฏฺฐาเน จ คมเน วิสรตฺเถ **คตี**ริตา.
๗๙๔.ผเล วิปสฺสนา ทิพฺพ- จกฺขุสพฺพญฺญุตาสุ จ
ปจฺจเวกฺขณญาณมฺหิ มคฺเค จ **ญาณทสฺสนํ**.
๗๙๕.กมฺมารุทฺธนองฺคาร- กปลฺลทีปิกาสุ จ
สุวณฺณการมูสายํ **อุกฺกา** เวเค จ วายุโน.

๗๙๖.เกโสหารณชีวิต- วุตฺติสุ วปเน จ วาปสมกรเณ
กถเน ปวุตฺตภาวชฺ- เฌนาโท **วุตฺต**มปิ ตีสุ.

๗๙๗.คมเน วิสฺสุเต จาว- ธาริโตปจิเตสุ จ
อนุโยเค กิลินฺเน จ **สุโต**ภิเธยฺยลิงฺคิโก.

๗๙๘.โสตวิญฺเญยฺยสตฺเถสุ **สุตํ** ปุตฺเต **สุโต** สิยา.

๗๙๙.**กปฺโป** กาเล ยุเค เลเส ปญฺญตฺติปรมายุสุ
สทิเส ตีสุ สมณ- โวหารกปฺปพินฺทุสุ
สมนฺตตฺเถนฺตรกปฺปา- ทิเก ตกฺเก วิธิมฺหิ จ.

๘๐๐.นิพฺพานมคฺควิรติ- สปเถ สจฺจภาสิเต
ตจฺเฉ จาริยสจฺจมฺหิ ทิฏฺฐิยํ **สจฺจ**มีริตํ.

๘๐๑.สญฺชาติเทเส เหตุมฺหิ วาสฏฺฐานากเรสุ จ
สโมสรณฏฺฐาเน จา- **ยตนํ** ปทปูรเณ.

๘๐๒.**อนุตฺตรํ** มชฺฌวตฺถญฺญ- ขโณกาโสธิเหตุสุ
พฺยวธาเน วินฏฺเฐ จ เภเท ฉิทฺเท มนสฺยปิ.

๘๐๓.อาโรเคฺย **กุสลํ** อิฏฺฐ- วิปาเก **กุสโล** ตถา
อนวชฺชมฺหิ เฉเก จ กถิโต วาจฺจลิงฺคิโก.

๘๐๔.ทฺรวาจาเรสุ วีริเย มธุราทีสุ ปารเท
สิงฺคาราโท ธาตุเภเท กิจฺเจ สมฺปตฺติยํ **รโส**.

๘๐๕.**โพธิ** สพฺพญฺญุตญฺญาเณ- ริยมคฺเค จ นาริยํ
ปญฺญตฺติยํ ปุเมสฺสตฺถ- รุกฺขมฺหิ ปุริสิตฺถิยํ.

๘๐๖.เสวิโต เยน โย นิจฺจํ ตตฺถาปิ **วิสโย** สิยา
รูปาทิเก ชนปเท ตถา เทเส จ โคจเร.

๘๐๗.**ภาโว** ปทตฺเถ สตฺตายํ อธิปฺปายกฺริยาสุ จ
สภาวสฺมิญฺจ ลีลายํ ปุริสิตฺถินฺทฺริเยสุ จ.

๘๐๘.**โส** พนฺธเวตฺตนิ จ **สํ** **โส** ธนสฺมิมนิตฺถิยํ
สา ปุเม สุนเข วุตฺโตตฺ- ตนิเย **โส** ติลิงฺคิโก.

๘๐๙.**สุวณฺณํ** กนเก วุตฺตํ **สุวณฺโณ** ครุเฬ ตถา
ปญฺจธรณมตฺเต จ ฉวิสมฺปตฺติยมฺปิ จ.

๘๑๐.**วโร** เทวาทิกา อิฏฺเฐ ชามาตริ ปติมฺปิ จ
อุตฺตเม วาจฺจลิงฺโค โส **วรํ** มนฺทปฺปิเยพฺยยํ.

๘๑๑.มกุเล ธนราสิมฺหิ สิยา **โกส**มนิตฺถิยํ
เนตฺตึสาทิปิธาเน จ ธนุปญฺจสเตปิ จ.

๘๑๒.ปิตามเห ชิเน เสฏฺเฐ พฺราหฺมเณ จ ปิตูสฺวปิ
พฺรหฺมา วุตฺโต ตถา **พฺรหฺมํ** เวเท ตปสิ วุจฺจเต.

๘๑๓.หตฺถีนํ มชฺฌพนฺเธ จ ปโกฏฺเฐ กจฺฉพนฺธเน
เมขลายํ มตา **กจฺฉา** **กจฺโฉ** วุตฺโต ลตาย จ.

๘๑๔.ตเถว พาหุมูลมฺหิ อนูปมฺหิ ติเณปิ จ.

๘๑๕.**ปมาณํ** เหตุสตฺเถสุ มาเน จ สจฺจวาทินิ
ปมาตริ จ นิจฺจมฺหิ มริยาทายมุจฺจเต.

๘๑๖.**สตฺตํ** ทพฺพตฺตภาเวสุ ปาเณสุ จ พเล สิยา
สตฺตายญฺจ ชเน **สตฺโต** อาสตฺเต โส ติลิงฺคิโก.

๘๑๗.เสมฺหาโท รสรตฺตาโท มหาภูเต ปภาทิเก
ธาตุ ทฺวีสฺวฏฺฐิ จกฺขาทิ- ภฺวาทีสุ เคริกาทิสุ.

๘๑๘.อมจฺจาโท สภาเว จ โยนิยํ **ปกตี**ริตา
สตฺตาทิสามฺยาวตฺถายํ ปจฺจยา ปจเมปิ จ.

๘๑๙.**ปทํ** ฐาเน ปริตฺตาเณ นิพฺพานมฺหิ จ การเณ
สทฺเท วตฺถุมฺหิ โกฏฺฐาเส ปาเท ตลฺลญฺฉเน มตํ.

๘๒๐.โลหมุคฺครเมฆสุ **ฆโน** ตาฬาทิเก **ฆนํ**
นิรนฺตเร จ กฐิเน วาจฺจลิงฺคิกมุจฺจเต.

๘๒๑.**ขุทฺทา** จ มกฺขิกาเภเท มธุมฺหิ **ขุทฺท**มปฺปเก
อธเม กปเณ จาปิ พหุมฺหิ จตุสุตฺติสุ.

๘๒๒.ตกฺเก มรณลิงฺเค จ **อริฏฺฐํ** อสุเภ สุเภ
อริฏฺโฐ อาสเว กาเก นิมฺเพ จ เผนิลทฺทุเม.

๘๒๓.มานภณฺเฑ ปลสเต สทิสตฺเถ **ตุลา** ตถา
เคหานํ ทารุพนฺธตฺถ- ปีฐิกายํ จ ทิสฺสติ.

๘๒๔.มิตฺตากาเร ลญฺชทาเน พลราสิวิปตฺติสุ
ยุทฺเธ เจว ปฏิญฺญายํ **สงฺคโร** สมฺปกาสิโต.

๘๒๕. ขนฺเธ ภเว นิมิตฺตมฺหิ **รูปํ** วณฺเณ จ ปจฺจเย
สภาวสทฺทสณฺฐาน- รูปชฺฌานวปูสุ จ.

๘๒๖.วตฺถุกิเลสกาเมสุ อิจฺฉายํ มทเน รเต
กาโม กามํ นิกาเม จา- นุญฺญายํ **กาม**มพฺยยํ.

๘๒๗.**โปกฺขรํ** ปทุเม เทเห วชฺชภณฺฑมุเขปิ จ
สุนฺทรตฺเต จ สลิเล มาตงฺคกรโกฏิยํ.

๘๒๘.ราสิ นิจฺจลมายาสุ ทมฺภาสจฺเจวสฺวโยฆเน
คิริสิงฺคมฺหิ สีรงฺเค ยนฺเต **กูฏ**มนิตฺถิยํ.

๘๒๙.วุฑฺฒิยํ ชนเน กาม-
สตฺตายญฺเจว สํสาเร
ธาตฺวาทิมฺหิ จ ปตฺติยํ
ภโว สสฺสตทิฏฺฐิยํ.

๘๓๐.ปฏิวากฺโยตฺตราสงฺเค-
เสฏฺเฐ ทิสาทิเภเท จ
สุตฺตรํ อุตฺตโร ติสุ
ปรสฺมิมุปริรีโต.

๘๓๑.**เนกฺขมฺมํ** ปฐมชฺฌาเน
วิปสฺสนายํ นิสฺเสส-
ปพฺพชฺชายํ วิมุตฺติยํ
กุสลมฺหิ จ ทิสฺสติ.

๘๓๒.**สงฺขาโร** สงฺขเต ปุญฺญา-
ปโยเค กายสงฺขารา-
ภิสงฺขาราทิเกปิ จ
ทุยภิสงฺขรเณสุ จ.

๘๓๓.อารมฺมเณ จ สํสฏฺเฐ
ตพฺภาเว จาปฺยภิเธยฺย-
โวกิณฺเณ นิสฺสเย ตถา
ลิงฺโค **สหคโต** ภเว.

๘๓๔.ตีสุ **ฉนฺนํ** ปติรูเป
นิวาสนปารุปเน
ฉาทิเต จ นิคูหิเต
รโห ปญฺญตฺติยํ ปุเม.

๘๓๕.พุทฺธสมนฺตจกฺขูสุ
ธมฺมจกฺขุมฺหิ จ มํส-
จกฺขุ ปญฺญายมีริตํ
ทิพฺพจกฺขุทฺวเยสุ จ.

๘๓๖.วาจฺจลิงฺโค **อภิกฺกนฺโต**
อภิรูเป ขเย วุตฺโต
สุนฺทรมฺหิ อภิกฺกเม
ตเถวาพฺภนุโมทเน.

๘๓๗.การเณ เทสนายญฺจ
ปการสฺมึ อวสเร
วาเร เววจเนปิ จ
ปริยาโย กถียติ.

๘๓๘.วิญฺญาเณ จิตฺตกมฺเม จ
ปญฺญตฺติ จิตฺตมาเสสุ
วิจิตฺเต **จิตฺต**มุจฺจเต
จิตฺโต ตารนฺตเร ถิยํ.

๘๓๙.**สามํ** เวทนฺตเร สนฺเตฺว
สยมตฺเถพฺยยํ **สามํ**
ตํ ปีเต สามเล ติสุ
สามา จ สาริวายปิ.

๘๔๐.ปุเม อาจริยาทิมฺหิ
ครุ มาตาปิตูสฺวปิ
ครุ ตีสุ มหนฺเต จ
ทุชฺชราลหุเกสุ จ.

๘๔๑.อจฺจิเต วิชฺชมาเน จ
ปสตฺเถ สจฺจ สาธุสุ
ขินฺเน จ สมิเต เจว
สนฺโตภิเธยฺยลิงฺคิโก.

อิติ คาถาเนกตฺถวคฺโค.

๓.๓.๒. คาถาทฺธาเนกตฺถวคฺค

๘๔๒.**เทโว** วิสุทฺธิเทวาโท
เมฆมจฺจุนเภสุ จ
อโถปิ ตรุเณ สตฺเต
โจเรปิ **มาณโว** ภเว.

๘๔๓.อาทิ โกฏฺฐาส โกฏีสุ
ปุรโต**คฺคํ** วเร ติสุ
ปจฺจนีโกตฺตเมสฺวญฺเญ
ปจฺฉาภาเค **ปโร** ติสุ.

๘๔๔.โยนิกามสิริสฺสเร
ธมฺมุยฺยามยเส **ภคํ**
อุฬาโร ตีสุ วิปุเล
เสฏฺเฐ จ มธุเร สิยา.

๘๔๕.**สมฺปนฺโน** ตีสุ สมฺปุณฺเณ
มธุเร จ สมงฺคินิ
สงฺขา ตุ ญาเณ โกฏฺฐาส-
ปญฺญตฺติคณนาสุ จ.

๘๔๖.**ฐานํ** อิสฺสริโยกาส-
เหตูสุ จิติยมฺปิ จ
อโถ มาเน ปกาเร จ
โกฏฺฐาเส จ **วิโธ** ทฺวิสุ.

๘๔๗.ปญฺโญปวาสขนฺตีสุ
ทโม อินฺทฺริยสํวเร
ญาเณ จ โสมนสฺเส จ
เวโท ฉนฺทสิ โจจฺจเต.

๘๔๘.ขนฺธโกฏฺฐาส ปสฺสาว-
มคฺคเหตูสุ **โยนิ** สา
กาเล ตุ กูเล สีมายํ
เวลา ราสิมฺหิ ภาสิตา.

๘๔๙.**โวหาโร** สทฺทปณฺณตฺติ-
วณิชฺชาเจตนาสุ จ
นาโค ตุรคหตฺถีสุ
นาครุกฺเข ตฤตฺตเม.

๘๕๐.เสฏฺฐาสหายสงฺขฺยาญฺญ-
ราเค ตุ **มานโส** จิตฺตา-
ตุลฺเย**เสฺวโก** ติลิงฺคิโก
รหตฺเตสุ จ **มานสํ**.

๘๕๑.**มูลํ** เภ สนฺติเก มูล-
มูเล เหตุมฺหิ ปาภเต
รูปาทฺยํสปกณฺเฑสุ
ขนฺโธ ราสิคุเณสุ จ.

๘๕๒.**อารมฺโภ** วีริเย กมฺเม
อาทิกมฺเม วิโกปเน
อโถ หทยวตฺถุมฺหิ
จิตฺเต จ **หทยํ** อุเร.

๘๕๓.ปจฺฉาตาปานุพนฺเธสุ
ราคาโท**นุสโย** ภเว
มาตงฺคมุทฺธปิณฺเฑ ตุ
ฆเฏ **กุมฺโภ** ทสมฺพเณ.

๘๕๔.**ปริวาโร** ปริชเน
ขคฺคโกเส ปริจฺฉเท
อาลมฺพโร ตุ สารมฺเภ
เภริเภเท จ ทิสฺสติ.

๘๕๕.**ขโณ** กาลวิเสเส จ
นิพฺยาปารฏฺฐิติมฺหิ จ
กุเล ตฺ**วภิชโน** วุตฺโต
อุปฺปตฺตภูมิยมฺปิ จ.

๘๕๖.**อาหาโร** กพฬีการา-
หาราทีสุ จ การเณ
วิสฺสาเส ยาจนายญฺจ
เปเม จ **ปณโย** มโต.

๘๕๗.ณาโท สทฺธาจีวราทิ-
เหตฺวาธาเรสุ **ปจฺจโย**
กีฬาทิพฺพวิหาราโท
วิหาโร สุคตาลเย.

๘๕๘.สมตฺถเน มโต จิตฺเต-
กคฺคตายํ **สมาธิ** จ
โยโค สงฺเค จ กามาโท
ฌาโนปาเยสุ ยุตฺติยํ.

๘๕๙.**โภโค** สปฺปผณงฺเคสุ
โกฏิลฺเล ภุญฺชเน ธเน
ภูมิภาเค กิเลเส จ
มเล จ**างฺคณ**มุจฺจเต.

๘๖๐.ธนาทิทปฺเป ปญฺญาย
อภิมาโน มโตถ จ
อปเทโส นิมิตฺเต จ
ฉเล จ กถเน มโต.

๘๖๑.จิตฺเต กาเย สภาเว จ โส **อตฺตา** ปรมตฺตนิ
อถ **คุมฺโพ** จ ถมฺภสฺมึ สมูเห พลสชฺชเน.
๘๖๒.อนฺโตฆเร กุสูเล จ **โกฏฺโฐ**นฺโตกุจฺฉิยํ ปฺยถ
โสปานงฺคมฺหิ **อุณฺหีโส** มกุเฏ สีสเวฐเน.
๘๖๓.นิยฺยาเส เสขเร ทฺวาเร **นิยฺยูโห** นาคทนฺตเก
อโถ สิขณฺเฑ ตูณีเร **กลาโป** นิกเร มโต.
๘๖๔.จูฬาสํยตเกเสสุ มกุเฏ **โมฬิ** จ ทฺวิสุ
สงฺโข ตฺวนิตฺถิยํ กมฺพุ- นลาฏฏฺฐีสุ โคปฺผเก.
๘๖๕.**ปกฺโข** กาเล พเล สาเธฺย สขีวาเธสุ ปงฺคุเฬ
เทเสณฺณเว ปุเม สินฺธุ สริตายํ ส นาริยํ.
๘๖๖.คเช **กเรณุ** ปุริเส โส หตฺถินิยมิตฺถิยํ
รตเน **วชิโร**นิตฺถี มณิเวธินฺทเหติสุ.
๘๖๗.**วิสาณํ** ตีสุ มาตงฺค- ทนฺเต จ ปสุสิงฺคเก
โกฏิยํ ตุ มโต **โกโณ** ตถา วาทิตฺตวาทเน.
๘๖๘.วณิปฺปเถ จ นคเร เวเท จ **นิคโม**ถ จ
วิวาทาโท**ธิกรณํ** สิยาธาเร จ การเณ.
๘๖๙.ปสุมฺหิ วสุธายญฺจ วาจาโท **โค** ปุมิตฺถิยํ
หริเต ตุ สุวณฺเณ จ วาสุเทเว **หรี**ริโต.
๘๗๐.อายตฺเต ปริวาเร จ ภริยายํ **ปริคฺคโห**
อุตฺตํโส ตฺว**วตํโส** จ กณฺณปูเร จ เสขเร.

๘๗๑.วิชฺชุยํ วชิเร เจวา-
โกเณ สงฺขฺยาวิเสสสฺมึ
สนิตฺถิปุํริเส ปฺยถ
อุกฺกํเส **โกฏิ** นาริยํ.

๘๗๒.จูฬา ชาลา ปธานคฺค-
สปฺปทาจาย**มาสี**ตฺถี
โมรจูฬาสุ สา **สิขา**
อิฏฺจสฺสาสีสนายปิ.

๘๗๓.**วสา** วิลีนเตลสฺมึ
อภิลาเส ตุ กิรเณ
วสคา วณฺฌาคาวิสุ
อภิสงฺเค **รุจิ**ตฺถิยํ.

๘๗๔.**สญฺญา** สญฺชานเน นาเม
อํเส สิปฺเป **กลา** กาเล
เจตนายญฺจ ทิสฺสติ
ภาเค จนฺทสฺส โสฬเส.

๘๗๕.พีชโกเส ฆรกูเฏ
อาคามิกาเล ทีฆตฺเต
กณฺณภูสาย **กณฺณิกา**
ปภาเว จ ม**ตายติ**.

๘๗๖.**อุณฺณา** เมสาทิโลเม จ
วารุณี ตฺวิตฺถิยํ วุตฺตา
ภูมชฺเฌ โรมธาตุยํ
นฏฺฏกีมทิราสุ จ.

๘๗๗.กฺริยจิตฺเต จ กรเณ
สุณิสายํ ตุ กญฺญาย
กิริยํ กมฺมนิ **กฺริยา**
ชายาย จ **วธู** มตา.

๘๗๘.ปมาณิสฺสริเย **มตฺตา**
สุตฺตํ ปาวจเนริฏฺเจ
อกฺขราวยเวปฺปเก
ตนฺเต ตํ สุปิเต ติสุ.

๘๗๙.ราชลิงฺโคสภงฺเคสุ
นิมิตฺตกฺขรสูเปสุ
รุกฺเข จ **กกุโท** ปฺยถ
พฺยญฺชนํ จิหเน ปเท.

๘๘๐.โวหาเร เชตฺมิจฺฉายํ
ภริยายํ ตุ เกทาเร
กีฬาโท จาปิ **เทวนํ**
สรีเร **เขตฺต**มีริตํ.

๘๘๑.สุสฺสูสายญฺจ วิญฺเญยฺยํ
สูลํ ตุนิตฺถิยํ เหติ-
อิสฺสาภฺยาเสปฺ**ยุปาสนํ**
เภเท สงฺกุรุชาสุ จ.

๘๘๒.**ตนฺติ** วีณาคุเณ **ตนฺตํ** มุขฺยสิทฺธนฺตตนฺตุสุ
รถาทฺยงฺเค ตุ จ **ยุโค** กปฺปมฺหิ ยุคเฬ **ยุคํ**.
๘๘๓.อิตฺถิปุปฺเผ จ เรณุมฺหิ **รโช** ปกติเช คุเณ
นฺยาสปฺปเณ ตุ ทานมฺหิ **นิยฺยาตน**มุทีริตํ.
๘๘๔.คุรุปายาวตาเรสุ **ติตฺถํ** ปูตมฺพุทิฏฺฐิสุ
ปณฺฑเก **โชติ** นกฺขตฺต- รํสีสฺวคฺคิมฺหิ **โชติ** โส.
๘๘๕.**กณฺโฑ**นิตฺถี สเร ทณฺเฑ วคฺเค จาวสเร ปฺยถ
อุทฺธํพาหุทฺวยมาเน สูรตฺเตปิ จ **โปริสํ**.
๘๘๖.**อุฏฺฐานํ** โปริเสหาสุ นิสินฺนาทฺยุคฺคเม ปฺยถ
อนิสฺสยมหีภาเค ตฺ**วิรีณํ** อูสเร สิยา.
๘๘๗.**อาราธนํ** สาธเน จ ปตฺติยํ ปริโตสเน
ปธาเน ตุ จ สานุมฺหิ วิสาเณ **สิงฺค**มุจฺจเต.
๘๘๘.ทิฏฺฐาทิมคฺเค ญาณกฺขิกฺ- ขณลทฺธีสุ **ทสฺสนํ**
เหเม ปญฺจสฺวณฺเณ จ **นิกฺโข**นิตฺถี ปสาธเน.
๘๘๙.ติถิเภเท จ สาขาทิ- ผฬุมฺหิ **ปพฺพ**มุจฺจเต
นาคโลเก ตุ **ปาตาลํ** ภาสิตํ พลวามุเข.
๘๙๐.กามเช โกปเช โทเส **พฺยสนญฺ**จ วิปตฺติยํ
อโถปกรเณ สิทฺธิ- การเกสุ จ **สาธนํ**.
๘๙๑.ตีสฺวิโต ทานสีเล จ **วทญฺญู** วคฺคุวาทินิ
ปุรกฺขโตภิสิตฺเต จ ปูชิเต ปุรโตกเต.
๘๙๒.**มนฺโท** ภาคฺยวิหีเน จาปฺ- ปเก มูฬฺหาปฏุสฺวปิ
วุทฺธิยุตฺเต สมุนฺนทฺเธ อุปฺปนฺเน **อุสฺสิตํ** ภเว.

๘๙๓.รถงฺเค**กฺโข** สุวณฺณสฺมึ ปาสเก **อกฺข**มินฺทฺริเย
สสฺสเต จ **ธุโว** ตีสุ **ธุวํ** ตกฺเก จ นิจฺฉิเต.
๘๙๔.หเร **สิโว** **สิวํ** ภทฺท- โมกฺเขสุ ชมฺพุเก **สิวา**
เสนายํ สตฺติยญฺเจว ถูลตฺเต จ **พลํ** ภเว.
๘๙๕.สงฺขฺยานรกเภเทสุ **ปทุมํ** วาริเช ปฺยถ
เทวเภเท วสุ ปุเม **ปณฺฑกํ** รตเน ธเน.
๘๙๖.**นิพฺพานํ** อตฺถคมเน อปวคฺเค สิยาถ จ
เสตมฺพุเช **ปุณฺฑรีกํ** พฺยคฺเฆ รุกฺขนฺตเร ปุเม.
๘๙๗.อุปหาเร **พลิ** ปุเม กรสฺมิญฺจาสุรนฺตเร
สุกฺกํ ตุ สมฺภเว สุกฺโก ธวเล กุสเล ติสุ.
๘๙๘.**ทาโย** ทาเน วิภตฺตพฺพ- ธเน จ ปิตุนํ วเน
ปฏุตฺตายตฺตตายตฺตา- ภิลาเสสุ **วโส** ภเว.
๘๙๙.**ปริภาสน**มุกฺโกเส นิยเม ภาสเนถ จ
ธนิมฺหิ **เสฬนํ** โยธ- สีหนาทมฺหิ ทิสฺสติ.
๙๐๐.**ปภโว** ชาติเหตุมฺหิ ฐาเน จาทฺยุปลทฺธิยํ
อโถ**ตุ** นาริปุปฺผสฺมึ เหมนฺตาทิมฺหิ จ ทฺวิสุ.
๙๐๑.**กรณํ** สาธกตเม กฺริยาคตฺเตสุ อินฺทฺริเย
ตาโล ตุ กุญฺจิกายญฺจ ตูริยงฺเค ทุมนฺตเร.
๙๐๒.ปุปฺเผ ผเล จ **ปสโว** อุปฺปาเท คพฺภโมจเน
คายเน คายเก อสฺเส **คนฺธพฺโพ** เทวตานฺตเร.
๙๐๓.วินา ปุปฺผํ ผลคฺคาหิ- รุกฺเข รุกฺเข **วนปฺปติ**
อาหเต เหมรชเต **รูปิยํ** รชเตปิ จ.

๙๐๔.ขคาทิพนฺธเน **ปาโส** เกสปุพฺโพ จเย ปฺยถ
ตาราภฺขิมชฺเฌ นกฺขตฺเต **ตาโร** อุจฺจตรสฺสเร.

๙๐๕.ปตฺเต จ โลหเภทสฺมึ **กํโส** จตุกหาปเณ
มชฺฌิโม เทหมชฺฌสฺมึ มชฺฌภเว จ โส ติสุ.

๙๐๖.**อาเวสนํ** ภูตาเวเส สิปฺปสาลาฆเรสุ จ
โสภาสมฺปตฺตีสุ **สิรี** **ลกฺขี**ตฺถี เทวตาย จ.

๙๐๗.**กุมาโร** ยุวราเช จ ขนฺเท วุตฺโต สุสฺมฺหิ จ
อถานิตฺถี **ปวาโฬ** จ มณิเภเท ตถางฺกุเร.

๙๐๘.**ปโณ** เวตนมูเลสุ โวหาเร จ ธเน มโต
ปฏิคฺคโห ตุ คหเณ กถิโต ภาชนนฺตเร.

๙๐๙.อสุเภ จ สุเภ กมฺเม **ภาคฺยํ** วุตฺตํ ทฺวเยปฺยถ
ปิปฺผลํ ตรุเภเท จ วตฺถจฺเฉทนสตฺถเก.

๙๑๐.**อปวคฺโค** ปริจฺจาคา- วสาเนสุ วิมุตฺติยํ
ลิงฺคํ ตุ องฺคชาตสฺมึ ปุมตฺตาทิมฺหิ ลกฺขเณ.

๙๑๑.จาเค สภาเว นิมฺมาเน **สคฺโค**ชฺฌาเย ทิเวปฺยถ
โรหิโต โลหิเต มจฺฉ- เภเท เจว มิคนฺตเร.

๙๑๒.**นิฏฺฐา** นิปฺผตฺติยํ เจวา- วสานมฺหิ อทสฺสเน
กณฺฏโก ตุ สปตฺตสฺมึ รุกฺขงฺเค โลมหํสเน.

๙๑๓.มุโขฺยปาเยสุ วทเน อาทิสฺมึ **มุข**มีริตํ
ทพฺพํ ภพฺเพ คุณาธาเร วิตฺเต จ พุธทารุสุ.

๙๑๔.**มานํ** ปมาเณ ปตฺถาโท **มาโน** วุตฺโต วิธาย จ
อโถ ปริสฺสเม วุตฺโต **วายาโม** วีริเยปิ จ.

๙๑๕.สโรรุเห **สตปตฺตํ** **สตปตฺโต** ชคนฺตเร
ฉิทฺเท ตุ ฉิทฺทวนฺเต จ **สุสิรํ** ตูริยนฺตเร.

๙๑๖.เอกสฺมึ สทิเส สนฺเต **สมานํ** วาจฺจลิงฺคิกํ
อโถ คารวภีตีสุ สํเวเค **สมฺภโม** มโต.

๙๑๗.**ชุณฺหา** จนฺทปฺปภายญฺจ ตทุเปตนิสาย จ
วิมานํ เทวตาวาเส สตฺตภูมิฆรมฺหิ จ.

๙๑๘.มาเส **เชฏฺโฐ**ติวุทฺธาติ- ปสตฺเถสุ จ ตีสุ โส
ธมฺเม จ มงฺคเล **เสยฺโย** โส ปสตฺถตเร ติสุ.

๙๑๙.อาทิจฺจาทิมฺหิ คหเณ นิพนฺเธ จ ฆเร **คโห**
กาโจ ตุ มตฺติกาเภเท สิกฺกายํ นยนามเย.

๙๒๐.ตีสุ **คามณิ** เสฏฺฐสฺมึ อธิเป คามเชฏฺฐเก
พิมฺพํ ตุ ปฏิพิมฺเพ จ มณฺฑเล พิมฺพิกาผเล.

๙๒๑.ภาชนาทิปริกฺขาเร **ภณฺฑํ** มูลธเนปิ จ
มคฺโค อริยมคฺเค จ สมฺมาทิฏฺฐาทิเก ปเถ.

๙๒๒.**สมา** วสฺเส **สโม** เขท- สนฺตีสุ โส นิเภ ติสุ
จาเป ตฺวิสฺสาสมุสฺสุโน **อิสฺสาโส** เขปกมฺหิ จ.

๙๒๓.**พาโล** ตีสฺวาทิวยสา- สมงฺคินิ อปณฺฑิเต
รตฺตํ ตุ โสณิเต ตมฺพา- นุรตฺตรญฺชิเต ติสุ.

๙๒๔.ตเจ กาเย จ **ตนุ**วิตฺถี ตีสฺวปฺเป วิรเฬ กิเส
อุตุเภเท ตุ **สิสิโร** หิเม โส สีตเล ติสุ.

๙๒๕.**สกฺขรา** คุฬเภเท จ กฐเลปิ จ ทิสฺสติ
อนุคฺคเห ตุ สงฺเขเป คหเณ **สงฺคโห** มโต.

๙๒๖.ทกฺเข จ ติขิเณ พฺยตฺเต | โรคมุตฺเต **ปฏุ**ตฺติสุ
ราชา ตุ ขตฺติเย วุตฺโต | นรนาเถ ปภุมฺหิ จ.

๙๒๗.ขลญฺจ ธญฺญกรเณ | กกฺเก นีเจ **ขโล** ภเว
อถุปฺปาเท **สมุทโย** | สมูเห ปจฺจเย ปิ จ.

๙๒๘.พฺรหฺมจารีคหฏฺฐาโท | **อสฺสโม** จ ตโปธเน
ภยงฺกเร จ กจฺเน | **กุรูโร** ตีสุ นิทฺทเย.

๙๒๙.**กนิฏฺโจ กนิโย** ตีสุ | อตฺยปฺเปติยุเวปฺยถ
สีฆมฺหิ **ลหุ** ตํ อิฏฺฐ- | นิสฺสาราครุสุตฺติสุ.

๙๓๐.**อธโร** ตีสฺวโธ หีเน | ปุเม ทนฺตจฺฉเท ปฺยถ
สุสฺสูสา โสตุมิจฺฉาย | ปาริจฺจริยายมฺปิ จ.

๙๓๑.**หตฺโถ** ปาณิมฺหิ รตเน | คเณ โสณฺฑาย ภนฺตเร
อาวาเฏ อุทปาเน จ | **กูโป** กุมฺเภ จ ทิสฺสติ.

๙๓๒.อาโท ปธาเน **ปรมํ** | **ปมุขญฺ**จ ติลิงฺคิกํ
วชฺชเภเท จ **วิตตํ** | ตํ วิตฺถาเร ติลิงฺคิกํ.

๙๓๓.**สาโร** พเล ถิรํเส จ | อุตฺตเม โส ติลิงฺคิโก
ภาโร ตุ ขนฺธภาราโท | ทฺวิสหสฺสปเลปิ จ.

๙๓๔.มนฺทิเร โรคเภเท จ | **ขโย** อปจยมฺหิ จ
วาโพ ตุ สาปเท สปฺเป | กุรูเร โส ติลิงฺคิโก.

๙๓๕.**สาโล** สชฺชทุเม รุกฺเข | **สาลา** เคเห จ ทิสฺสติ
โสเต ตุ **สวนํ** วุตฺตํ | ยชเน สุติยมฺปิ จ.

๙๓๖.ตีสุ **เปโต** ปเรโต จ | มเต จ เปตโยนิเช
ขฺยาเต ตุ หฏฺเจ วิญฺญาเต | **ปตีตํ** วาจฺจลิงฺคิกํ.

๙๓๗.อธิปฺปาเย จ อาธาเร **อาสโย** กถิโตถ จ
ปตฺตํ ปกฺเข ทเล **ปตฺโต** ภาชเน โส คเต ติสุ.
๙๓๘.กุสเล **สุกตํ** สุฏฺฐุ- กเต จ **สุกโต** ติสุ
ตปสฺสี ตฺวนุกมฺปายา- รเห วุตฺโต ตโปธเน.
๙๓๙.ตีสุ สุราทิโลลสฺมึ **โสณฺโฑ** หตฺถิกเร ทฺวีสุ
อสฺสาทเน ตุ **รสนํ** ชิวฺหายญฺจ ธนิมฺหิ จ.
๙๔๐.**ปณีโต** ตีสุ มธุเร อุตฺตเม วิหิเต ปฺยถ
อณฺชเส วิสิขายญฺจ ปนฺติยํ **วีถิ** นาริยํ.
๙๔๑.ปาปสฺมึ คคเน ทุกฺเข พฺยสเน **อฆ**มุจฺจเต
สมูเห **ปฏลํ** เนตฺต- โรเค วุตฺตํ ฉทิมฺหิ จ.
๙๔๒.**สนฺธิ** สงฺฆฏฺฏเน วุตฺโต **สนฺธิ**ตฺถี ปฏิสนฺธิยํ
สตฺตนฺนํ ปูรเณ เสฏฺเฐ- ติสนฺเต **สตฺตโม** ติสุ.
๙๔๓.**โอชา** ตุ ยาปนายญฺจ โอโช ทิตฺติพเลสุ จ
อโถ **นิสามนํ** วุตฺตํ ทสฺสเน สวเนปิ จ.
๙๔๔.**คพฺโภ** กุจฺฉิฏฺฐสตฺเต จ กุจฺฉิโอวรเกสุ จ
ขณฺฑเน ต**ฺวปทานญฺ**จ อิติวุตฺเต จ กมฺมนิ.
๙๔๕.จิตฺตเก รุกฺขเภเท จ **ติลโก** ติลกาฬเก
สีลาโท **ปฏิปตฺติ**ตฺถี โพเธ ปตฺติปวตฺติสุ.
๙๔๖.อายุมฺหิ จ พเล **ปาโณ** สตฺเต หทยคานิเล
ฉนฺโท วเส อธิปฺปาเย เวเทจฺฉานุฏฺฐุภาทิสุ.
๙๔๗.กาโมฆาโท สมูหสฺมึ **โอโฆ** เวเค ชลสฺส จ
กปาลํ สิรสฏฺฐิมฺหิ ฆฏาทิสกเลปิ จ.

๙๔๘.เวณฺวาทิสาขาชาลสฺมึ ลคฺคเกเส **ชฏา**ลเย
สรณํ ตุ วเธ เคเห รกฺขิตสฺมิญฺจ รกฺขเณ.

๙๔๙.ถิยํ **กนฺตา** ปิเย **กนฺโต** มนุญฺเญ โส ติลิงฺคิโก
ตฺวกฺเข ตุ สมูเห จ **ชาลํ** มจฺฉาทิพนฺธเน.

๙๕๐.ปุจฺฉายํ ครหายญฺจา- นิยเม **กึ** ติลิงฺคิกํ
สสทฺเธ ตีสุ นิวาเป **สทฺธํ สทฺธา** จ ปจฺจเย.

๙๕๑.**พีชํ** เหตุมฺหิ องฺคชาเต จ ทิสฺสติ
ปุพฺโพ ปูเยคฺคโต อาโท โส ทิสาโท ติลิงฺคิโก.

๙๕๒.ผลจิตฺเต เหตุกเต ลาเภ ธญฺญาทิเก **ผลํ**
อาคมเน ตุ ทีฆาทิ- นิกายสฺมึ จ **อาคโม**.

๙๕๓.**สนฺตาโน** เทวรุกฺเข จ วุตฺโต สนฺตติยํ ปฺยถ
อุตฺตรวิปรีเต จ เสฏฺเฐ จ**านุตฺตรํ** ติสุ.

๙๕๔.สตฺติสมฺปตฺติยํ วุตฺโต กนฺติมตฺเต จ **วิกฺกโม**
ฉายา ตุ อาตปาภาเว ปฏิพิมฺเพ ปภาย จ.

๙๕๕.คิมฺเห **ฆมฺโม นิทาโฆ** จ อุณฺเห เสทชเล ปฺยถ
กปฺปนํ กนฺตเน วุตฺตํ วิกปฺเป สชฺชเน ถิยํ.

๙๕๖.**องฺโค** เทเส วปุมฺหงฺคํ ตถาวยวเหตุสุ
เทวาลเย จ ถูปสฺมึ **เจติยํ** เจติยทฺทุเม.

๙๕๗.**สชฺชโน** สาธุปุริเส **สชฺชนํ** กปฺปเนถ จ
สุปินํ สุปเน สุตฺต- วิญฺญาเณ ตมนิตฺถิยํ.

๙๕๘.ปจฺจกฺเข สนฺนิธาเน จ **สนฺนิธิ** ปริกิตฺติโต
ภิยฺโย ปหูตรตฺเถ โส ปุนรตฺเถพฺยยํ ภเว.

๙๕๙.วิสลิตฺตสเร **ทิทฺโธ** วาเส ธูปาทิสงฺขาเร-
ทิทฺโธ ลิตฺเต ติลิงฺคิโก **ธิวาโส** สมฺปฏิจฺฉเน.

๙๖๐.วุตฺโต **วิสารโท** ตีสุ อถ **สิตฺถํ** มธุจฺฉิฏฺเฐ
สุปฺปคพฺเภ จ ปณฺฑิเต วุตฺตํ โอทนสมฺภเว.

๙๖๑.ทฺรเว วณฺเณ รสเภเท อโถ **อุคฺคมนํ** วุตฺตํ
กสาโย สุรภิมฺหิ จ อุปฺปตฺตุทฺธคตีสุ จ.

๙๖๒.ลูเข นิฏฺฐุรวาจายํ **ปวาโห** ตฺวมฺพุเวเค จ
ผรุสํ วาจฺจลิงฺคิกํ สนฺทิสฺสติ ปวตฺติยํ.

๙๖๓.นิสฺสเย ตปฺปเร อิฏฺเฐ กวเจ วารวาเณ จ
ปรายณปทํ ติสุ นิมฺโมเกปิ จ **กญฺจุโก**.

๙๖๔.โลหเภเท มตํ **ตมฺพํ** ตีสุ ต**ฺววสิตํ** ญาเต
ตมฺโพ รตฺเต ติลิงฺคิโก อวสานคเต มตํ.

๙๖๕.โพธเน จ ปทาเน จ เสเล นิชฺชลเทเส จ
วิญฺเญยฺยํ **ปฏิปาทนํ** เทวตาสุ **มรู**ริโต.

๙๖๖.**สตฺถํ** อายุธคนฺเถสุ ชีวิกายํ วิวรเณ
โลเห **สตฺโถ** จ สญฺจเย วตฺตเน **วุตฺติ** นาริยํ.

๙๖๗.วีริเย สูรภาเว จ อถ **กมฺพุ** มโต สงฺเข
กถียติ **ปรกฺกโม** สุวณฺเณ วลเย ปิ จ.

๙๖๘.**สโร** กณฺเฑ อการาโท ทุปฺผสฺเส ติขิเณ ตีสุ
สทฺเท วาปิมฺหินิตฺถิยํ คทฺรเภ กกเจ **ขโร**.

๙๖๙.สุรายุปทฺทเว กามา-เทเห วุตฺโต รถงฺเค จ
สวาทิมฺหิ จ **อาสโว** จตุโรปธิ**สูปธิ**.

๙๗๐.**วตฺถุ**ตฺตํ การเณ ทพฺเพ ภูเภเท รตนตฺตเย
ยกฺโข เทเว มหาราเช กุเวรานุจเร นเร.
๙๗๑.ทารุกฺขนฺเธ ปีฬิกายํ อาปเณ **ปีฐ**มาสเน
ปริวาเร **ปริกฺขาโร** สมฺภาเร จ วิภูสเน.
๙๗๒.โวหารสฺมึ จ ชปเน **ปญฺญตฺติ**ตฺถี ปกาสเน
ปฏิภานํ ตุ ปญฺญาย อุปฏฺฐิตคิราย จ.
๙๗๓.วจนาวยเว มูเล กถิโต **เหตุ** การเณ
อุทเร ตุ ตถา ปาจา- นลสฺมึ **คหณี**ตฺถิยํ.
๙๗๔.**ปิโย** ภตฺตริ ชายายํ **ปิยา** อิฏฺเฐ **ปิโย** ติสุ
ยมราเช ตุ ยุคเฬ สํยเม จ **ยโม** ภเว.
๙๗๕.มุทฺทิกสฺส จ ปุปฺผสฺส รเส ขุทฺเท **มธู**ริตํ
อุลฺโลเจ ตุ จ วิตฺถาเร **วิตานํ** ปุนฺนปุํสเก.
๙๗๖.อปวคฺเค จ สลิเล สุธายํ **อมตํ** มตํ
โมเห ตุ ติมิเร สงฺขฺยา- คุเณ **ตม**มนิตฺถิยํ.
๙๗๗.ขเร จาการิเย ตีสุ รสมฺหิ ปุํริเส **กฏุ**
ปณฺฑเก สุกเต **ปุญฺญํ** มนุญฺเญ ปวเน ติสุ.
๙๗๘.**รุกฺโข** ทุมมฺหิ ผรุสา- สินฺทฺเธสุ จ โส ติสุ
อุปฺปตฺติยํ ตุ เหตุมฺหิ สงฺเค สุกฺเก จ **สมฺภโว**.
๙๗๙.**นิมิตฺตํ** การเณ วุตฺตํ องฺคชาเต จ ลญฺฉเน
อาทิ สีมาปกาเรสุ สมีเปวยเว มโต.
๙๘๐.เวเท จ มนฺตเน **มนฺโต** **มนฺตา** ปญฺญายมุจฺจเต
อนโย พฺยสเน เจว สนฺทิสฺสติ วิปตฺติยํ.

๙๘๑.**อรุโณ** รํสิเภเท จา- พฺยตฺตราเค จ โลหิเต
อนุพนฺโธ ตุ ปกตา- นิวตฺเต นสฺสนกฺขเร.
๙๘๒.**อวตาโร**วตรเณ ติตฺถสฺมึ วิวเร ปฺยถ
อากาโร การเณ วุตฺโต สณฺฐาเน อิงฺคิเต ปิ จ.
๙๘๓.สุทฺทิตฺถิตนเย ขตฺตา **อุคฺโค** ติพฺพมฺหิ โส ติสุ
ปธานํ ตุ มหามตฺเต ปกตฺยคฺคธิตีสุ จ.
๙๘๔.**กลฺลํ** ปภาเต นิโรค- สชฺชทกฺเขสุ ตีสุ ตํ
กุหนา กุฏจริยายํ **กุหโน** กุหเก ติสุ.
๙๘๕.**กโปโต** ปกฺขิเภเท จ ทิฏฺโฐ ปาราวเตถ จ
สารโท สรทพฺภูเต อปฺปคพฺเภ มโต ติสุ.
๙๘๖.ตีสุ ขเร จ กจิเน **กกฺกโส** สาหสาปฺปิเย
อการิเย ตุ คุยฺหงฺเค จีเร **โกปีน**มุจฺจเต.
๙๘๗.มิคเภเท ปฏากายํ โมเจ จ **กทลิ**ตฺถิยํ
ทกฺขิณา ทานเภทสฺมึ วามโตญฺญมฺหิ **ทกฺขิโณ**.
๙๘๘.**ทุติยา** ภริยายญฺจ ทฺวินฺนํ ปูรณียํ มตา
อถุปฺปาเต สิยา **ธูม-** **เกตุ** เวสฺสานเรปิ จ.
๙๘๙.ภวนิคฺคมเน ยาเน ทฺวาเร **นิสฺสรณํ** สิยา
นิยามโก โปตวาเห ติลิงฺโค โส นิยนฺตริ.
๙๙๐.อปวคฺเค วินาเส จ **นิโรโธ** โรธเน ปฺยถ
ภเย **ปฏิภยํ** วุตฺตํ ตํ ติลิงฺคํ ภยํกเร.
๙๙๑.**ปิฏกํ** ภาชเน วุตฺตํ ตเถว ปริยตฺติยํ
ชราสิถิลจมฺมสฺมึ อุทรงฺเค มตา **วลี**.

๙๙๒.**ภินฺนํ** วิทาริเตญฺญสฺมึ นิสฺสิเต วาจฺจลิงฺคิกํ
อุปชาเป มโต **เภโท** วิเสเส จ วิทารเณ.

๙๙๓.**มณฺฑลํ** คามสนฺโทเห พิมฺเพ ปริธิราสิสุ
อาณายมาคเม เลเข **สาสนํ** อนุสาสเน.

๙๙๔.อคฺเค ตุ **สิขรญฺ**จาโย- มยวิชฺฌนกณฺฏเก
คุณุกฺกํเส จ วิภเว **สมฺปตฺติ** เจว **สมฺปทา**.

๙๙๕.ภูขนฺตีสุ **ขมา** โยเคฺย หิเต สกฺเก **ขโม** ติสุ
อทฺโธ ภาเค ปเถ กาเล เอกํเส**ทฺธา**พฺยยํ ภเว
อโถ **กรีสํ** วจฺจสฺมึ วุจฺจเต จตุรมฺพเณ.

๙๙๖.**อุสโภ** สธโคเสฏฺเฐ- **สูสภํ** วีสยฏฺฐิยํ
เสตุมฺหิ ตนฺติปนฺตีสุ นาริยํ **ปาฬิ** กถฺยเต.

๙๙๗.**กโฏ** ชเยตฺถินิมิตฺเต กิลญฺเช โส กเต ติสุ
มหิยํ **ชคตี** วุตฺตา มนฺทิราลินฺทวตฺถุนิ.

๙๙๘.วิตกฺเก มถิเต **ตกฺโก** ตถา สูจิผเล มโต
สุทสฺสนํ สกฺกปุเร ตีสุ ตํ ทุทฺทเสตเร.

๙๙๙.**ทีโป**นฺตรีปปชฺโชต- ปติฏฺฐานิพฺพุตีสุ จ
พทฺธนิสฺสิตเสเตสุ ตีสุ ตํ มิหิเต **สิตํ**.

๑๐๐๐.ถิยํ **ปชาปติ** ทาเร พฺรหฺเม มาเร สุเร ปุเม
วาสุเทเวนฺตเก **กณฺโห** โส ปาเป อสิเต ติสุ.

๑๐๐๑.**อุปจาโร** อุปฏฺฐาเน อาสนฺเน อญฺญโรปเน
สกฺโก อินฺเท ชนปเท สากิเย โส ขเม ติสุ.

๑๐๐๒.วชฺชเน **ปริหาโร** จ
สกฺกาเร เจว รกฺขเณ
โสตาปนฺนาทิเก อคฺเค
อริโย ตีสุ ทฺวิเช ปุเม.

๑๐๐๓.**สุสุโก** สุสุมาเร จ
พาลเก จ อุลูปินิ
อินฺทีวรํ มตํ นีลุปฺ-
ปเล อุทฺทาลปาทเป.

๑๐๐๔.**อสโน** ปิยเก กณฺเฑ
ภกฺขเน ขิปเ**นสนํ**
ยุเคธิกาเร วีริเย
ปธาเน จานฺติเก **ธุโร**.

๑๐๐๕.กาเฬ จ ภกฺขิเต ตีสุ
ลวิตฺเต **อสิโต** ปุเม
ปวารณา ปฏิกฺเขเป
กถิตาชฺเฌสนาย จ.

๑๐๐๖.อุมฺมาเร เอสิกตฺถมฺเภ
อินฺทขีโล มโตถ จ
โปตฺถกํ มกจิวตฺเถ
คนฺเถ เลปฺยาทิกมฺมนิ.

๑๐๐๗.**ธญฺญํ** สาลฺยาทิเก วุตฺตํ
ธญฺโญ ปุญฺญวติตฺติสุ
ปาณิ หตฺเถ จ สตฺเต ภู-
สณฺหกรณิยํ มโต.

๑๐๐๘.ตีสุ **ปีตํ** หลิทฺยาเภ
หฏฺเฐ จ ปายิเต สิยา
พฺยูโหนิพฺพิทฺธรจฺฉายํ
พลนฺยาเส คเณ มโต.

๑๐๐๙.โลหิตาทิมฺหิ โลเภ จ
ราโค จ รญฺชเน มโต
ปทโร ผลเก ภงฺเค
ปวุทฺธทริยมฺปิ จ.

๑๐๑๐.**สิงฺฆาฏกํ** กเสรุสฺส
ผเล มคฺคสมาคเม
พหุลายญฺจ เขฬมฺหิ
เอฬา โทเสฬมีริตํ.

๑๐๑๑.**อาธาโร** จาธิกรเณ
ปตฺตาธาเรลวาลเก
กาโรคเภเท สกฺกาเร
การา ตุ พนฺธนาลเย.

๑๐๑๒.**กรกา** เมฆปาสาเณ
กรโก กุณฺฑิกาย จ
ปาปเน จ ปหาติสฺมึ
คมเน **ปตฺติ** นาริยํ.

๑๐๑๓.**ฉิทฺทํ รนฺธญฺจ วิวรํ** สุสิเร ทูสเนปิ จ
มุตฺตา ตุ มุตฺติเก **มุตฺตํ** ปสฺสาเว มุจฺจิเต ติสุ.

๑๐๑๔.นิเสเธ **วารณํ** หตฺถิ- ลิงฺคหตฺถีสุ **วารโณ**
ทานํ จาเค มเท สุทฺเธ ขณฺฑเน ลวเน ขเย.

๑๐๑๕.มโนโตเส จ นิพฺพาเนตฺ- ถงฺคเม **นิพฺพุติ**ตฺถิยํ
เนคโม นิคมุพฺภูเต ตถาปโณปชีวินี.

๑๐๑๖.หริตสฺมิญฺจ ปณฺเณ จ **ปลาโส** กึสุกทฺทุเม
ปกาโส ปากเฏ ตีสุ อาโลกสฺมึ ปุเม มโต.

๑๐๑๗.**ปกฺกํ** ผลมฺหิ ตํ นาสุมฺ- มุเข ปริณเต ติสุ
ปิณฺโฑ อาชีวเน เทเห ปิณฺฑเน โคฬเก มโต.

๑๐๑๘.**วฏฺโฏ** ปริพฺพเย กมฺมา- ทิเก โส วฏฺฏุเล ติสุ
ปจฺจาหาเร **ปฏิหาโร** ทฺวาเร จ ทฺวารปาลเก.

๑๐๑๙.นาริยํ **ภีรุ** กถิตา ภีรุเก สา ติลิงฺคิกา
วิกฏํ คูถมุตฺตาโท **วิกโฏ** วิกเต ติสุ.

๑๐๒๐.**วามํ** สพฺยมฺหิ ตํ จารุ- วิปรีเตสุ ตีสฺวถ
วาสสงฺขฺยาเภเท สรพฺเย จ จิหเน **ลกฺข**มุจฺจเต.

๑๐๒๑.**เสณี**ตฺถี สมสิปฺปีนํ คเณ จาวฬิยมฺปิ จ
สุธายํ ธูลิยํ **จุณฺโณ** **จุณฺณญฺ**จ วาสจุณฺณเก.

๑๐๒๒.เชตพฺเพติปสตฺเถติ- วุฑฺเฒ **เชยฺยํ** ติสฺวิริตํ
ตกฺเก ตุ **มถิตํ** โหตฺยา- โลลิเต **มถิโต** ติสุ.

๑๐๒๓.**อพฺภุโต**จฺฉริเย ตีสุ ปเณ เจว**พฺภุโต** ปุเม
เมจโก ปุจฺฉมูลมฺหิ กณฺเหปิ **เมจโก** ติสุ.

๑๐๒๔.**วสวตฺตี** ปุเม มาเร วสวตฺตาปเก ติสุ
สมฺภเว จา**สุจิ** ปุเม อเมชฺเฌ ตีสุ ทิสฺสติ.

๑๐๒๕.**อจฺโฉ** อิกฺเก ปุเม วุตฺโต ปสนฺนมฺหิ ติลิงฺคิโก
พฬิเส เสลเภเท จ **วงฺโก** โส กุฏิเล ติสุ.

๑๐๒๖.กุณปมฺหิ **ฉโว** เญยฺโย ลามเก โส ติลิงฺคิโก
สพฺพสฺมึ **สกโล** ตีสุ อทฺธมฺหิ ปุริเส สิยา.

๑๐๒๗.จนฺทคฺคาหาทิเก เจ**วุปฺ-**
ปาโท อุปฺปตฺติยมฺปิ จ
ปทุสฺสเน **ปโทโส** จ กถิโต สํวรีมุเข.

๑๐๒๘.รุธิเร **โลหิตํ** วุตฺตํ รตฺตมฺหิ **โลหิโต** ติสุ
อุตฺตมงฺเค ปุเม **มุทฺธา** **มุทฺโธ** มูฬฺเห ติลิงฺคิโก.

๑๐๒๙.รฏฺฐมฺหิ **วิชิตํ** วุตฺตํ ชิเต จ วิชิโต ติสุ
ปริตฺตํ ตุ ปริตฺตาเณ **ปริตฺโต** ตีสุ อปฺปเก.

๑๐๓๐.**กุมฺภณฺโฑ** เทวเภเท จ ทิสฺสติ วลฺลิชาติยํ
จตุตฺถํเส ปเท **ปาโท** ปจฺจนฺตเสลรํสิสุ.

๑๐๓๑.**วงฺโค** โลหนฺตเร วงฺคา เทเส ปุเม พหุมฺหิ จ
กมฺมารภณฺฑเภเท จ ขฏเก **มุฏฺฐิ** จ ทฺวิสุ.

๑๐๓๒.**อมฺพณํ** โทณิยญฺเจกา-
ทสโทณปฺปมาณเก
อธิฏฺฐิติยมาธาเร ฐาเน**ธิฏฺฐาน**มุจฺจเต.

๑๐๓๓.ปุเม **มเหสิ** สุคเต เทวิยํ นาริยํ มตา
อุปทฺทเว **อุปสคฺโค** ทิสฺสติ ปาทิเกปิ จ.

๑๐๓๔.**วกฺกํ** โกฏฺฐาสเภทสฺมึ **วกฺโก** วงฺเก ติสุจฺจเต
วิชฺชา เวเท จ สิปฺเป จ ติวิชฺชาโท จ พุทฺธิยํ.

๑๐๓๕.สมาธิมฺหิ ปุ**เมกคฺโค** นากุเล วาจฺจลิงฺคิโก
ปชฺชํ สิโลเก ปชฺชาทฺเธ **ปชฺโช** ปาทหิเต ติสุ.

๑๐๓๖.**กตโก** รุกฺขเภทสฺมึ **กตโก** กิตฺติเม ติสุ
วิเธยฺเย **อสฺสโว** ตีสุ ปุพฺพมฺหิ ปุริเส สิยา.

๑๐๓๗.กลฺยาเณ กถิตํ **เขมํ** ตีสุ ลทฺธตฺถรกฺขเณ
อโถ นิโยชเน วุตฺตํ การิเยปิ **ปโยชนํ**.

๑๐๓๘.**อสฺสตฺโถ** ตีสุ อสฺสาสปฺ- ปตฺเต โพธิทุเม ปุเม
ตีสุ **ลุทฺโท** กุรูเร จ เนสาทมฺหิ ปุเม สิยา.

๑๐๓๙.**วิลคฺโค** ตีสุ ลคฺคสฺมึ ปุเม มชฺฌมฺหิ ทิสฺสติ
อฑฺโฒ ตุนิตฺถิยํ ภาเค ธนิมฺหิ วาจฺจลิงฺคิโก.

๑๐๔๐.**กฏฺจํ** ทารุมฺหิ ตํ กิจฺเฉ คหเณ กสิเต ติสุ
สสนฺตาเน จ วิสเย โคจ**เรชฺฌตฺต**มุจฺจเต.

อิติ คาถาทฺธาเนกตฺถวคฺโค.

๓.๓.๓. คาถาปาทาเนกตฺถวคฺค.

๑๐๔๑.ภุวเน จ ชเน **โลโก** โมเร ตฺวคฺคิมฺหิ โส **สิขี**
สิโลโก ตุ ยเส ปชฺเช รุกฺเข ตุ สามิเก **ธโว**.

๑๐๔๒.วฏฺฏพฺยาเมสุ **นิโคฺรโธ** **ธงฺโก** ตุ วายเส พเก
วาโร ตฺววสราเหสุ กุเจ ตฺวพฺเภ **ปโยธโร**.

๑๐๔๓.อุจฺฉงฺเค ลกฺขเณ **องฺโก** **รสฺมิ**ตฺถี ชุติรชฺชุสุ
ทิฏฺโฐภาเสสุ **อาโลโก** **พุทฺโธ** ตุ ปณฺฑิเต ชิเน.

๑๐๔๔.สูรํสูสุ ปุเม **ภานุ** **ทณฺโฑ** ตุ มุคฺคเร ทเม

เทวมจฺเฉสฺ**วนิมิโส** **ปตฺโถ** ตุ มานสานุสุ.
๑๐๔๕.**อาตงฺโก** โรคตาเปสุ **มาตงฺโค** สปเจ คเช
มิโค ปสุกุรงฺเคสุ อุลูกินฺเทสุ **โกสิโย**.
๑๐๔๖.**วิคฺคโห** กลเห กาเย **ปุริโส** มาณวตฺตสุ
ทายาโท พนฺธเว ปุตฺเต สิเร **สีสํ** ติปุมฺหิ จ.
๑๐๔๗.พลิหตฺถํสูสุ **กโร** ทนฺเตวิปฺเปณฺฑเช **ทฺวิโช**
วตฺตํ ปชฺชานนาจาเร ธญฺญงฺเค สุขุเม **กโณ**.
๑๐๔๘.**ถมฺโภ** ถูนาชฬตฺเตสุ **สูโป** กุมฺมาสพฺยญฺชเน
คณฺโฑ โผเฏ กโปลมฺหิ **อคฺโฆ** มูเลฺย จ ปูชเน.
๑๐๔๙.**ปกาโร** ตุลฺยเภเทสุ **สกุนฺโต** ภาสปกฺขิสุ
ภาเคฺย **วิธิ** วิธาเน จ สเร ขคฺเค จ **สายโก**.
๑๐๕๐.**สารงฺโค** จาตเก เอเณ **ปตฺตี** ตุ สรปกฺขิสุ
เสเท **ปาโก** วิปาเกถ ภิกฺขุเภเท จเย **คโณ**.
๑๐๕๑.**ราสิ** ปุญฺเช จ เมสาโท อสฺเส โลเณ จ **สินฺธโว**
สํวฏฺเฏ **ปลโย** นาเส **ปูโค** กมุกราสิสุ.
๑๐๕๒.อมเต ตุ สุธา เวเป **อภิขฺยา** นามกนฺติสุ
สตฺติ สามตฺถิเย สตฺเถ **มหี** นชฺชนฺตเร ภุวิ
ลีลา กฺริยาวิลาเสสุ สตฺเต ตุ อตฺรเช **ปชา**.
๑๐๕๓.ญาเณ ลาเภ **อุปลทฺธิ** **ปเวณี** กุถเวณิสุ
ปวตฺติ วุตฺติวตฺตาสุ เวตเน ภรเณ **ภติ**.
๑๐๕๔.อาจาเรปิ **มริยาทา** **ภูติ** สตฺตาสมิทฺธิสุ

โสปฺเป ปมาเท **ตนฺที** จ   **ยาตฺรา** คมนวุตฺติสุ.

๑๐๕๕.**นินฺทา** กุจฺฉาปวาเทสุ   **กงฺคุ** ธญฺญปิยงฺคุสุ

โมกฺเข สิเว สเม **สนฺติ**   วิภาเค **ภตฺติ** เสวเน.

๑๐๕๖.อิจฺฉายํ ชุติยํ **กนฺติ**   รญฺชเน สูรเต **รติ**

เคเห **วสติ** วาเสถ   นทีเสนาสุ **วาหินี**.

๑๐๕๗.ปตฺเถ นาเฬ จ **นาฬิ**ตฺถี   คเณ **สมิติ** สงฺคเม

ตณฺหา โลเภ ปิปาสายํ   มคฺควุตฺตีสุ **วตฺตนี**.

๑๐๕๘.ปาณฺยงฺเค **นาภิ** จกฺกนฺเต   ยาเจ **วิญฺญตฺติ** ญาปเน

วิตฺติ โตเส เวทนายํ   ฐาเน ตุ ชีวิเต **ฐิติ**.

๑๐๕๙.ตรงฺเค อนฺตเร **วีจิ**   ธีรตฺเต ธารเณ **ธิติ**

ภู ภูมิยญฺจ ภมุเก   สทฺเท เวเท สเว **สุติ**.

๑๐๖๐.**โคตฺตํ** นาเม จ วํเสถ   นคเร จ ฆเร **ปุรํ**

โอกํ ตุ นิสฺสเย เคเห   **กุลํ** ตุ โคตฺตราสิสุ.

๑๐๖๑.เหเม วิตฺเต **หิรญฺญญฺ**จ   **ปญฺญาณํ** ตฺวงฺกพุทฺธิสุ

อถา**มฺพรญฺ**จ เข วตฺเถ   **คุยฺหํ** ลิงฺเค รหสฺยปิ.

๑๐๖๒.**ตโป** ธมฺเม วเต เจว   ปาเป ตฺวาคุมฺหิ **กิพฺพิสํ**

รตนํ มณิเสฏฺเฐสุ   **วสฺสํ** หายนวุฏฺฐิสุ.

๑๐๖๓.**วนํ** อรญฺญวารีสุ   ขีรมฺหิ ตุ ชเล **ปโย**

อกฺขรํ ลิปิโมกฺเขสุ   **เมถุนํ** สงฺคเม รเต.

๑๐๖๔.**โสตํ** กณฺเณ ปโยเวเค   **ริฏฺฐํ** ปาปาสุเภสุ จ

อาคุ ปาปาปราเธสุ   เกตุมฺหิ จิหเน **ธโช**.

๑๐๖๕.**โคปุรํ** ทฺวารมตฺเตปิ   **มนฺทิรํ** นคเร ฆเร
วาจฺจลิงฺคิกา[1] ปรมิโต   **พฺยตฺโต** ตุ ปณฺฑิเต ผุเฏ.
๑๐๖๖.**วลฺลโภ** ทยิเตชฺฌกฺเข   ชเฬ **ถูโล** มหตฺยปิ
กุรูเร เภรเว ภีโม   **โลโล** ตุ โลลุเป จเล.
๑๐๖๗.**พีภจฺโฉ** วิกเต ภีเม   โกมลาติขิเณ **มุทุ**
อิฏฺเฐ จ มธุเร **สาทุ**   สาทุมฺหิ **มธุโร** ปิเย.
๑๐๖๘.สิเต ตุ สุทฺเธ **โอทาโต**   **ทฺวิชิวฺโห** สูจกาหิสุ
สกฺเก **สมตฺโถ** สมฺพนฺเธ   **สมตฺตํ** นิฏฺฐิตาขิเล.
๑๐๖๙.**สุทฺโธ** เกวลปูเตสุ   **ชิฆญฺโญ**นฺตาธเมสุ จ
โปโณ ปณตนินฺเนสุ   อณฺณนีเจสุ **เจตโร**.
๑๐๗๐.**สุจิ** สุทฺเธ สิเต ปูเต   **เปสโล** ทกฺขจารุสุ
อธโม กุจฺฉิเต อูเน   อปฺปิเยปฺ**ยลิโก** ภเว.
๑๐๗๑.พฺยาเป อสุทฺเธ **สํกิณฺโณ**   **ภพฺพํ** โยคฺเย จ ภาวินิ
สุขุโม อปฺปกาณูสุ   **วุทฺโธ** เถเร จ ปณฺฑิเต.
๑๐๗๒.สุเภ สาธุมฺหิ **ภทฺโท**ถ   ตฺยาโท จ วิปุเล **พหุ**
ธีโร พุเธ ธิติมนฺเต   **เวลฺลิตํ** กุฏิเล ธุเต.
๑๐๗๓.**วิสโท** พฺยตฺตเสเตสุ   **ตรุโณ** ตุ ยุเว นเว
โยคฺคํ ยาเน ขเม โยคฺโค   **ปิณฺฑิตํ** คณิเต ฆเน.
๑๐๗๔.พุเธ**ภิชาโต** กุลเช   วุทฺโธรูสุ **มหลฺลโก**
กลฺยาณํ สุนฺทเร จาปิ   **หิโม** ตุ สีตเลปิ จ.

---

1 ตั้งแต่ พฺยตฺต ถึง พาลิส(ในคาถาที่ ๑,๐๗๘) เป็นได้ ๓ ลิงค์

๑๐๗๕.โลเล ตุ สีเฆ **จปโล** วุตฺเต **อุทิต**มุคฺคเต
อาทิตฺเต คพฺพิเต **ทิตฺโต** **ปิฏฺจํ** ตุ จุณฺณิเตปิ จ.

๑๐๗๖.วิคเต วายิเต **วีตํ** **ภาวิตํ** วุฑฺฒิเตปิ จ
ภชฺชิเต ปติเต **ภฏฺโจ** **ปุฏฺโจ** ปุจฺฉิตโปสิเต.

๑๐๗๗.**ชาโต** ภูเต จเย ชาตํ **ปฏิภาโค** สมาริสุ
สูโร วีเร รวิสูเร **ทุฏฺโจ** กุทฺเธ จ ทูสิเต.

๑๐๗๘.**ทิฏฺโจ**ริมฺหิกฺขิเต ทิฏฺจํ มูฬฺเห โปเต จ **พาลิโส**
นินฺทายํ เขปเน **เขโป** **นิยโม** นิจฺฉเย วเต.

๑๐๗๙.สลากายํ **กุโส** ทพฺเพ พาลฺยาโท ตุ ขเย **วโย**
เลปคพฺเพสฺ**ววเลโป** **อณฺฑโช** มีนปกฺขิสุ.

๑๐๘๐.พิฬาเล นกุเล **พพฺพุ** **มนฺโถ** มนฺถนสุตฺตุสุ
วาโล เกเสสฺสาทิโลเม **สงฺฆาโต** ฆาตราสิสุ.

๑๐๘๑.โคปคาเม รเว **โฆโส** **สูโต** สารถิวนฺทีสุ
มาลุยํ ตุ ปุปฺเผ ตทฺทาเม **วาโห** ตุ สกเฏ หเย.

๑๐๘๒.ขเยจฺจเน **อปจโย** **กาโล** สมยมจฺจุสุ
เภ **ตารกา** เนตฺตมชฺเฌ **สีมา**วธิฏฺจิตีสุ จ.

๑๐๘๓.**อาโภโค** ปุณฺณตาวชฺเช- สฺ**วาพิ**ตฺถี สขิเสตุสุ
สตฺเต ถูเล ตีสุ **ทพฺโห** **ลตา** สาขาย วลฺลิยํ.

๑๐๘๔.**มุตฺติ**ตฺถี โมจเน โมกฺเข **กาโย** ตุ เทหราสิสุ
นีเจ **ปุถุชฺชโน** มูฬฺเห **ภตฺตา** สามินิ ธารเก.

๑๐๘๕.สิขาปิญฺเฉสุ **สิขณฺโฑ** สตฺเต ตฺวตฺตนิ **ปุคฺคโล**
สมฺพาโธ สงฺกเฏ คุยฺเห นาเส เขเป **ปราภโว**.

๑๐๘๖.**วจฺโจ** รูเป กรีเสถ　　**ชุติ**ตฺถี กนฺติรํสิสุ.

๑๐๘๗.**ลพฺภํ** ยุตฺเต จ ลทฺธพฺเพ　　ขณฺเฑ ปณฺเณ **ทลํ** มตํ

สลฺลํ กณฺเฑ สลากายํ　　สุจิตฺเต **ธาวนํ** คเต

ภนฺตตฺเต **วิพฺภโม** หาเว　　**โมโห**วิชฺชาย มุจฺฉเน.

๑๐๘๘.**เสโท** ฆมฺมชเล ปาเก　　โคเฬ อุจฺจุมเย **คุโฬ**

มิตฺเต สหาเย จ **สขา**　　**วิภู** นิจฺจปภูสุ โส.

๑๐๘๙.ขคฺเค กุรูเร **เนตฺตึโส**　　ปรสฺมึ อตฺร ตีสฺ**วมุ**

กลงฺโกงฺกาปวาเทสุ　　เทเส **ชนปโท** ชเน.

๑๐๙๐.ปชฺเช **คาถา** วจีเภเท　　**วํโส** ตฺวนฺวยเวณุสุ

ยานํ รถาโท คมเน　　สรูปสฺมึ อโธ **ตลํ**.

๑๐๙๑.**มชฺโฌ** วิลคฺเค เวมชฺเฌ　　**ปุปฺผํ** ตุ กุสุโมตฺสุ

สีลํ สภาเว สุพฺพเต　　**ปุงฺคโว** อุสเภ วเร.

๑๐๙๒.โกเส ขคาทิพีเช**ณฺฑํ**　　**กุหรํ** คพฺภเร พิเล

เนตฺตึเส คณฺฑเก **ขคฺโค**　　**กทมฺโพ** ตุ ทุเม จเย.

๑๐๙๓.เภ เธนุยํ **โรหิณี**ตฺถี　　**วรงฺคํ** โยนิยํ สิเร

อกฺโกเส สปเถ **สาโป**　　**ปงฺกํ** ปาเป จ กทฺทเม.

๑๐๙๔.โภควตฺยุรเค **โภคีสฺ-**　　**สโร** ตุ สิวสามิสุ

พเล ปภาเว **วีริยํ**　　**เตโช** เตสุ จ ทิตฺติยํ.

๑๐๙๕.**ธารา** สนฺตติขคฺคงฺเค　　**วานํ** ตณฺหาย สิพฺพเน

ขตฺตา สูเต ปฏิหาเร　　วิตฺติปีฬาสุ **เวทนา**.

๑๐๙๖.ถิยํ **มติ**จฺฉาปญฺญาสุ　　ปาเป ยุทฺเธ รเว **รโณ**

ลโว ตุ พินฺทุจฺเฉเทสุ　　ปลาเลติสเย **ภุสํ**.

๑๐๙๗.**พาธา** ทุกฺเข นิเสเธ จ มูลปเทปิ **มาติกา**
เสฺนโห เตเลธิกปฺเปเม ฌราเปกฺขาสุ **อาลโย**.

๑๐๙๘.เกตุสฺมึ **เกตนํ** เคเห ฐาเน ภูมิตฺถิยํ **ภูวิ**
เลเขฺย **เลโข** ราชิ[1] **เลขา** ปูชิเต **ภควา** ชิเน.

๑๐๙๙.**คทา** สตฺเถ **คโท** โรเค นิสชฺชา ปีเฐสฺ**วาสนํ**
ตถาคโต ชิเน สตฺเต จเย เทเห **สมุสฺสโย**.

๑๑๐๐.**พิลํ** โกฏฺฐาสฉิทฺเทสุ **วชฺชํ** โทเส จ เภริยํ
กาเล ทีฆญฺชเส**ทฺธานํ** อาฬิยํ **เสตุ** การเณ.

๑๑๐๑.**โอกาโส** การเณ เทเส **สภา** เคเห จ สํสเท
ยูโป ถมฺเภ จ ปาสาเท **อยนํ** คมเน ปเถ.

๑๑๐๒.**อกฺโก** รุกฺขนฺตเร สูเร **อสฺโส** โกเณ หเยปฺยถ
อํโส ขนฺเธ จ โกฏฺฐาเส ชาลํสูสฺ**วจฺจิ** โน ปุเม.

๑๑๐๓.นาสาสตฺเตสฺว**ภาโว**ถ **อนฺนํ** โอทนภุตฺติสุ
ชีวํ ปาเณ ชเน **ชีโว** **ฆาโส** ตฺวนฺเน จ ภกฺขเน.

๑๑๐๔.ฉทเน**จฺฉาทนํ** วตฺเถ **นิกาโย** เคหราสิสุ
อนฺนาโท **อามิสํ** มํเส **ทิกฺขา** ตุ ยชเนจฺจเน.

๑๑๐๕.กฺริยายํ **การิกา** ปชฺเช **เกตุ** ตุ จิหเน ธเช
กุสุมํ ถีรเช ปุปฺเผ วานเร ตุ พุเธ **กวิ**.

๑๑๐๖.อธเร ขรเภ **โอฏฺโฐ** **ลุทฺโธ** ตุ ลุทฺทเกปิ จ
กลุสํ ตฺวาวิเล ปาเป ปาเป **กลิ** ปราชเย.

---

1 ลบ สฺมึ วิภัตติเพื่อรักษาฉันท์

๑๑๐๗.**กนฺตาโร** วนทุคฺเคสุ
ชนาวาเส คเณ **คาโม**
จโร จรมฺหิ จญฺจเล
จมฺมํ ตุ ผลเก ตเจ.

๑๑๐๘.**อาโมโท** หาสคนฺเธสุ
สตฺตายํ **ภวนํ** เคเห
จารุ ตุ กนเกปิ จ
เลเส ตุ ชลิเต **ฉลํ**.

๑๑๐๙.**เวรํ** ปาเป จ ปฏิเฆ
อุจฺเจธิโรเห **อาโรโห**
ตโจ จมฺมนิ วกฺกเล
เนตฺตํ วตฺถนฺตรกฺขิสุ.

๑๑๑๐.ปฏิหาเร มุเข **ทฺวารํ**
มาโสปรณฺณกาเลสุ
เปเต ญาเต **มโต** ติสุ
นคฺโค ตฺวเจลเกปิ จ.

๑๑๑๑.โทเส ฆาเต จ **ปฏิโฆ**
อรูเป จาวฺหเย **นามํ**
มิคาโท ฉคเล **ปสุ**
ทโร ทรถภีติสุ.

๑๑๑๒.ยาจเน โภชเน **ภิกฺขา**
ทพฺพินฺทชายาสุ **สุชา**
ภาเร ตฺวติสเย **ภโร**
เมเฆ ต**ฺวพฺภํ** วิหายเส.

๑๑๑๓.**โมทโก** ขชฺชเภเทปิ
เสลาราเมสุ **มลโย**
มณิเก รตเน **มณิ**
สภาวงฺเกสุ **ลกฺขณํ**.

๑๑๑๔.**หวิ** สปฺปิมฺหิ โหตพฺเพ
วิจาเรปิ **วิเวโก**ถ
สิโร เสฏฺเฐ จ มุทฺธนิ
สิขรี ปพฺพเต ทุเม.

๑๑๑๕.**เวโค** ชเว ปวาเห จ
นิคฺคหีเต กเณ **พินฺทุ**
สงฺกุ ตุ ขิลเหติสุ
วราโห สูกเร คเช.

๑๑๑๖.เนตฺตนฺเต จิตฺตเก**ปางฺคํ**
หาโร มุตฺตาคุเณ คาเห
สิทฺธตฺโถ สาสเป ชิเน
ขารโก มกุเฬ รเส.

๑๑๑๗.**อจฺจโย**ติกฺกเม โทเส เสลรุกฺเขสฺ**วโค นโค**
สฺวปฺเปวธารเณ **มตฺตํ** **อปจิตฺ**ยจฺจเน ขเย.
๑๑๑๘.ฉิทฺโทตรเณ**โสฺวตาโร** พฺรหฺเม จ ชนเก **ปิตา**
ปิตามโหยฺยเก พฺรหฺเม **โปโต** นาวาย พาลเก.
๑๑๑๙.รุกฺเข วณฺเณ สุเน **โสโณ** สคฺเค ตุ คคเน **ทิโว**
วตฺเถ คนฺเธ ฆเร **วาโส** **จุลฺโล** ขุทฺเท จ อุทฺธเน.
๑๑๒๐.**กณฺโณ** โกเณ จ สวเน **มาลา** ปุปฺเผ จ ปนฺติยํ
ภาโค ภาเคฺยกเทเสสุ **กุฏฺฐํ** โรเคชปาลเก.
๑๑๒๑.**เสยฺยา** เสนาสเน เสเน จุนฺทภณฺฑมฺหิ **จพฺภโม**
วตฺถาทิโล**มํสุ** กเร **นิปาโต** ปตเนพฺยเย.
๑๑๒๒.สาขายํ **วิฏโป** ถมฺเภ **สตฺตุ** ขชฺชนฺตเร ทิเส
สามิโก ปติรฺิเยสุ **ปฏฺฐานํ** คติเหตุสุ.
๑๑๒๓.ราเค **รงฺโค** นจฺจฏฺฐาเน **ปานํ** เปยฺเย จ ปีติยํ
อิณฺกฺเขเปสุ **อุทฺธาโร** อุมฺมาเร **เอฬโก** อเช.
๑๑๒๔.**ปหาโร** โปถเน ยาเม **สรโท** หายโนตุสุ
กุณฺฑิกายาฬฺหเก **ตุมฺโพ** **ปลาโป** ตุ ภุสมฺหิ จ.
๑๑๒๕.มตาวาเฏ จเย **กาสุ-** **ปนิสา** การเณ รโห
กาโส โปฏฺคเล โรเค **โทโส** โกเธ คุเณตเร.
๑๑๒๖.ยุตฺตฏฺฐาลฏฺฐิเตสฺ**วฏฺโฐ** กีฬายํ กานเน **ทโว**
อุปฺปตฺติยญฺ**โจปฺปตนํ** **อุยฺยานํ** คมเน วเน.

๑๑๒๗.**โวกาโร** ลามเก ขนฺเธ　　มูโลปทาสุ **ปาภตํ**
ทสาวตฺถาปฏนฺเตสุ　　**การณํ** ฆาตเหตุสุ.
๑๑๒๘.หตฺถิทาเน **มโท** คพฺเพ　　**ฆฏา** ฆฏนราสิสุ
อุปหาโรภิหาเรปิ　　**จโย** พนฺธนราสิสุ.
๑๑๒๙.**คนฺโธ** โถเก ฆายนีเย　　**จาโค** ตุ ทานหานิสุ
ปาเน ปโมเท **ปีติ**ตฺถี　　อิเณ **คีวา** คเลปิ จ.
๑๑๓๐.**ปติฏฺฐา** นิสฺสเย ฐาเน　　พลกฺกาเรปิ **สาหสํ**
ภงฺโค เภเท ปเฏ **ภงฺคํ**　　**ฉตฺตํ** ตุ ฉวเกปิ จ.
๑๑๓๑.ญาเณ ภูวิ จ **ภูริ**ตฺถี　　อนงฺเค **มทโน** ทุเม
ปมาตริปิ **มาตา**ถ　　เวฐุณฺหีเสสุ **เวฐนํ**.
๑๑๓๒.**มาริโส** ตณฺฑุเลยฺเยยฺเย　　**โมกฺโข** นิพฺพานมุตฺติสุ
อินฺโทธิปติสกฺเกสฺ**วา-**　　**รมฺมณํ** เหตุโคจเร.
๑๑๓๓.องฺเก **สณฺฐาน**มากาเร　　วปฺเป **วปฺโป** ตเฏปิ จ.
สมฺมุตฺยนุญฺญาโวหาเร-　　สฺวฏ ลาชาสุ จา**กฺขตํ**.
๑๑๓๔.**สตฺรํ** ยาเค สทาทาเน　　**โสโม** ตุ โอสธินฺทุสุ
สงฺฆาโต ยุคเคหงฺเค　　**ขาโร** อูเส จ ภสฺมนิ.
๑๑๓๕.**อาตาโป** วีริเย ตาเป　　ภาเค สีมาย **โอธิ** จ.

อิติ ปาทาเนกตฺถวคฺโค.

อเนกตฺถวคฺโค นิฏฺฐิโต.

๓.๔. อพฺยยวคฺค.

๓.๔.๑. เอกตฺถนิปาตปท.

๑๑๓๖.อพฺยยํ วุจฺจเต ทานิ จิรสฺสํ ตุ จิรํ ตถา
จิเรน จิรรตฺตาย สห สทฺธึ สมํ อมา.
๑๑๓๗.ปุนปฺปุนํ อภิณฺหญฺจา- สกิญฺจาภิกฺขณํ มุหุํ
วชฺชเน ตุ วินา นานา อนฺตเรน ริเต ปุถุ.
๑๑๓๘.พลวํ สุฏฺฐุ จาตีวา- **ติสเย** กิมุตสฺวติ
อโห ตุ กึ กิมุทาหุ **วิกปฺเป** กิมุโตท จ.
๑๑๓๙.**อวฺหาเน** โภ อเร อมฺโภ หมฺโภ เร เชงฺค อาวุโส
เห หเรถ กถํ กึสุ นนุ กจฺจิ นุ กึ สมา.
๑๑๔๐.อธุเนตรหีทานิ สมฺปตฺติ อญฺญทตฺถุ ตุ
ตคฺ**เฆกํเส** สสกฺกญฺจาทฺ- ธา กามํ ชาตุ เว หเว.
๑๑๔๑.ยาวตา ตาวตา ยาว ตาว กิตฺตาวตา ตถา
เอตฺตาวตา จ กีเวติ **ปริจฺเฉทตฺถวาจกา**.
๑๑๔๒.ยถา ตถา ยเถเววํ ยถานาม ยถาหิ จ
เสยฺยถาเปฺยวเมวํ วา ตเถว จ ยถาปิ จ.
๑๑๔๓.เอวมฺปิ จ เสยฺยถาปิ- นาม ยถริวาปิ จ
ปฏิภาคตฺเถ ยถา จ วิย ตถริวาปิ จ.
๑๑๔๔.สํ สามํ จ สยํ จาถ อาม สาหุ ลหูปิ จ
โอปายิกํ ปติรูปํ สาเธฺววํ **สมฺปฏิจฺฉเน**.

๑๑๔๕.ยํ ตํ ยโต ตโต เยน เตเนติ **การเณ** สิยุํ
อสากลฺเย ตุ จน จิ **นิปฺผเล** ตุ มุธา ภเว.
๑๑๔๖.กทาจิ ชาตุ ตุลฺยาถ สพฺพโต จ สมนฺตโต
ปริโต จ สมนฺตาปิ อถ มิจฺฉา มุสา ภเว.
๑๑๔๗.**นิเสเธ** น อ โน มาลํ นหิ เจ ตุ สเจ ยทิ
อานุกุลฺเย ตุ **สทฺธญฺ**จ นตฺตํ โทโส ทิวา ตฺ**วเห**.
๑๑๔๘.อีสํ กิญฺจิ มนํ **อปฺเป** สหสา ตุ **อตกฺกิเต**
ปุเรคฺคโต ตุ ปุรโต เปจฺจามุตฺร **ภวนฺตเร**.
๑๑๔๙.อโห หี **วิมฺหเย** ตุณฺหี ตุ **โมเน**ถาวิ ปาตุ จ
ตงฺขเณ สชฺชุ สปทิ **พลกฺกาเร** ปสยฺห จ.
๑๑๕๐.สุทํ โข อสฺสุ ยคฺเฆ เว หาทโย **ปทปูรเณ**
อนฺตเรนนฺตรา อนฺโต- วสฺสํ นูน จ **นิจฺฉเย**.
๑๑๕๑.**อานนฺเท** สญฺจ ทิฏฺฐาถ วิโรธกถเน นนุ
กามปฺปเวทเน กจฺจิ **อุสูโยปคเม**ตฺถุ จ.
๑๑๕๒.เอวา**วธารเณ** เณยฺยํ ยถาตฺตํ ตุ ยถาตถํ
นีจํ **อปฺเป, มหตฺ**ยุจฺจํ อถ ปาโต ปเค สมา.
๑๑๕๓.**นิจฺเจ** สทา สนํ ปาโย **พาหุลฺเย** พาหิรํ พหิ
พหิทฺธา พาหิรา **พาเหฺย-** สีเฆ ตุ สณิกํ ภเว.
๑๑๕๔.อตฺถํ **อทสฺสเน** ทุฏฺฐุ นินฺทายํ วนฺทเน นโม
สมฺมา สุฏฺฐุ **ปสํสายํ** อโถ **สตฺตาย**มตฺถิ จ.
๑๑๕๕.สายํ **สาเย**ชฺช **อตฺราเห** สุเว ตุ เสฺว **อนาคเต**
ตโต ปเร ปรสุเว หิยฺโย ตุ **ทิวเส คเต**.

๑๑๕๖.ยตฺถ ยตฺร ยหิญฺจาถ ตตฺถ ตตฺร ตหึ ตหํ
อโถ อุทฺธญฺจ อุปริ เหฏฺฐา ตุ จ อโธ สมา.
๑๑๕๗.**โจทเน** อิงฺฆ หนฺทาถ อารา ทูรา จ อารกา
ปรมฺมุขา ตุ จ รโห สมฺมุขา ตฺวาวิ ปาตุ จ.
๑๑๕๘.**สํสยตฺถมฺหิ** อปฺเปว อปฺเปวนาม นูติ จ
นิทสฺสเน อิติตฺถญฺจ เอวํ **กิจฺเฉ** กถญฺจิ จ.
๑๑๕๙.หา **เขเท**, สจฺฉิ **ปจฺจกฺเข** ธุวํ **ถิเรวธารเณ**
ติโร ตุ ติริยญฺจาถ **กุจฺฉายํ** ทุฏฺฐุ กุจฺจเต.
๑๑๖๐.สุวตฺถิ **อาสิฏฺฐตฺถมฺหิ** **นินฺทายํ** ตุ ธิ กถฺยเต
กุหิญฺจนํ กุหึ กุตฺร กุตฺถ กตฺถ กหํ กฺวถ.
๑๑๖๑.อิเหธาตฺร ตุ เอตฺถาตฺถ อถ สพฺพตฺร สพฺพธิ
กทา กุทาจนญฺจาถ ตทานิ จ ตทา สมา.

อิติ เอกตฺถนิปาตปทํ.

๓.๔.๒. **อุปสคฺคปท**.

๑๑๖๒.อาทิกมฺเม ภุสตฺเถ จ สมฺภโวติณฺณติตฺติสุ
นิโยคิสฺสริยปฺปีติ- ทานปูชาคฺคสนฺติสุ.
๑๑๖๓.ทสฺสเน ตปฺปเร สงฺเค- ปสํสาคติสุทฺธิสุ
หึสาปการนฺโตภาว- วิโยคาวยเวสุ จ
โปปสคฺโค ทิสาโยเค ปตฺถนาธิติอาทิสุ.
๑๑๖๔.**ปรา**สทฺโท ปริหานิ- ปราชยคตีสุ จ
ภุสตฺเถ ปฏิโลมตฺเถ วิกฺกมามสนาทิสุ.

๑๑๖๕.นิสฺเสสาภาวสนฺยาส- ภุสตฺถโมกฺขราสิสุ
เคหาเทโสปมาหีนปฺ- ปสาทนิคฺคตาจฺจเย.

๑๑๖๖.ทสฺสโนสานนิกฺขนฺตา- โธภาเคสฺววธารเณ
สามีเปฺย พนฺธเน เฉกานฺ- โตภาโคปรตีสุ จ.

๑๑๖๗.ปาตุภาเว วิโยเค จ นิเสธาโท **นิ** ทิสฺสติ
อโถ นีหรเณ เจวา- วรณาโท จ **นี** สิยา.

๑๑๖๘.อุทฺธกมฺมวิโยคตฺถ- ลาภติตฺติสมิทฺธิสุ
ปาตุภาวาจฺจยาภาว- ปพลตฺเต ปกาสเน
ทกฺขคฺคตาสุ กถเน สตฺติโมกฺขาทิเก **อุ** จ.

๑๑๖๙.**ทุ** กุจฺฉิเตสทตฺเถสุ วิรูปตฺเตปฺยโสภเน
สิยาภาวาสมิทฺธีสุ กิจฺเฉ จานนฺทนาทิเก.

๑๑๗๐.**สํ** สโมธานสงฺเขป- สมนฺตตฺตสมิทฺธิสุ
สมฺมาภุสสหาปฺปตฺถา- ภิมุขตฺเถสุ สงฺคเต
วิธาเน ปภเว ปูชา- ปุนปฺปุนกฺริยาทิสุ.

๑๑๗๑.วิวิธาติสยาภาว- ภุสตฺติสฺสริยาจฺจเย
วิโยเค กลเห ปาตุ- ภาเว ภาเส จ กุจฺฉเน.

๑๑๗๒.ทูรานภิมุขตฺเถสุ โมหานวฏฺฐิตีสุ จ
ปธานทกฺขตาเขท- สหตฺถาโท **วิ** ทิสฺสติ.

๑๑๗๓.วิโยเค ชานเน จาโธ- ภาคนิจฺฉยสุทฺธิสุ
อีสทตฺเถ ปริภเว เทสพฺยาปนหานิสุ
วโจกฺริยาย เถยฺเย จ ญาณปตฺตาทิเก **อว**.

๑๑๗๔.ปจฺฉาภุสตฺตสาทิสฺยา- นุปจฺฉินฺนานฺวตฺติสุ
หีเน จ ตติยตฺถาโธ- ภาเคสฺวนุคเต หิเต
เทเส ลกฺขณวิจฺเฉตฺถมฺ- ภูตภาคาทิเก **อนุ**.
๑๑๗๕.สมนฺตตฺเถ ปริจฺเฉเท ปูชาลิงฺคนวชฺชเน
โทสกฺขาเน นิวาสนา- วณฺณาธาเรสุ โภชเน
โสกพฺยาปนตเตฺวสุ ลกฺขณาโท สิยา **ปริ**.
๑๑๗๖.อาภิมุขฺยวิสิฏฺฐุทฺธ- กมฺมสารุปฺปวุทฺธิสุ
ปูชาธิกกุลาสจฺจ- ลกฺขณาทิมฺหิ จาปฺ**ยภิ**.
๑๑๗๗.อธิกิสฺสรปาจาธิฏฺ- ฐานปาปุณเนสฺ**วธิ**
นิจฺฉเย โจปริตฺตาธิ- ภวเน จ วิเสสเน.
๑๑๗๘.ปติทานนิเสเธสุ วามาทานนิวตฺติสุ
สาทิเส ปฏินิธิมฺหิ อาภิมุขฺยคตีสุ จ.
๑๑๗๙.ปติโพเธ ปติคเต ตถา ปุน กฺริยาย จ
สมฺภาวเน ปฏิจฺจตฺเถ **ปตี**ติ ลกฺขณาทิเก
สุ โสภเน สุเข สมฺมา- ภุสสฺสฏฺฐุสมิทฺธิสุ.
๑๑๘๐.อาภิมุขฺยสมีปาทิ- กมฺมาลิงฺคนปตฺติสุ
มริยาทุทฺธกมฺมิจฺฉา- พนฺธนาภิวิธีสุ **อา**.
๑๑๘๑.นิวาสาวฺหานคหณ- กิจฺฉีสตฺถนิวตฺติสุ
อปฺปสาทาสีสรณ- ปติฏฺฐาวิมฺหยาทิสุ.
๑๑๘๒.อนฺโตภาคภุสตฺถาติ- สยปูชาสฺวติกฺกเม
ภูตภาเว ปสํสายํ ทฬฺหตฺถาโท สิยา **อติ**.

๑๑๘๓.สมฺภาวเน จ ครหา- เปกฺขาสุ จ สมุจฺจเย
ปญฺเห สํวรเณ เจว อาสีสตฺเถ **อปี**ริตํ.
๑๑๘๔.นิทฺเทเส วชฺชเน ปูชา- ปคเต วารเณปิ จ
ปทุสฺสเน จ ครหา- โจริกาโท สิยา **อป**.
๑๑๘๕.สมีปปูชาสาทิสฺส- โทสกฺขาโนปปตฺติสุ
ภุสตฺโตปคมาธิกฺย- ปุพฺพกมฺมนิวตฺติสุ
คยฺหากาโรปริตฺเตสุ **อุเป**ตฺยนสนาทิเก.

อิติ อุปสคฺคปทํ.

๓.๔.๓. **อเนกตฺถนิปาตปท**.

๑๑๘๖.**เอวํ** นิทสฺสนากาโร- ปมาสุ สมฺปหํสเน
อุปเทเส จ วจน- ปฏิคฺคาเหวธารเณ
ครหาเยทมตฺเถ จ ปริมาเณ จ ปุจฺฉเน.
๑๑๘๗.สมุจฺจเย สมาหาเร- นฺวาจเย เจตรีตเร
ปทปูรณมตฺเต จ **จ**สทฺโท อวธารเณ.
๑๑๘๘.**อิติ** เหตุปกาเรสุ อาทิมฺหิ อาวธารเณ
นิทสฺสเน ปทตฺถสฺส วิปลฺลาเส สมาปเน.
๑๑๘๙.สมุจฺจเย โจปมายํ สํสเย ปทปูรเณ
ววตฺถิตวิภาสายํ **วา**วสฺสคฺเค วิกปฺปเน.
๑๑๙๐.ภูสเน วารเณ จ**าลํ** วุจฺจเต ปริยตฺติยํ
อโถถานนฺตรารมฺภ- ปญฺเหสุ ปทปูรเณ.
๑๑๙๑.ปสํสาครหาสญฺญา- สฺวีการาโทปิ **นาม**ถ
นิจฺฉเย จานุมานสฺมึ สิยา **นูน** วิตกฺกเน.

๑๑๙๒.ปุจฺฉาวธารณานุญฺญา- สนฺตนาลปเน **นนุ**
วเตกํสทยาหาส- เขทาลปนวิมฺหเย.

๑๑๙๓.วากฺยารมฺภวิสาเทสุ **หนฺท** หาเสนุกมฺปเน
ยาว ตุ **ตาว** สากลฺย- มานาวธฺยวธารเณ.

๑๑๙๔.ปาจีปุรคฺคโตตฺเถสุ **ปุรตฺถา** ปฐเมปฺยถ
ปพนฺเธ จ จิราตีเต นิกฏาคามิเก **ปุรา**.

๑๑๙๕.นิเสธวากฺยาลงฺการา- วธารณปสิทฺธิสุ
ขลฺวาสนฺเน ตุ **อภิโต-** ภิมุโขภยโตทิเก.

๑๑๙๖.**กามํ** ยทฺยปิสทฺทตฺเถ เอกํสตฺเถ จ ทิสฺสติ
อโถ **ปน** วิเสสมฺหิ ตเถว ปทปูรเณ.

๑๑๙๗.**หิ** การเณ วิเสสาว- ธารเณ ปทปูรเณ
ตุ เหตฺวชฺเช ตตฺถาถ **กุ** ปาเปสตฺถกุจฺฉเน.

๑๑๙๘.**นุ** สํสเย จ ปญฺเหถ นานาเนกตฺถวชฺชเน
กึ ตุ ปุจฺฉาชิคุจฺฉาสุ **กํ** ตุ วาริมฺหิ มุทฺธนิ.

๑๑๙๙.**อมา** สหสมีเปถ เภเท อปฺปฐเม ปุน
กิรานุสฺสวารุจีสุ อุทาปฺยตฺเถ วิกปฺปเน.

๑๒๐๐.ปตีจิจริเม **ปจฺฉา** **สามิ** ตฺวทฺเธ ชิคุจฺฉเน
ปกาเส สมฺภเว **ปาตุ** อญฺโญญฺเญ ตุ รโห **มิโถ**.

๑๒๐๑.**หา** เขทโสกทุกฺเขสุ เขเท ตฺ**วหห** วิมฺหเย
ภีสาปเน **ธิ** นินฺทายํ ปิธาเน ติริยํ **ติโร**.

อิติ อเนกตฺถนิปาตปทํ.

๓.๔.๔. วิภตฺยนฺตปจฺจย.

๑๒๐๒.ตุน ตฺวาน ตเว ตฺวา ตุํ　　ธา โส ถา กฺขตฺตุเมว จ
โต ถ ตฺร หิญฺจนํ หึ หํ　　ธิ ห หิ ธ ธุนา รหิ.

๑๒๐๓.ทานิ โว ทาจนํ ทา ชฺช　　ถํ ตตฺตํ ชฺฌ ชฺชุอาทโย
สมาโส จาพฺยยีภาโว　　ยาเทโส จาพฺยยํ ภเว.

อิติ อพฺยยวคฺโค.

ตติโย สามญฺญกณฺโฑ นิฏฺฐิโต.

นิคมนคาถา

๑) **สคฺคกณฺโฑ** จ **ภูกณฺโฑ**　　ตถา **สามญฺญกณฺฑ**ิติ
กณฺฑตฺตยานฺวิตา เอสา　　อภิธานปฺปทีปิกา.

๒) ติทิเว มหิยํ ภุชคาวสเถ
สกลตฺถสมวฺหยทีปนิยํ
อิห โย กุสโล มติมา ส นโร
ปฏุ โหติ มหามุนิโน วจเน.

๓) **ปรกฺกมภุโช** นาม　　ภูปาโล คุณภูสโน
ลงฺกายมาสิ เตชสฺสี　　ชยี เกสริวิกฺกโม.

๔) วิภินฺนํ จิรํ ภิกฺขุสํฆํ นิกายตฺ-
ตยสฺมิญฺจ กาเรสิ สมฺมา สมคฺเค
สเทหํว นิจฺจาทโร ทีฆกาลํ
มหคฺเฆหิ รกฺเขสิ โย ปจฺจเยหิ.

๕) เยน ลงฺกา วิหาเรหิ คามารามปุรีหิ จ
กิตฺติยา วิย สมฺพาธี- กตา เขตฺเตหิ วาปิหิ.

๖) ยสฺสาสาธารณํ ปตฺวา- นุคฺคหํ สพฺพกามทํ
อหมฺปิ คนฺถการตฺตํ ปตฺโต วิพุธโคจรํ.

๗) การิเต เตน ปาสาท- โคปุราทิวิภูสิเต
สคฺคกณฺเฑว สโตยา- สยสฺมึ ปฏิพมฺพิเต.

๘) **มหาเชตวน**าขฺยมฺหิ วิหาเร สาธุสมฺมเต
สโรคามสมูหมฺหิ วสตา สนฺตวุตฺตินา.

๙) สทฺธมฺมฏฺฐิติกาเมน **โมคฺคลฺลาเนน** ธีมตา
เถเรน รจิตา เอสา **อภิธานปฺปทีปิกา**.

อภิธานปฺปทีปิกา ปริสมตฺตา.